

കുടയാനം

ആട്ടക്കഥ

കുടയാനം ചെങ്കൽ

ഇരയിടൻ തമ്പി

ദേക്ഷിയാഗ്രം

(അഭ്യർത്ഥന)

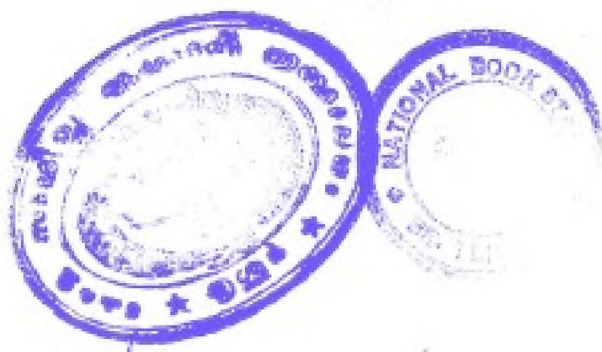
ഗ്രന്ഥകർത്താ

ഇരയിമ്മൻ തമ്പി

വിഭാഗം എ.ഡി. ഹരിശർമ്മ

എം. ജെ. എ. എസ്.

വില രൂപ-25

പുതിയ ചതിപ്പ്

അദ്ധ്യക്ഷി:
പരിഷ്കരണാലയം, ഏറണാകുളം.

1963 ജൂൺ

അവതാരിക

I

ആട്ടക്കഥ

രചനാരീതി.

കാവ്യത്തെ ശ്രവ്യമെന്നും ദൃശ്യമെന്നും രണ്ടായി വിഭജിച്ചിട്ടുണ്ട്. മന്നാമത്തേതു്, പ്രതിപാദ്യവീര്യത്തെ രംഗീകരിച്ചിട്ടു് വായിക്കുന്നവർക്കും കേൾക്കുന്നവർക്കും ആനന്ദത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു; രണ്ടാമത്തേതാകട്ടെ, കഥാപാത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു് അഭിനയിപ്പിച്ചു് കഥാഗാത്രം രംഗവാസികൾക്കു് പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്തിക്കൊടുക്കുന്നു. മറ്റൊരുവിധം പറഞ്ഞാൽ, കേട്ടു രസിക്കേണ്ടതു് ശ്രവ്യം; കണ്ടു രസിക്കേണ്ടതു് ദൃശ്യം.

നാട്യം, നൃത്യം, നൃത്തം എന്നിങ്ങനെ ദൃശ്യകല മൂന്നു വിധം. വാക്യാർത്ഥരൂപരസാഭിനയപ്രധാനമാണു് നാട്യം; നാടകാഭിനയരൂപകങ്ങൾ ഈ ഇനത്തിൽപ്പെട്ടവയത്രെ. അവയിലെ അഭിനയം ഭാവരസപ്രകടനത്തിനായി മാത്രം ഉദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണു്. കഥ മുഴുവൻ പാത്രങ്ങളുടെ സംഭാഷണത്തിൽനിന്നു രംഗവാസികൾക്കു മനസ്സിലാക്കാം. പദാർത്ഥരൂപഭാവാഭിനയപ്രധാനമായ ദൃശ്യകലയാണു് നൃത്യം; ആട്ടക്കഥയും മറ്റും ഈ കലാവിഭാഗത്തിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. ഇതിൽ നരനാർ വേഷം കെട്ടി രംഗത്തുവന്നു്, പിന്നിൽ താളമേളങ്ങളോടു കൂടി പാടുന്ന പാട്ടുകളുടെ സാരം—കഥാസാരം എന്നർത്ഥം—വ്യക്തമാകത്തക്കവണ്ണം ഭാരോ പദത്തിന്റെയും അർത്ഥം കൈമുദ്രകൾ വഴിയായി വെളിപ്പെടുത്തണമെന്നു മാത്രമല്ല, സ്ഥായിരസം വീടാകെ സന്ദർശകചിതമായ ഭാവരസം സ്പർശിപ്പിക്കുകയും വേണം. മൂന്നാമത്തെ ദൃശ്യകലാവിഭാഗമായ നൃത്തം

മാകട്ടെ, താളവയ്പ്പുധാരമായ അഭിനയം മാത്രമാണ്. മയൂര
നൃത്തം, വ്യാലനൃത്തം മുതലായവയാണ് ഉദാഹരണം. നാം
സാധാരണ 'ഡാൻസ്' എന്നു പറയുന്ന അഭിനയസമ്പ്രദായ
മെല്ലാം നൃത്തവസ്ത്രത്തിൽ പെട്ടതത്രെ.

നാട്യവസ്ത്രത്തിൽ നാടകമെന്നപോലെ നൃത്തവസ്ത്രത്തി
പ്പുറവും മുന്നിട്ടുനില്ക്കുന്നത് കഥകളിയാകുന്നു. കേരളീയ
എന്തുകൊണ്ടും അഭിമാനിക്കാവുന്ന ഒരു പ്രാചീന കലാര
ത്താണ് അതെന്നുള്ളതിന്നു സംശയമില്ല. വർത്തമാന
നിരന്തരമായ പരിഷ്കരണത്തിന്റെ ഫലമായിട്ടാണ് ഈ
സമ്പ്രദായം ഇന്നത്തെ നിലയിലെത്തിയിട്ടുള്ളത്. ഒരു മരോ
ന്നിന്റെ രൂപാന്തരമാണെന്നു തീർത്തുപറയാൻ നിവൃത്തിയില്ലെ
ങ്കിലും മാകുമാർകൂറൂ, കൂടിയാട്ടം, കൃഷ്ണനാട്ടം, രാമനാട്ടം
എന്നിങ്ങനെ പല പടികളിൽക്കൂടി അതു സഞ്ചരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു
കാണുന്നതിന്നു പ്രയാസമില്ല. കൂത്തിലെ നവരസപ്രദർശന
മായ ഭാവപ്രകടനങ്ങളും, പദങ്ങളുടെ അർത്ഥത്തെ വ്യക്തിപ്പി
ക്കുന്ന അഭിനയങ്ങളും കഥകളി സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്; മുഖത്തു
രസങ്ങളെ യഥോചിതം സ്തുരിപ്പിക്കുക, കച്ചകെട്ടും തിരുത്തും
കൊണ്ടു മെയ്‌വഴക്കും വരുത്തുക, കണ്ണു പുരികം മുതലായ
അംഗങ്ങളെ ആവശ്യംനുസരണം ചലിപ്പിക്കുക മുതലായ വിഷ
യങ്ങളിൽ കഥകളിയുടെ ഗുരുസ്ഥാനം വഹിക്കുന്നത് കൂടിയാ
ട്ടമാകുന്നു; കഥാശ്ലോകത്തിൽ ചുരുക്കി പ്രതിപാദിക്കയും സം
ഭാഷണരൂപത്തിലുള്ള പദങ്ങളെ അഭിനയിക്കയും ചെയ്തു എന്ന
സമ്പ്രദായം കൃഷ്ണനാട്ടത്തിൽ നിന്നാണ് കഥകളിക്കാർ അംഗീ
കരിച്ചത്. കൂത്തിലും കൂടിയാട്ടത്തിലും മുഖംകാണിക്കുമാത്രം
ചെയ്യുന്ന ശ്രംഗാരം, അപരിനാശ്യമായ രംഗമെന്ന നില
യിൽ കഥകളിക്കാർ സ്വീകരിച്ചതും കൃഷ്ണനാട്ടത്തെ അനുകരിച്ച
തെന്നതാണ്. കഥകളിയിലെ ഭാഗവതർമാർ ഒരു ജുരംപറമ്പു
തിയ്യുടെ നിലയിൽ ഉപയോഗിക്കുന്ന 'മണ്ണൂര' കൃഷ്ണനാട്ട
ത്തിന്റെ കൂട്ടുകാരനായ ഗിരഗോവിന്ദത്തിൽ നിന്ന് സ്വീകരി

പുനർജനനത്തിലൂടെ വസ്തുതയും ആ രണ്ടു ദൃശ്യകലാവിഭാഗങ്ങൾക്കുള്ള പരസ്പരബന്ധത്തെ പ്രഖ്യാപനം ചെയ്യുന്നുണ്ട്.

രാമനാട്ടം

കേരളീയർ ഐതിഹ്യപ്രിയന്മാരാണ്ല്ലോ. കഥകളിയുടെ ഉത്ഭവത്തെപ്പറ്റി ബന്ധിച്ചും ചില ഐതിഹ്യങ്ങൾ പ്രചാരത്തിൽ വന്നിട്ടുണ്ട്. കോഴിക്കോട്ടു സാമൂതിരി കൃഷ്ണനാട്ടം ഒരു കോട്ടേക്കുവെച്ചു കൊടുക്കാത്ത വൈരാഗ്യംനിമിത്തം കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ രാമനാട്ടുണ്ടാക്കി എന്നുള്ളതാണ് "ഒരു ഐതിഹ്യം. നേരെമറിച്ചു", കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ രാമനാട്ടുചെയ്തു കൊടുക്കാതിരുന്നതാണ് അപ്പുപദിത്രപരായ കൃഷ്ണനാട്ടത്തിന്റെ ആവിർഭാവത്തിനു കാരണമായിത്തീർന്നതെന്ന്, കൊട്ടാരക്കര മുതലായതെക്കുൻ ദിക്കുകളിൽ മൈക്കിഹിം പ്രചാരത്തിലുള്ളതായി 'വേദവേദം' എന്ന ഒരാൾതന്നെ അറിയിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്ന് 'ആട്ടക്കഥ അഥവാ കഥകളി' എന്ന പുസ്തകത്തിൽ ശിരോമണി പി. കൃഷ്ണൻ നായർ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. * ഈ വക ഐതിഹ്യങ്ങൾക്ക് വേണ്ടതില്ലാത്ത വിധം കല്പിക്കുന്നത് സൂക്ഷിച്ചു വേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

കൊട്ടാരക്കരത്തമ്പുരാൻ ആദ്യമായി നിർമ്മിച്ച രാമനാട്ടത്തിന്റെ പരിഷ്കരണമാണ് ഇന്നത്തെ കഥകളി എന്ന രൂപമുഖമായ അഭിപ്രായത്തെ മുന്നിലൂടെ പ്രതിഷ്ഠിക്കാനുള്ള ഒരു ശ്രമം ഇതിന്റെ ചിലർ ഇടവെട്ടിട്ടുണ്ട്. ശ്രീമാൻ ഡി. പത്മനാഭനേണ്ണി എം. ഏ. പ്രസാദനും ചെയ്തിട്ടുള്ള കാര്യമേവമം ആട്ടക്കഥയുടെ അവതാരികയിൽ ഉത്തരവെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടുണ്ട്:—

"കഥകളിയുടെ ഉപജ്ഞാതാവു കോട്ടയംരാജാവു തന്നെ ആയിരിക്കാനാണ് ഇടയുള്ളതു്. നമ്മുടെ സാഹിത്യത്തിൽ പല പ്രസ്ഥാനങ്ങളിലും കാണുന്ന ഏറ്റവും വലിയ കവി തൽപ്ര

സ്ഥാനത്തിന്റെ ഉപജ്ഞാതാവുതന്നെയാണ്. ചെറുശ്ശേരി യെപ്പോലെ ഒരു ഗാഥാകർത്താവും, തുഞ്ചത്തെഴുത്തച്ഛനെപ്പോലെ ഒരു കീഴിപ്പാട്ടുകാരനും, കുഞ്ചൻനമ്പ്യാരെപ്പോലെ ഒരു തുഞ്ചപ്പാട്ടുകാരനും, അവരുടെ കാലത്തിനനുസരണം ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അതുപോലെ കഥകളിഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ശ്രേഷ്ഠങ്ങളായവ കോട്ടയത്തുതമ്പുരാന്റെ കൃതികളാകയാൽ (?) അദ്ദേഹം തന്നെയാണ് ഈ പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ ഉപജ്ഞാതാവെന്ന് വരാവുന്നതാണ്.ഇതിനെല്ലാം പുറമെ, കഥകളിഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കു പഴികാണിച്ച ഗീതഗോവിന്ദത്തെ അനുസ്മരിച്ച് മേല്പട്ടഭം 'മഞ്ജുതരകുഞ്ചരവ കേളിസദനം' എന്നതായിരിക്കണമെന്ന് നിർബ്ബന്ധമുള്ളതുപോലെ, എന്തു കഥ ആദ്യവോഴം ആദ്യമായി ചൊല്ലുന്നത് കോട്ടയത്തുതമ്പുരാന്റെ 'ഹരിഹര വിധിനത്' എന്ന ഗാനമാണെന്നുള്ളസംഗതിയും ഈ ഉദ്ദേശത്തിന് ഉപോൽബദ്ധകമായിരിക്കുന്നു."

ഇത്രയുംകൊണ്ടു തുറപ്പിച്ചപ്പോഴെ, "അതുകൊണ്ടു", കൊട്ടാരക്കരക്കൊമ്പലിന്റെ രാമനാട്ടം, കോട്ടയം കൃതികളുടെ അനുകരണമാണെന്ന് ഉറപ്പിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു" എന്നും, അല്ലാതെ "രാമനാട്ടം കാലക്രമേണ സംസ്കരിച്ചും പരിഷ്കരിച്ചും മൂല്യവർദ്ധിതമായിട്ടുള്ള ഒരു കലാപ്രകടനമല്ല കഥകളി" എന്നും കൂടി ചി: ഉണ്ണി പറയുന്നുണ്ട്.

ഈ വാദഗതി സ്വീകരിക്കുന്ന പക്ഷം നളചരിതകർത്താവായ ഉണ്ണായിവാഴിയതാണ് കഥകളിപ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ ഉപജ്ഞാതാവ് എന്നു സമ്മതിക്കേണ്ടിവരും. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ നളചരിതമാണല്ലോ ആദ്യകഥാപ്രസ്ഥാനത്തിൽ ഏറ്റവും മുന്തിനില്ക്കുന്ന കൃതി. ചെറുകഥാപ്രസ്ഥാനം, നോവൽപ്രസ്ഥാനം, ഖണ്ഡകവിതാപ്രസ്ഥാനം മുതലായ അന്യസാഹിത്യരീതികളിലെ പല പ്രസ്ഥാനങ്ങളും ഈ വാദഗതിക്ക് തീരെ പ്രതികൂലമായ ഉദാഹരണങ്ങളായിട്ടാണ് നിലകൊള്ളുന്നതെന്നുള്ളതും വിസ്മരിക്കത്തക്കതല്ല. അതിനാൽ, വെറും ഒരുദ്ദേശം എന്നതിൽ കവി

ത്ത ഒരു നിലപാട് ഈ അഭിപ്രായത്തിനനുസരണം എന്തുള്ളത് നല്ലപോലെ ചിന്തിച്ചു തിരുമാനിക്കേണ്ടതായിട്ടാണിരിക്കുന്നത്.

കൊട്ടാരക്കരയ്ക്കുമുമ്പാകെ രാമനാട്ടം നിശ്ചിച്ഛ കാലത്ത് അഭിനയസമ്പ്രദായം ഇന്നത്തെപ്പോലെ പരിഷ്കരിച്ചതായിരുന്നു. പാളകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ മുഖങ്ങൾ വെച്ചുകെട്ടുകയായിരുന്നു വെളി അന്നത്തെ പതിവ്. കപ്പായം, കിരീടം മുതലായവയുടെ രീതിയും ഇന്നത്തേതായിരുന്നില്ല. കൈമുദ്ര കാണിക്കുന്ന സമ്പ്രദായത്തിലും ഉണ്ടായിരുന്നു ചില വ്യത്യാസങ്ങൾ.

ഈ വക പഴയ സമ്പ്രദായങ്ങളിൽ ചില മാറ്റങ്ങളെല്ലാം വരുത്തി രാമനാട്ടത്തെ ഇന്നത്തെ കഥകളിയോടടുപ്പിച്ചത് വെട്ടുത്തുരാജാവാണ്. അദ്ദേഹത്തെത്തുടർന്ന്, കപ്പിത്താട്ട്, കല്ലടിക്കോട്ട് എന്ന ഇല്ലപ്പേരോടുകൂടിയ രണ്ടു നമ്പൂതിരിമാരും കഥകളിയെ അല്പകൊണ്ട് പരിഷ്കരിച്ചു. പ്രധാനമായി വേഷം, കൈമുദ്രകൾ, പാട്ട്, കലാശം എന്നിവയെ സംബന്ധിക്കുന്നവയായിരുന്നു ഈ മൂന്നു കൂട്ടരുടേയും പരിഷ്കാരങ്ങൾ. അവരുടെ കാലത്തിനശേഷം കഥകളിയിൽ പറയത്തക്ക പരിഷ്കാരമൊന്നും ആരും വരുത്തിയതായി കാണുന്നില്ല.

സാമാന്യസചത്രം

കേളികൊട്ടാണ് കഥകളിയുടെ ഒന്നാമത്തെ ചടങ്ങ്. നാടകക്കാലം സിനിമക്കാലം നോട്ടീസുകൊണ്ടുദ്ദേശിക്കുന്ന കാര്യമാണ് കേളികൊട്ടുകൊണ്ടുദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. ചെന്ന, മറ്റുളം, ഇലത്താളം, ചേങ്ങല എന്നീ ഉപകരണങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഒരു പ്രത്യേകതരം കൊട്ടാണ് 'കേളികൊട്ട്.' അതു കേളാൽ നിശ്ചയിക്കാം, അന്ന് എവിടേയോ ഒരു കഥകളിയുണ്ടെന്നും. ഈ കേളികൊട്ട് സന്ധ്യയോടുകൂടി കഴിയും. എട്ടൊൻപതുമണിക്കു് അത്തന്നു വിളക്കുവെക്കുകയും ശുദ്ധമദ്ദളമാരംഭിക്കുകയും ചെയ്യും. ഇതിന് "കേളിക്കയ്യ" എന്നാണ് പേര്. മദ്ദളവും ഇലത്താളവും ചേങ്ങലയും മാത്രം

മേ ഇതിനുപയോഗിക്കാറുള്ള; കെണു ഇല്ലെന്നർത്ഥം. കേളി ക്ഷയ്ക്ക് അവസാനിച്ച് കുറച്ചു കഴിയുമ്പോൾ മറ്റുള്ളതിനു മുമ്പിലായി തിരിശ്ശീല പിടിക്കും. പിന്നെ തോടയുമായി. തലയിൽ ഒരുതരം കെട്ടുമായി കഥകളിയോഗത്തിലെ കുട്ടിക്കൾക്കു് ഈശ്വരപ്രാർത്ഥനാപരമായ പാട്ടിന്റെ താളത്തിനനുസരിച്ച് മലി മോട്ടുകൾ വെച്ച് അമൻ കളിക്കുന്നതാണ് 'തോടയം.' നാടകത്തിലെ പൂർണ്ണരംഗത്തിന്റെ സ്ഥാനത്താണ് കഥകളിയിലെ ഈ ഭാഗം. ഇതാണ് കഥകളിയുടെ ആരംഭം. അതു കഴിഞ്ഞാൽ പുറപ്പാടിനുള്ള വട്ടമായി. പുറപാടിനു മുൻപിലായിത്തന്നെ പട്ടുകാർ വന്നുനാട്യകങ്ങൾ ചെയ്യിക്കുകയും ഇത് നാടിയുടെ പ്രതിരൂപമാണെന്നു വിവരിക്കാം. പുറപ്പാടെന്നത്, കഥയിലെ പ്രധാനമായ ഒരു പാത്രം സംഭവപരി, ആലവട്ടം, മേലാപ്പ് എന്നീ ആഘോഷങ്ങളോടും മറ്റുമായി കഥാപാത്രങ്ങളോടുകൂടി ആദ്യമായി രംഗപ്രവേശം ചെയ്യുന്ന ചടക്കാണ്. ഭാഗവതർ പുറപ്പാടാക്കാകും ചെയ്തി അവസാനിക്കുന്നതോടുകൂടി കെണു, മറ്റും, മോടല, ഇലത്താളം ഇവ മേന്മുള്ള മേളം ആരംഭിക്കുന്നു. ഈ സന്ദർഭത്തിലാണ് കെണു ആദ്യമായി ഉപയോഗിച്ചു തുടങ്ങുന്നത്.

മഞ്ജുതര

പുറപ്പാടുകഴിഞ്ഞാൽ മേളപ്പമായി. "മഞ്ജുതരകളെ തല" എന്നു തുടങ്ങുന്ന ഗീതഗോവിന്ദത്തിലെ പദം ഈ അവസരത്തിലാണ് പാടുക പതിവ്. ഇതു പാടുമ്പോൾ തിരിശ്ശീല പിടിച്ചിരിക്കുകയില്ല; പാത്രങ്ങളുടെ പ്രവേശനവും ഇല്ല. മേളക്കാർ തങ്ങളുടെ സാമന്തം പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതിന് ഈ അവസരം ഉപയോഗിക്കുന്നതുകൊണ്ടായിരിക്കണം ഇതിന് മേളപ്പമെന്നു എന്ന പേരു കിട്ടിയത്. പാട്ടിന്റെ ആരംഭത്തെ ആസ്പദമാക്കി ഇതിന് 'മഞ്ജുതര' എന്നും പറയാറുണ്ട്. കഥയുമായി ഒരു ബന്ധവുമില്ലാത്ത ഈ 'മഞ്ജുതര' കഥകളിയുടെ

ആകട്ടിൽ അപരിഹാര്യമായിത്തീർന്നതെങ്ങിനെയെന്നുള്ളതിനെപ്പറ്റി മഹാകവി കേ. സി. കേശവപിള്ള പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുള്ള രാജീവ്രാഗം താഴെ ഉദ്ധരിക്കാം.

“കഥകളിപ്പാട്ട് ആദ്യമായി ഉണ്ടാക്കിയത് കൊട്ടാരക്കര തന്മൂലമാണെന്നും, അദ്ദേഹം അതിലേക്കായി തിരഞ്ഞെടുത്തത് രാമായണം കഥയാണെന്നും ഉള്ളത് പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. അദ്ദേഹത്തെ പീറ്റൂർക്കര മഹാമന്ത്രിയുടെ മുതലായവരും തങ്ങളുടെ ആട്ടക്കഥകൾക്ക് പരാണീ. കഥകൾതന്നെയാണെന്ന് സ്വീകരിച്ചത്. അക്കാലത്ത് കഥകളിയുടെ സ്ഥാപകന്മാർക്ക് അതിലെ അഭിനയത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ആലോചനയിൽ ഒരു സംശയം ഒന്നിച്ചു. ശ്രീരാമൻ, ശ്രീകൃഷ്ണൻ മുതലായവർ അവതരകപുരുഷന്മാരാണല്ലോ. ‘കേവലം മനുഷ്യരായ നാം അവരുടെ വേഷം ധരിച്ച് അവരുടെ പ്രവൃത്തികളെ അനുകരിക്കുന്നത് അവരെ അവിധം പരിഹസിക്കരുല്ലേ!’ ഇതായിരുന്നു അവരുടെ സംശയം. ഈ ദോഷത്തെ പരിഹരിക്കുന്നതിന് ഗീതഗോവിന്ദത്തിലെ ഒരു പാട്ട് പുറപ്പാടിനു ശേഷം കഥാരംഗത്തിനു മുൻപായി പാടിയാൽ മതി എന്ന് അവർ ഒട്ടവകയിൽ തീരുമാനിച്ചു. ഗീതഗോവിന്ദത്തിലെ ഒരു ഗാനത്തിൽ കാണുന്നതും കവി എഴുതാൻ മരിച്ചതുമായ ‘മേ ശിരസി മണ്ഡനം ദേഹി പദപല്ലവമുദാരം’ എന്ന വരി ശ്രീകൃഷ്ണൻതന്നെ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട ഗുണത്തിൽ എഴുതിപ്പെടുത്തിതാണെന്നുള്ള ഐതിഹ്യം ആ കൃതിക്ക് അസാധാരണമായ മഹത്വം സമ്പാദിച്ചുകൊടുത്തിട്ടുള്ളതിനാലാണ്, അതിലെ പാട്ട് ദോഷപരിഹാരത്തിനു വേണ്ടി സ്വീകരിച്ചാൽ മതിയെന്ന് അവർ തീരുമാനിച്ചത്. ഇതാണ് കഥകളിയിലെ ‘മഞ്ജുതര’യുടെ ആഗമം.”

മേല്പ്രദം കഴിഞ്ഞാൽ കഥ ആരംഭിക്കുകയായി. മിക്ക കഥകളിലും നായികാനായകന്മാർ രംഗപ്രവേശം ചെയ്ത കാമോദ്ദീപകമായ വസന്തനുവിനെ ലാക്കാക്കി ‘പ്രംഗാരപദം’ ആട്ട

കോയം പുതുക്കിയതിനുള്ളകാരണം കോയം കോളത്തിന്റെ കോയം
6 മുതൽ 10 വരെയുള്ള നീർ കോളത്തിൽ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന
കോളത്തിലുള്ളതും കോയം കോളത്തിൽ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന
കോളത്തിലുള്ളതും.

[illegible]

II

ദർശനം

ഗ്രന്ഥകർത്താവ്

‘യർക്കാദാവ്’ എന്ന പേരിൽ വിഖ്യാതനായ കാരാങ്കി തീരനാഥ കവചൻ ചന്ദ്രാക്ഷാവ കൽ ക്ഷേത്രവും തിരുനാൾ മഹാക്ഷേത്രവുമായുള്ള നാലു കാലാക്ഷേത്രങ്ങളും, ഗൗരികു ക്ഷേത്രം ഗൗരിപാർവ്വതീക്ഷേത്രം എന്നീ രാജ്ഞിമാരുടെയും സ കവചികളുംകൊണ്ടു വസുനായ ഭൂതാധിപൻതമ്പിയാണ് രക്ഷ താഗം ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ കർത്താവ്. കർപ്പാസിൽ ൧൪൪ തുലാമാ സത്തിലെ പൂജയ്ക്കായി നക്ഷത്രത്തിനായിത്തന്ന ജനനം, യർ കാലാക്ഷേത്രം കവചീശ്വരപ്രഭാകരനായ ചന്ദ്രാക്ഷൻ ഉള്ളതെന്നുവര ണ്തെ പത്രിയായ പാവ്യതിപ്പിച്ചുകൊടുത്തിയാണ് മഹാവാ; മേൽമുഖ നാഗാഭയംകൊണ്ടുവെക്കുന്നത് കേരളാർത്ഥനാഗർ പിതാ വും, ചന്ദ്രാക്ഷൻ ശാസ്ത്രപാണ്ഡിത്യം കണ്ടു സന്തുഷ്ടനായ യർ കാദാവ് ‘ശാസ്ത്ര’ സ്ഥാനം നൽകിയിരുന്നതിനാൽ ‘ശാസ്ത്രീ കേരളാർത്ഥനാഗർ’ എന്ന പേരിലാണ് അദ്ദേഹം പരക്കെ അറീ തപ്പെട്ടിരുന്നത്.

പിതാവുതന്നെയായിരുന്നു അമ്പിയുടെ പ്രഥമഗുരു. കൃ ക്ഷേത്രം രക്ഷാധിപനായാണ് പണ്ഡിതന്റെ അടുത്തെ സം സ്കൃതത്തിൽ ഉപരിഗ്രന്ഥങ്ങൾ വായിക്കുകയും വ്യാകരണാദി ശാസ്ത്രങ്ങൾ അദ്ധ്യയിക്കുകയും ചെയ്തു. വിദ്യാഭ്യാസത്തിനായിരിക്ക ണ്യാലത്തുതന്നെ തമ്പിക്ക് കവിതയിൽ ‘കൃഷ്ണ’ തുടങ്ങിയിരുന്നു. പതിനാലാമത്തെ വയസ്സിൽ ചില ശ്ലോകങ്ങളെക്കുറിച്ച് അടി യറൊമ്പുപ്പാലം, യർക്കാദാവ് ഉള്ളകൊണ്ടു സന്തോഷിച്ചു ഏകദേശം പുറമേ നിൽക്കും കാമ്പിച്ച് “കാലക്കൂടി പഠിച്ചുകിന്ദ മേൽക്കും കവിത എഴുതിയാൽ മതി” എന്ന് കല്പിച്ചതായും, കട്ടി ചേരയെങ്കിലും മേൽക്കും “കവിത അഭ്യേജിത; പക്ഷേ, ഇപ്പോഴേ എഴുത്തുതന്നെ തുടങ്ങിയാൽ പഠിപ്പിന്ദ തടസ്സം വേരിട്ടുകൊള്ള

വിവരിച്ചാണ് ഈ ദൈവിക പരമാർത്ഥമെന്ന് എന്ന് അടുത്തുനിന്നിരുന്നവർക്കായി പറഞ്ഞതായും കേട്ടിട്ടുണ്ട്.

കാവ്യശാസ്ത്രാദികളിൽ ഈയിടെയ്ക്കുതന്നിരുന്ന പാണ്ഡിത്യം അഗ്രയവും അനുബന്ധിതമായിരുന്നു. സംസ്കൃതഭാഷയിൽ തന്നെ നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള പദ്യങ്ങളും ചരണങ്ങളും കാവ്യരീതിയുടേതായ അദ്വൈതത്തിന്റെ പാണ്ഡിത്യത്തിനുള്ള നിക്ഷേപമുള്ളതത്രെ. വ്യാകരണശാസ്ത്രങ്ങളിലും തുല്യമായ പാണ്ഡിത്യം അദ്വൈതത്തിനായിരുന്നതെന്ന് പറയപ്പെടുന്നുണ്ട്. "1015-ൽ പരമേശ്വരൻ തിരുവമ്പാഴ്വരയ്ക്കു വന്ന് രണ്ടു ശാസ്ത്രമാരെ ഈയിടെയ്ക്കുതന്നെ ശാസ്ത്രവാദത്തിൽ പരാജിതരാക്കുകയായിരുന്നുവെന്നായിരുന്നു സമാചരിക്കുന്നത്. കഹാകാദാവ് അദ്വൈതത്തിന് രണ്ടു കൈകൾ അടുത്തോടൻ വിശദാംശമുൾക്കൊണ്ടു. ഇതുപോലെ പല അവസരങ്ങളിലും തന്നെ രാജകുടുംബത്തിനിന്നും പാർവ്വതീകളുടെ വാണിജ്യം" എന്ന് ഒരു ചരിത്രകാരൻ രേഖപ്പെടുത്തിക്കാണുന്നു.

ഇടയ്ക്കു കേട്ടിട്ടുള്ളതെല്ലാം കേൾക്കുകയും അതിൽ വിചാരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു്. സുപ്രസിദ്ധ കവയിത്രിയായ കിട്ടിയമ്മയ്ക്കു ഈ ദൈവികമുഖം പുതിയതത്രെ. 1031 കർക്കടകത്തിൽ, 73-ാമത്തെ വയസ്സിൽ, ഈയിടെയ്ക്കുതന്നെ അന്ത്യമെന്നായിത്തീർന്നു.

1 കീഴുകവലം, 2 തുത്താരാസ്വയംവരം, 3 കൈമാറ്റം എന്നീ മൂന്നു് അട്ടക്കഥകൾ, 4 സുപ്രദാഹരണം കൈമാറ്റത്തിലുൾപ്പെട്ടു്, 5 മുറുപുറ്റം, 6 തമ്പരാട്ടി പ്രബന്ധം, 7 രാജനത്തിരുന്നിടാവരം എന്നാക്കിക്കുന്ന താലാട്ടു്, 8 മൂർത്തപുരത്തിൽ വാഴം എന്നു തുടങ്ങുന്ന കിട്ടി, 9 വാഴിപ്പം കിട്ടിപ്പെട്ടു്, 10 അസക്രിയ, 11 രാജാസമാഹാരം മണിപ്രവാളം, 12 സംസ്കൃതത്തിലും മലയാളത്തിലും നിരവധി ശ്ലോകങ്ങൾ, 13 സംസ്കൃതത്തിലും മലയാളത്തിലുമായി വണ്ണങ്ങളും കീഴ്ത്തങ്ങളും 'പദ്യങ്ങളുമുൾപ്പെടെ 81 ഗാനങ്ങൾ—ഇതുവുമാണ്

“ആദ്യക്കാൽ പാട്ടുകാൽ കളിപ്പാട്ടക്കാൽ ഒരുപോലെ ഉയർന്നുവന്നു, ആ മൂന്നു കഥകളും അതിനുള്ള കാരണങ്ങൾ ചുരുക്കിപ്പറയാം. തമ്പിയുടെ കഥകൾ പാലാൻ കെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ‘മലിന കോട്ടെ കാണ പാലാവിനീശ്വരീ’ എന്ന പാട്ടുകൾ അത്തരംതരം പ്രാജ്ഞാനം ഒരുപോലെ ആകർഷിക്കുന്ന അർത്ഥമർത്ത്യം ഉൾക്കൊള്ളുന്നവയെ. മൂന്നു കഥകളിലെ പാട്ടുകളും അതിവ്യസിച്ചിരിക്കുന്നു. കൈകൊട്ടിക്കളിക്കാൻ ഇത്രയും ഉയർന്നുവന്ന ‘പാലാൻ’ ഒരുപോലെ, ഇങ്ങനെയുള്ള നല്ലവരികളിൽ മാത്രമേ കാണൂ. സാക്ഷാൽ കേൾക്കുന്ന ഗാനരീതിയിൽ ചൊല്ലി രസിച്ചിരിക്കാവുന്നവയാണ് തമ്പിയുടെ പാട്ടുകൾ എന്ന ഒരു മേൽ നല്ലവരികളെ അപേക്ഷിച്ച് അവസ്ഥയ്ക്കും”.

എന്നുകൊണ്ടാണ് ആദ്യക്കാൽ തമ്പിയുടെ കഥകളെ കൂടി ഒരു കൂട്ടം ഉയർന്നുവന്നത് എന്നാണ്. അവയ്ക്ക് കോട്ടനംകഥകളുടെ കാര്യമില്ല; നല്ലവരികളെന്ന് ‘ആകാശ’ങ്ങളായി. അതാണെന്നതിലുള്ള അനാധാരം, പാലാവിനെയെങ്കിലും കൊട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന പാലാവിനെയെങ്കിലും സൂക്ഷ്മം, ഇങ്ങനെയുള്ള ഗാനങ്ങളും മറ്റൊരു കഥയിലും ഇത്രയും ഉയർന്നതെന്ന് പറയാം. ഇതിനെല്ലാം പുറമേ, നല്ലവരികളെ അഭിനയിക്കുന്നവരിനുള്ള നികരണപദ്ധതിയും അതിനായി തമ്പി അഭിനയിക്കുന്ന കഥകളിൽ നിന്നുകൊണ്ടും. ഉയർന്നവരും നല്ലവരികളെ ‘കേൾ’യും ‘എക്കലോമാവ’യും സുഗന്ധമുള്ളതാണല്ലോ. കേൾക്കുന്നതിലെ ‘പരിചരിക്കും...’—‘കണ്ണിനെല്ലാന്നു...’ എന്നിവയും കിടക്കവയങ്ങളെ ‘ഹരിണാക്ഷി’യും ആദ്യൻ കൊട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതും കാണാൻ കൊട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതും സൂക്ഷ്മമാണ്. ‘കേൾക്കുന്നവരിനെയെങ്കിലും വാണിനിറപ്പാ’ എന്നു ഇടയ്ക്കുന്ന ഉപദേശത്തിന്റെ അഭിനയിക്കുന്നതും തമ്പിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരു ആകർഷിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. ചുരുക്കിപ്പറയട്ടെ: തമ്പിയുടെ മൂന്നു കഥകളും ഒന്നൊന്നു ഭാഗമെ

കിളും അമിതനിക്കാക്കെ വിടാൻ ആടും ഹസ്സു വരില്ല.”*

ശ്രീ. പുനഃ¹, കെ. നായർ നിർദ്ദേശിക്കുന്ന ആ ദണ്ഡുകൾക്കിടൻ കാര്യം പ്രത്യേകം സ്മരണീയമാണ്. അതു മുഴുവൻ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കാം:

1. “ദേഹാണീന്ദ്രപുത്രീയുടെ വാണീം നിശ്ചയ പുന-
മേണീവിലൊക്കുന്ന നടുക്കി;
മിഴിയിണ കലങ്ങി, നിവരെയിൽ മുങ്ങി;
ചലയദവ്യതയിൽ പുനരവമളാഴ പരഞ്ഞമുഖ
പരഞ്ഞമൊഴി കേട്ടുനൊങ്ങി.
2. മൗഢ്യം സമസ്തജനമൗഢ്യം നിനച്ചു നിജ-
മാഢ്യം നമിച്ചു പുനമേങ്ങ
വീക്ഷിതസുരയോഷാ തിഗതപരിഭയോഷാ
ശ്രമപവിഷബദ്ധമുലങ്ങ നർത്തനമെതിലുക്കുന്ന
മൃകി ബന്ധ കലിനതരവോഷാ.
3. ഗാത്രം വിരല്പിതതികാത്രം കരത്തിയഥ
ചാത്രം ധരിച്ചുവിടെ നിന്നു,
വരിയൊഴു നടുങ്ങു, ചഥി കിടപി നിന്നു,
നരന്ദിങ്ങിപ്പുവര സഹിതത്തിയിലിഹ മോക്ഷമോക്ഷ
അമിണീയുടെ വിവരത കലർന്നു;
4. നിശ്ചാസ്യ മിശ്രമേധ വിശ്വാസ്യ നാഥമഹി
വിശ്വാസ്യ കോരസീ സുന്ദാര
ശൂന്യനിഹിതമേതാ ശൂന്യപുളകമാതാ
സുതസുതരുടെ മണിനിരകരുതയിലൊര ചെമ്പൻ
മിതിപരിതാപപരിഭൂതാ.”

കീടകന്റെ അടുത്തെയെ പോകാൻ താളത്തി കല്പിച്ചതു കേട്ടപ്പോൾ സൈന്ധവ് നിങ്ങളായ ഭാവമേങ്ങമെന്താണ്? കവി പ്രസ്തുത ദണ്ഡുകളിൽ വെളിപ്പിക്കുന്നത്, പാഞ്ചാലി

* സാഹിത്യകവിതാപ്രസ്താവനകളിലൂടെ. (പാഞ്ച് 585, 586)

ആ നാണിയുടെ ദശക കേട്ട് പെട്ടെന്നു നടുങ്ങിയത്, സകലം പാപങ്ങളോടും നാണിയുടെ പരസ്പരക്കുകൾ കേൾക്കേണ്ടിവന്നത്, സകലജനാധിപത്യമായ തന്റെ ദാസ്യത്തെപ്പറ്റി കാൽമുട്ടുകൾ കീറിപ്പുട്ടത്, തന്റെ തരികാലസ്ഥിതിയോട് അടിച്ചതൽ മുടിവരെ വീഴ്ത്തൽ, ആഹാരപാത്രം കയ്യിലെടുത്തു ക്ഷണനേരം നിന്നുപോയത്, കാലടികൾ എണ്ണിയിരുന്നതുപോലെ പതുക്കെ മുന്നോട്ടു നീങ്ങിയത്, ചിന്താതന്തയായി തുടർച്ചയ്ക്കു നിന്നുപോയത്, കൂടുതൽ ദിക്ഖമായി നിശ്ചയിച്ചത്, കിഴയിൽ എല്ലാം ദൈവത്തിൽ സമർപ്പിച്ചു സമാധാനപ്പെട്ടത്—ഇതെല്ലാം സിന്ധിയുടെ പരസ്പരം, മനീന പീനാലയ ഒന്നായി നമുക്കു പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നു. ചന്ദിയുടെ ചിത്രനിർമ്മാണമായാൽ നമ്മെ അതുതപരം ഹൃദയത്തിൽക്കൊണ്ടു. സകലനായ ഒരു നടൻ ആടി ഫലിപ്പിക്കാൻ പറഞ്ഞതാണ് ഈ പദമെന്നു പ്രത്യേകിച്ചു പറയണമെന്നില്ലല്ലോ. “ഇതു പോലുള്ള ഒരു ദണ്ഡകം മരണാർത്ഥമെന്നായിരും കാണാൻ സാധിക്കുമില്ലെന്ന്” ഉള്ളൂർ പറയുന്നതു ചൊല്ലേണ്ടതു.

“വിരാ വിരാടകോര വിരോ
 ചാരുതർക്കസാഗര വിരോ
 മരലാവണ്യ! നാരിഭരണാഭാരിതാരുണ്യ!
 ജയ ജയ ശുകീകാരുണ്യ! വന്നീടുക
 ചാരത്തിന്ദു പാകിൽ തവ നേരദാരുണവരാരുണൈ
 സാരസ്യസാരഭരിതീനും—നല്ല
 മാരസ്യ ലീലകൾ ചെയ്തീനും”

എന്നു തുടങ്ങുന്ന ഉത്തരാസ്ഥാനംപദത്തിലെ കർമ്മവും സുപ്രസിദ്ധമാണ്. ഇതു മനോഹരമായ ഒരു കർമ്മം ചെയ്യാമെന്നായിട്ട് വേറെയുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. “ജയ ജയ നാഗകേതവ!”—‘കരദാരുണ നരോണ്യ കേ’—‘കണ്ണിണസ്താനനം’—‘കന്യകാർക്കണിശാരിയോ’ കല്യാണശിരോ’ എന്നും മറ്റുമുള്ള കർമ്മയുടെ കഥകളിശാനങ്ങൾ സംഗീതരസികന്മാരെ പ്രത്യേക

കം ആകർഷിപ്പിച്ചുതുറന്നുക്കൾ. മോഡിജാനിലത്തുണ്ടാകാതെ
കൂടുകൂടെ ഇവസ്തു സ്വാഗതം ചെയ്യാറുണ്ട്.

ഇരുന്നൂറുകമ്പിയുടെ മറ്റു കൃതികളെപ്പറ്റി ഇവിടെ യു-
ധികം വിവരങ്ങൾ സ്ഥലപരിചിതി അനുവദിക്കുന്നില്ല. ഈ
ദ്വേഹത്തിന്റെ കറോളാകങ്ങളിൽ പലതും സുപ്രസിദ്ധങ്ങളാ-
ണ്.

“ദിവ്യം കിഞ്ചന വെള്ളമെന്നൊരു മുറി-

സ്തോമൻ കർപ്പം ഗരു
പാർത്ഥൻ നല്ലതൊരുമുള്ള കരമു-
ക്കൊട്ടല്ലവോ! പിന്നെയും
തോലൊന്നു തുങ്ങയില്ല തെല്ലുകൾക്കിട
കൊളുരുമാറുമെഴും
മോഹനീ നിന്റെ പതിത്രമുള്ളതമോഹനീ
മറ്റൊരു മൂലം നമു”

“ഇത്രൻ വഞ്ചിനൃണത്തി, അമരഗുരു ദിവാൻ
വെങ്കിൾമുൻ നിനച്ചാൽ,
പിന്നെ ശുപത്തനാൽ സുതന്ത്ര, സുരഭി
പാശ്ചാത്യന്മാർക്കി സാക്ഷാൽ,
വെള്ളാനപ്രസന്നത്തിട്ടുതന്ത്രവർക്കി, മൃഗ-
ന്മാർക്കിത്തൊരമില്ലാ,
സ്വപ്നം സുഖോകമത്രേ പ്രഥമനമൃതിനെ-
ക്കാലം വിശേഷം വിശേഷം.”

“മഹീപതി അഗവതോപമാനം
മഹാപുരാണം മേവനം മദീയം
തോക്കുന്നവകൊക്കെ വിമലനിയന്ത്രം-
മേൽത്തളിപ്പല്ലുന്നൊരു മേമേയ്ക്കു”.

എന്നിത്യംഗി ചര്യന്മാർ പലരും സുപരിചിതങ്ങളായിരിക്കും.
അക്ലിഷ്ടമനോഹരമായ ഭിത്തിയിൽ സ്തോത്രാവകാശം പ്രയോഗി

ചിട്ടക്കുതിര" മലയാളരാഷ്ട്രത്തിൽ പുനഃകാണിക്കാനുള്ള ഉത്തമോപാധനങ്ങളിൽപ്പെട്ട ഒന്നാണ് 'ചെറുപത്രം' എന്ന തുടങ്ങുന്ന ശ്ലോകം.

'കാലനത്തിങ്കൽക്കിടാവോ?' എന്നു തുടങ്ങുന്ന അദ്ദേഹം 'ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീത'യിൽ വാക്യം' എന്നുരചിക്കുന്ന കവിയും കേരളത്തിൽ മിക്കവാറും മനഃപാഠമാണ്. ഉറപ്പുപാട്ടുകളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഇതു കവാസമേധം തിരഞ്ഞ ഒരു മലയാളരാഷ്ട്രത്തിലെ മറ്റൊരു മഹാ കവിതയായ വാക്യകളിൽനിന്നു ഉത്ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു നോക്കുന്നില്ല.

സ്വാതന്ത്രിയനാളിന്റെ സംഗീതപാഠവും സുഖസുഖമാണ്. കേരളീയർ സംഗീതസാരമുൾക്കൊള്ളുന്ന അപവാദത്തെ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ചെറുപത്രം ഈ മഹാകാവ്യമാത്രം. ഈ ഗാനഗന്ധവ്യസന അനുകരിച്ചു തുടർച്ചയായിത്തന്നെയും മലയാളത്തിലും സംസ്കൃതത്തിലുമായി അനേകം ഗാനങ്ങൾ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഇക്കാര്യത്തിൽ ആനന്ദസുഹൃത്തുക്കളെപ്പോലെയാണ് അവർ വർത്തിച്ചിരുന്നത്. തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് അപ്പുപ്പോലും ചെറിക്കുന്ന പാട്ടുകൾ തന്നെയും, തന്നി ചെറിക്കുന്നവ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടും പരിഭാഷയിച്ചതിനാൽ മാത്രമേ വെളിയിൽ വന്നിരുന്നുള്ളൂ. തന്നിയുടെ ചില ഗാനങ്ങൾ സ്വാതന്ത്രിയനാളിന്റെ ഗാനങ്ങളോടു സമഗ്രമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടെന്ന് ഗാനകന്മാരുടെ അഭിപ്രായം. "കയറുമ്പോൾ വാൻ എന്തു നാമസം കൃഷ്ണ" എന്ന കീർത്തനത്തിലെ "ഉത്തമമേവസിസുത ഭക്തിസഞ്ചയമോകം" എന്ന ചരണത്തിന്റെ അവസാനത്തു നാമസം ഗാനവീദഗാനം ഭക്തിഗാനത്തിന്റെ സ്വതന്ത്രമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടെന്ന് ഗാനകന്മാരുടെ അഭിപ്രായം. "കയറുമ്പോൾ വാൻ എന്തു നാമസം കൃഷ്ണ" എന്ന കീർത്തനത്തിലെ "ഉത്തമമേവസിസുത ഭക്തിസഞ്ചയമോകം" എന്ന ചരണത്തിന്റെ അവസാനത്തു നാമസം ഗാനവീദഗാനം ഭക്തിഗാനത്തിന്റെ സ്വതന്ത്രമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടെന്ന് ഗാനകന്മാരുടെ അഭിപ്രായം. "കയറുമ്പോൾ വാൻ എന്തു നാമസം കൃഷ്ണ" എന്ന കീർത്തനത്തിലെ "ഉത്തമമേവസിസുത ഭക്തിസഞ്ചയമോകം" എന്ന ചരണത്തിന്റെ അവസാനത്തു നാമസം ഗാനവീദഗാനം ഭക്തിഗാനത്തിന്റെ സ്വതന്ത്രമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടെന്ന് ഗാനകന്മാരുടെ അഭിപ്രായം. "കയറുമ്പോൾ വാൻ എന്തു നാമസം കൃഷ്ണ" എന്ന കീർത്തനത്തിലെ "ഉത്തമമേവസിസുത ഭക്തിസഞ്ചയമോകം" എന്ന ചരണത്തിന്റെ അവസാനത്തു നാമസം ഗാനവീദഗാനം ഭക്തിഗാനത്തിന്റെ സ്വതന്ത്രമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടെന്ന് ഗാനകന്മാരുടെ അഭിപ്രായം.

ഏതു ഭാഷയിലും 'പദങ്ങൾ' പ്രയത്ന ശ്രംഗാത്മകവ്യമാണെന്നായിരിക്കാം. തുറന്നിരിക്കുന്നവയുടെ പദങ്ങളാകട്ടെ, പലപ്പോഴും ഗാർത്തീകന്റെ പരമകാലാവസ്ഥ ഏതായിട്ടുണ്ട്. 'മേൽനോട്ടം നിന്നിരിക്കാത്ത മിഥ്യകൾ'—'പ്രാണനാഥനെന്നീക്കു നല്ലീയ പരമാനുഭവങ്ങൾ' എന്നിങ്ങനെയൊരു 'പദങ്ങൾ' പ്രസിദ്ധമാണു്. നാടികയുടെ വികാസാവസ്ഥാവർണ്ണനമാണു് അവയിൽ പലതാണെന്നും പ്രതിപാദ്യം. മംഗിയായി അതിനായിക്കാവുന്ന ചില പദങ്ങളും ഇക്കൂട്ടത്തിലുണ്ട്. " 'വരാനാ സ്മരണാ' എന്ന നീവാംബലിപ്പടത്തിൽ, അങ്ങാടിനോടു അവകാരമോടിക്കൂട്ടാകൂട്ടി വരുന്ന നായകനെ സാക്ഷ്യം നോക്കിനില്ക്കുന്ന നായിക, ആ വരുന്നതു് തന്റെ നായകനോ കാര്യവേദനോ എന്നു സംശയിച്ചുപോയപ്പോൾ കാര്യവേദനോപ്പോലെ വീഴ്ച അമ്പലം മതിച്ചിട്ടുണ്ട്. പൊക്കത്തിൽ വീഴുന്ന വെള്ളകാരാകട്ടെ കണ്ണാൽ ചലിക്കുന്നതും അതും. അതു സ്മരണാഭാവത്തിൽ തന്റെ ദൂരം വലിക്കുകയോ ഉള്ളു. വരണോ സ്മരണാ എന്തു് എങ്ങനെ നിശ്ചയിക്കും? അവർ അതിനോടു പറഞ്ഞു, കാലമെവരിയായ ശിവന്റെ വേഷംകെട്ടി അങ്ങാട്ടു ചെല്ലാൻ. വരുന്നതെങ്കിൽ ശിവനെ കണ്ണാൽ വണക്കും കെട്ടും, സ്മരണാഭാവത്തിൽ മരുന്നകലും.

ഈ പദത്തിലെ കല്പനാഭംഗിയും അഭിനയസാർവ്വത്യവും അനുപമാമെന്നു. കഥകളിയുടെ കളരിയിൽ പന്തളത്തിന്റെ ഒരു കൈകൾ അതിനനുപ്രധാനമായ ഇത്തരം പദങ്ങളെഴുതുന്നതിൽ പുഷ്പാശങ്കി നേടിയതു് സ്വാഭാവികം മാത്രമാണു്. 'എകലോചനം' തുടങ്ങിയ രാമപാരിജാതത്തിൽ രസിച്ചു വീതനാണല്ലോ അദ്ദേഹം. ആ വീതനും കവിതയും ഈ വക പദങ്ങളിലും കാണാം."*

മുഖകഥയും വ്യതിയാനവും

നാടകം, ആട്ടക്കഥ മുതലായ കൃതികളെപ്പറ്റി ചന്ദ്രമൗലി

* ഏതും. മൂപ്പൻനായർ "സാഹിത്യചരിത്രം—പ്രസ്ഥാനങ്ങളിലൂടെ" പേജ് 71/3.

സ്വീകരിക്കാൻ വിവേചനയില്ല. ഭാഗവതത്തിൽ വിവരിച്ചിട്ടുള്ള ഭക്തത്വരഹിതമായ അവസ്ഥയിലായിട്ടാണ് "നിരർത്ഥകൻ വ്യക്തിയാനങ്ങളുടെ കണക്കെടുത്തിട്ടുള്ളത്". ഇരതിങ്ങൽതമ്പി ഭാഗവതത്തിന് പുറത്തേയും നല്ല പുരാണങ്ങളോ ജാതിവാദങ്ങളോ നശിപ്പിച്ചിരിക്കാൻ വാടിയിട്ടുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ഉദാഹരണത്തിന് മഹാഭാരതത്തെപ്പറ്റി ഏകദേശം ശാസ്ത്രീയമായി 283 മേൽക്കൂമ്പാരങ്ങളായി വിവരിച്ചിട്ടുള്ള ഭക്തത്വരഹിതമായി, കവി വരുത്തിയ വ്യക്തിയാനങ്ങളാണെന്ന നിരൂപകൻ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്ന ഭക്തികാണിച്ച ഭാഗങ്ങളെല്ലാം കാണുന്നത്. തമ്പി ഭാരതം വായിച്ചിരുന്ന ഏതെങ്കിലും സ്വപ്നമണ്ണ്. ചില കഥാഭാഗങ്ങളുടെ ആത്യന്തികമായ സാമ്യംതന്നെ ഇതിന് സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു. ഭാഗവതത്തിലേയും ഭാരതത്തിലേയും കഥ ഇവിടെ ചുരുക്കി വിവരിക്കാം:

മഹാഭാരതകഥ

ഭക്തൻ പ്രസ്തുതി എന്ന ഭാഷയിൽ 11 പുത്രിമാരുടെയും എണ്ണയും ഇളയവളായ സതിയെ ശിവൻ വിവാഹം കഴിച്ചു കൊടുത്തു. അങ്ങനെയിരിക്കെ, മരിക്കൽ വേദകവിതാമഹിയാകായ കാര്യവാദികൾ ഒരു യാഗം ചെയ്തപ്പോൾ, അവനെ മനുഷ്യരിൽ ഭക്തൻ അവിടെ സന്നിഹിതനായി. ബ്രഹ്മാവും ശിവനുമൊഴികെ യാഗശാലയിലുണ്ടായിരുന്നവരെല്ലാം എഴുന്നേറ്റു ഭക്തനെ ബഹുമാനിച്ചു. ചിന്താമായ ബ്രഹ്മാവിനെ ഭക്തൻ നമസ്കരിച്ചു. പുത്രിമാർക്കൊന്നിനൊന്നും ശിവൻ തന്നെ വേഷമേകിയെ ആകർഷിക്കാത്തതിനാൽ ഭക്തൻ ദേഷ്യപ്പെട്ടു. "മേലാൽ യാഗാദികളിൽ എവിടെയും കിട്ടാത്ത വേദകളെ" എന്ന ശിവനെ ശപിച്ചു. സമർപ്പിക്കേണ്ടതായ നന്ദികേൾപൻ, "തന്മയാജിബോധമെങ്കിലുമായിത്തീരട്ടെ" എന്ന ഭക്തനെ പുകൾ ശപിച്ചു. പരസ്പരശാപങ്ങളുടെ ഒരു ചെറിയ സാമ്യംതന്നെ അവിടെ നടന്നു. ഭക്തൻ ദേഷ്യപ്പെട്ടു "നാട്ടിൽചൊന്ന്"

കേരളകോയ സ്വഹസ്തതിരഗത്തിന് കോപ്പള്ളി. പത്താറു കേരളകോയ ഒരു രാഗം നടത്തുന്ന വർത്തമാനം കേൾ സതി അങ്ങോട്ടുള്ള പോകാൻ അതിരവിന്റെ അന്താരം ചോദിച്ചു. അങ്ങനെ കണ്ടാൽ അത് സ്വഹിതീയം" യോഗത്തിന് പോകുന്നതു നേരിൽത്തന്നെ ശിവൻ ഉപദേശിച്ചിട്ടും, മോചിതമാക്കുന്നതായും ചിരവിരഹിതരായ സമോദരീമാനെയും കാണാനുള്ള കരുതുക നിരക്കത്താൽ സതി ചിത്രഗുഹത്തിലേക്കു പോയി. മോചനം സമോദരീമാനും സ്തോദിച്ചും ആഗ്രഹിച്ചു സ്വഹിതീയമെങ്കിലും, പത്താറോ അഗ്രഹത്തിന്റെ അഗ്രഹിതരായ മറ്റു സമോദരീ കണ്ടാലും നടിക്കാത്തതിനാൽ, അവരും സഹിതീയമാക്കിയ സതി യോഗത്തിൽ കേരളകോയ ചെല്ല. ഭൂതഗണങ്ങളിൽനിന്നും ഈ വർത്തമാനത്തിന് ശിവൻ കോപിപ്പുന്നത് ഇതെല്ലാ നിലങ്ങളിലും അതിന്റെ പരിഭവനത്താൽ. ശിവന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ച് വിഭജനം ഭൂതഗണങ്ങളും കൂടിയെന്ന് യോഗം അറുമാറാക്കി, കേരളൻ ശിരസ്സു കേൾപ്പിച്ച് യോഗത്തിൽ ചോദിച്ചു; അന്താരമാരെ വികലാംശമാക്കി. മോചിതരും വിവരം മോചിതരായ ബ്രഹ്മാവിന്റെ അറിയിച്ചു. ബ്രഹ്മാവിന് മോചനംകൊടുക്കി കൈലാസത്തിലെ അറിയിച്ചു. പ്രസന്നരായ ശിവൻ ബ്രഹ്മാവിനേവകളൊന്നിച്ച് കോപരിയിലെത്തി ആടിന്റെ കയ്യിൽ കേൾപ്പിച്ച് കേരളൻ കിട്ടിപ്പിടിച്ചു. കേരളൻ കോയയോടൊന്നും ചെല്ല ശിവന്റെ അന്തരീക്ഷംകൊടുക്കി യോഗം ഭൂമിപ്പിടിച്ചു.

മോചനത്തിലെ കഥ

കേരളൻ ശിവൻ പാശ്ചാത്യന്മാർക്കു കൈലാസത്തിലിരിക്കുമ്പോൾ ആകാശത്തിൽനിന്നു ധാരാളം "വാതോർ പോകുന്നതായ" കണ്ടിട്ട് "ഈ ദേവകളെക്കൊണ്ടു വികലമാക്കുന്നത് പോകുന്നത്" അത് പാശ്ചാത്യ ശിവനോടു ചോദിച്ചു.

"കോയയെൻ കേരളനുള്ളാ പ്രജാപതിയുത്തമൻ
അഗ്രഹമേതും കൈലാസത്തിന്നു പോകുന്ന ദേവകൾ"

എന്ന മിഥൻ കർമ്മമി പാഞ്ഞു. “അങ്ങനാണ് യാഗത്തിന് പോകാത്തത്” എന്നായി പറയുക. എല്ലാ യാഗങ്ങളിലും തനിക്കു നവീകരണം വരിച്ചിട്ടില്ലെന്നും, ആ പൂർവ്വാകാശകരണമിച്ച് ഈ യാഗത്തിൽ തനിക്കു നവീകരണമെന്നിവ കാരമില്ലാത്തതുകൊണ്ടാണ് അത് പോകാത്തതെന്നും മിഥൻ പറയുകയെ അറിയിച്ചു.

“செவ்வாசை! நிமிஷத்தில் பூவாசைமூலம் ஐயன்களாகி
செவ்வாசைமூலிகளாவதைக் கருதுகின்றாயா? அப்போது
செவ்வாசை! உயர்ந்தது நிமிஷமே! நிமிஷமே
பூவாகி உயர்ந்தது; உயர்ந்தது உயர்ந்தது”

എന്നിടത്തെ പാവുലി സമുദയത്തിൽ, പെണ്ണിന്റെ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ ശിവനും ശാന്ത കൈവിട്ടു.

⁶¹സ്വപ്രകാശം പുറത്തുവരുന്നതാണ് സർവ്വജ്ഞാനം

வாழ்வுப் பாதையில் மறு உணர்வுகளும், உணர்வுகளின் மூலம்
“உணர்வு” ஒரு உணர்வுகளில் உணர்வுகளில் உணர்வுகளில்.

ശിവന്റെ അഗാധമായിത്തീർന്നുപോയ നഷ്ടപക്ഷക്കാർ, ശിവനെ കണ്ടെത്താനിറങ്ങിപ്പോയപ്പോൾ ശാപമായില്ല എന്ന് തെളിയിക്കപ്പെട്ടു. ദൈവീകമായിത്തീർന്ന അനന്തനെ നോക്കി.

“ഞാൻതാ ശിഷ്യരിലുംമേലേ കാഞ്ഞിരത്തുതേവനെ
 അടുത്തുവെക്കു കരുതിക്കൊണ്ടു ചെന്നുവന്നു. നാരിച്ചേരാം.
 അപ്പുത്തുപ്പുത്തുതേവനും പുത്തുപ്പുത്തുതേവനും
 നാരിയും വന്നു. നാരിയുടെ, ചീത്തരിവീശ്വരവീശ്വരകൾ”

എന്നവരെ വാരിച്ചുനോക്കി ഭഗീരഥന്റെ, മരുമകന്റെ ശിരശ്ചക്രം നീറ്റുവെക്കുകയും ചെയ്തു. പക്ഷെ, ആ താടിപ്പൊരുന്തെളപടലോടൊന്നും വിവശ്യമായി, ശിരസ്സ് ഹൃദിക്കോണം കൊള്ളുകയെന്നു താഗം നടത്താൻ ശ്രമം തീർത്തു.

ചാമ്പുനിക്കുകൾ സകലകണ്ഠ പ്രശസ്തകോപനാതിരീതിൻ
ശിവന്റെ നായികീതിന്നു ജനിച്ച വിഭവമേൻ "ദേവീകോപസ
മുക്തവ"യായ മറ്റൊഴിഞ്ഞൊഴുകിയെഴുൻ യോഗമാലയിലെ
ജാതി പല നാദങ്ങളും ചങ്ങനുകയും തുടങ്ങുപുറത്തിൻ തല

മെളിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇത്രയുമാവാത്താൽ ബ്രഹ്മവും ഭക്ഷണം ഭേദമെങ്കിലും വിശദപ്പെട്ടു സമീപിച്ചു. 'അങ്ങനെയെന്ന്' എന്ന് നോക്കിയിട്ടു.

“വീരഭദ്രാഖ്യനത്രേ ഞാൻ അദ്വൈതാചാര്യമുത്തമൻ
 ഭദ്രകാളാഖ്യനീവശ്ചോ ദേവീകോപസമുത്തമൻ
 ദേവദാസൻ ചൊല്ലിയിട്ടിട്ടി യത്തുപന്നികമെത്തിയെന്ന്
 ശരണംപൂക വേദത്തിൽ ദേവദാസൻമേൽക്കെ”

എന്നായിരുന്നു വിരളേകൻ മറുപടി. അതനുസരിച്ച് ഭക്ഷൻ പലതരം സ്നാനങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശിവനെ സ്മരിച്ചു. പ്രസന്നനായ ശിവൻ പാർവ്വതിയോടു കൂടി പ്രത്യക്ഷനായി ഭക്ഷനെ അനുഗ്രഹിച്ചു. ഭക്ഷൻ വീശിപ്രകാരം യാഗം മുഴുപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

വൃതീയാനന്തരം

ഭദ്രകാളി 'സതീകോപസമുത്തമവ'യാണെന്നുള്ള കഥകളിൽ ചില ആശയം കവി ഭാരതത്തിൽനിന്നു സ്വീകരിച്ചതാണെന്നുള്ളത് തീർപ്പായല്ലോ ശ്രീഹരിയുടെ കഥയും അതിൽ നിന്നു കിന്നമല്ല. ആ മഹർഷി പറഞ്ഞതായി ഭാരതത്തിലും കഥകളിലിലും ദേവപ്പെടുത്തിട്ടുള്ള ആശയത്തിനപ്പോലും അസാധാരണമായ സാമ്യം കാണുന്നുണ്ട്. ഭക്ഷന്റെ സ്മരിക്കട്ടെ ശിവൻ സപത്നികനായി യത്തുശാലയിൽ സ്വയം പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്ന ഭാഗവും ഭാരതത്തിൽനിന്നുതന്നെയാണ് തന്നെ സ്വീകരിച്ചത്. ഭക്ഷനും ശിവനും കൂടിയുള്ള ഗോപകുടാരമാതൃസംസർത്തപ്പാർവ്വതി ഭാരതത്തിൽ ഒന്നും പറഞ്ഞിട്ടില്ല.

ഈ രണ്ടു മൂലകഥകളും കണക്കിലെടുത്താലും, കവി വൃതീചെയ്തിട്ടുള്ള ചില കഥാഭാഗങ്ങളുണ്ട്: പ്രസൂതി എന്ന ഭക്ഷപത്നിയുടെ ചേർത്ത് വേദവല്ലി എന്ന ചരിതുമുഖമുള്ള ഭൂതമുണ്ട്, ഈ വൃതീയാനം. അത് ഭക്തനാചര്യപിഷ്ടാഭം കാളഭാരണൻ വെക്കുക. അതിനേക്കാൾ പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്ന വൃതീയാനത്തോടു നോക്കുകയുണ്ട്.

1. കരാളഭംഗ്യൻ തമ്പിയുടെ സൃഷ്ടിയെന്നയാർക്കിരിക്കണം. ഒരു 'ചലോദയം'യെക്കൊണ്ടുതന്നെ പ്രവേശിപ്പിച്ചു" സാധാരണക്കാരുടെ കാണിക്കളെ മെരുക്കുന്നിടം" മൗനത്തിൽ നവോദയമായിരിക്കാം ഇങ്ങനെ ഒരു പാത്രത്തെ സൃഷ്ടിച്ചത്".

2. വൃദ്ധശ്രാപമെന്നും തമ്പിയുടെ സൃഷ്ടിയെന്നും കരാളസംഭവത്തിലെ 'വഴവേല'മാണ് പ്രസ്തുത ശ്രാപമെന്നു സൃഷ്ടിയിൽ കണ്ടുകിട്ടിയ മാറ്റത്തിനുള്ളതും ചെയ്യേണ്ടതെന്നും.

3. വിവാഹം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ ശിവൻ ആരോടും പറയാതെ സമൃദ്ധ്യകുറവായി എന്ന് പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത്, വിവൃദ്ധം പ്രേംഗാമവണ്ണമല്ല" ഭരണസഭം സൃഷ്ടിക്കുന്നതിലേക്കായി മാത്രമാണ്".

4. സമീപത്തെ അയോധ്യയിലായിട്ടുള്ളത് ദിവ്യത വർദ്ധിപ്പിക്കാനായിരിക്കാം. അങ്ങനെ ഒരു മാറ്റം വരുത്തിയിരുന്നില്ലെന്നുവരികിൽ, "താമസശീലനാകുന്ന കേരളത്തെക്കാലുവാതെ തുടങ്ങിയതിനാലല്ല" എന്ന് മാറ്റം സമീപത്തെക്കാളെ പറയുന്നതിൽ വല്ലാത്ത കൈവെറുപ്പും മുഴുക്കുറവുമാകുന്നു. അയോധ്യയിലായിട്ടുള്ളത് പറഞ്ഞിട്ടും ആ അനുഭവവും മുഴുവൻ നിർദ്ദിഷ്ടമാണ്.

5. സന്ധ്യയുടെ പ്രഭവം 'വളർച്ച'വെള്ളത്തിന് കാരണമാണെന്ന് അതോ, സന്ധ്യയുടെ ദിവ്യതയെക്കുറിച്ചു മാറ്റം.

6. ശിവൻ ആരോടും പറയാതെ സമീപത്തെ രാജസഭയായി കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോയി എന്ന് പറഞ്ഞതും നന്ദിയെക്കൊണ്ടു കേരളം കണ്ടുകിട്ടിയതിനും അതിനേക്കാലുവായും മാറ്റം കേരളം ശിവന്റെ നേരെ തന്നെ ചേർത്തു ചേർത്തതും വർദ്ധിപ്പിക്കാനായി കവി ചെയ്ത ചില്ലറ വ്യതിയാനങ്ങളാണ്".

മുഖ്യകഥ അതുപോലെ സ്വീകരിക്കുന്നപക്ഷം ഒരു രാത്രി മുഴുവൻ അതിനായിക്കുന്നതല്ല വക അതിലില്ലാത്ത കണ്ടുകിട്ടിയതും കൂടിയാർക്കിരിക്കാം, ഇതിനെയെല്ലാം അതോ കൈമാറ്റിക്കൊണ്ടു കഥയിൽ ചില ദൈനംദിനികൾ വരുത്തേണ്ടതല്ലെന്ന്. വേ

ലേജു പറഞ്ഞു. അതിൽ കിട്ടിയ സമാഹാരം നന്ദികേശവർ
 കന്റെ കണക്കുനു ശുദ്ധമാക്കിത്തന്നു. കേരളൻ തനിമനസ്സോടെ
 തിരിച്ചുവന്നപ്പോൾ, കന്റെ പിതാവു നടത്തിയ യാഗത്തിൽനിന്നു
 ചുരുക്കത്തിൽ ഇതിനു പകരംപോക്കി. അതിനോടനുബന്ധം 'ഭക്ഷ
 യാഗം' നടന്നു. ആവർത്തിച്ചുവന്നിട്ടുള്ള അന്നു അന്നാദരിത
 ന്നു ശിവനാ, ആ പാതാപാപിനാ, ക്ഷണിക്കുണ്ടായില്ലെന്ന് ശപ
 ത്തം നീക്കമായി. അപ്പോൾ അത്ര വലിയ ഒരു കാരണത്താൽ
 ആളുകളിൽനിന്നും, യാഗത്തിനു അന്നിപ്പിച്ചിട്ടില്ലാത്ത സ്ഥിതി
 ക്ക് പോകുന്നതു ശരിയല്ലെന്നുള്ള അനുഭവത്തിൽ വാക്കു ശിക്ഷ
 ത്തിട്ട് പൗരസമൂഹത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ട സതി മടുവതി അവള
 ത്തി വിവരം വാങ്ങി വിട്ടിൽ തിരിച്ചപ്പോൾ, "കാലസൗഖ്യനാ
 കുന്ന ഭക്ഷണമെല്ലാം വാങ്ങിയപ്പോൾ, മര താതന
 വന്നപ്പോൾ" എന്നും മറ്റും കഥി തുങ്ങിയപ്പോൾ, ആ
 "പാതാപാപി" കേട്ടു കേൾക്കിപ്പോൾ വിരമമെന്നു സൂചിപ്പിച്ച് ഒരു
 കൂട്ടത്തിൽനിന്നു നടത്തിക്കൊണ്ടുവന്നു. അതിന്നു അത്ര അധികം
 ഗതേവം കല്പിക്കേണ്ടതല്ലെന്നായിത്തന്നാൽ പോകാതെ, 'അങ്ങ
 യുടെ വാക്കു വകയെടുക്കാതെ ക്ഷണിക്കാത്ത സ്ഥലത്തു പോകരു
 തെന്നുവന്നു' അതിന്നു അവസരം സഹിക്കേണ്ടിവന്നു. എ
 ന്നു സമയത്തു പരയുന്നസ്ഥിതിക്കു പ്രത്യേകിച്ചും ചുരുക്കി
 പ്പറഞ്ഞാൽ, ഇക്കാലത്തു ശിവന്റെ അഗതിയെന്നതാണ്
 അവസരം അധികം തുടങ്ങുന്നത്. ഇങ്ങനെ, ആദ്യം മുതൽ അ
 വസാനംവരെയുള്ള സംഭവങ്ങളെ പരിശോധിച്ചപ്പോൾ അതിൽ
 സ്ഥലത്തെ സംഭവങ്ങളെക്കുറിച്ചും ശിവൻ മോക്ഷംതരക്കാര
 നായിപ്പോയി എന്നു പറയേണ്ടതിന്നായിത്തന്നു.

അങ്ങനെയൊന്നായി, കേരളൻ ശിക്ഷയ്ക്കു പാത്രമായതെ
 ണ്ണെന്നു ചോദ്യമുണ്ടാകാം. ശിക്ഷയും നീതിയും സത്യവു
 മൊക്കെ അധികാരത്തിന്റെയും സ്വാധീനശക്തിയുടേയും മ
 ന്തിൽ തല കുനിക്കേണ്ടിവരുന്ന സമയത്തു അപൂർവ്വമായിട്ടെ
 ത്തിയും മോക്ഷത്തിലുണ്ടാകാറില്ല. അപ്പോഴായിട്ട് ഇതിനെയും
 ഉൾപ്പെടുത്തുകയേ നിയമിയ്ക്കൂ.

കുടുംബശ്ലേഷിതനായിത്തീർന്നു. പിതൃഗൃഹമാണല്ലോ എന്തെന്നു ചിന്തിച്ചപ്പോൾ അയാളുടെ മനസ്സിൽ അങ്ങനെയൊരു ചിന്തയുണ്ടായി. അയാളുടെ മനസ്സിൽ അങ്ങനെയൊരു ചിന്തയുണ്ടായി. അയാളുടെ മനസ്സിൽ അങ്ങനെയൊരു ചിന്തയുണ്ടായി. അയാളുടെ മനസ്സിൽ അങ്ങനെയൊരു ചിന്തയുണ്ടായി.

പ്രതികരണങ്ങൾ കേൾക്കാൻ?

[illegible]

അയ്യപ്പൻ്റെ അറിവുപ്രകാരം മകൾ മരുവണ സ്ത്രീയിക്കു
ന്നു. അവർ തമ്മിൽ സൗഹൃദവും സംഭാഷണവും നടക്കുന്നു.
മേലും മാറി വന്നിട്ടുണ്ട്" കാമുകൻ കാമിനിയെ കാണുന്നത്.
ഇതൊന്നും പിതാവറിയുന്നില്ല. കാമിനീകാമുകന്മാർ സ്വന്തം
യുദ്ധമുള്ളൂന്നു വിവാഹനിശ്ചയത്തിൽ" മടുവിൽ പിതാവു
കീഴ് വാങ്ങുന്നു. വാൻ എത്ര ഉയർന്ന നിലയിലുള്ളവനായാലും,
തന്നോട്" ഒരു വാക്കുപറയുകപോലും മൊയ്താക്ക, മകൾ ഇങ്ങ
നെ സ്വന്തം വിവാഹനിശ്ചയം നടത്തുന്നത്" പിതാവിനെ
മേലേറിപ്പിക്കാതിരിയ്ക്കുമായി എങ്കിലും, പിതാവു വിവരം
നടത്തിക്കൊടുക്കുന്നു. പക്ഷെ, "ജാതാവാ" പ്രേമത്തെ വക
വെക്കാതെ കടന്നു കളയുന്നു. മരിക്കേണ്ടത്" തന്റെ സ്വേച്ഛ
മേകണം സങ്കടംകൊണ്ടു" പട്ടിണി കിടക്കുന്നു. (വൃന്ദാവധാനാദി)

എന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ, ആരും അറിയാതെ കോസുകാര്യമെന്തെന്ന് അർത്ഥവും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു് ആ കാര്യങ്ങൾ സ്ഥലം വിട്ടു. മരു മരുൻ മാത്രമല്ല, മകൾപോലും ഗൃഹനാഥനോടു യാത്ര ചോദിക്കുന്നില്ല. അകൊരപ്പിയവും കാണിക്കാതെ മകളുടെ ഉച്ചയ കാരമെല്ലാം പ്രവർത്തിച്ചിട്ടും അവൾ അന്നോടു യാത്ര ചോദിക്കു പോലും ചെയ്യാതെ വിട്ടിരിക്കുന്നു. ഇറങ്ങിപ്പോയ്ക്കുളങ്ങരയ്ക്കു് അഭിമാനിയായ പിതാവിനെ വളരെ വളരെ വേദവിപ്പിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് പിന്നീടു വിട്ടിൽ നടക്കുന്ന അഭിമാനിയെക്കുറിച്ചു് അച്ഛൻ മകളെ അണിയ്ക്കുന്നില്ല. അണിക്കെല്ലാതെ സ്വയം കടന്നുചെന്നപ്പോൾ, "നീക്കുന്ന ആരാധി ഇവിടെയ്ക്കു് അണിയ്ക്കു്, വന്നവഴിയെ പോയ്ക്കൂ. എന്നോടു ഒരു വാക്കുപോലും പറയാതെ ഇറങ്ങിപ്പോയതല്ലെ ഇവിടെയ്ക്കു്? ഇനി ഞാൻ നിന്റെ അച്ഛനല്ലെന്ന് വിചാരിച്ചാൽ മതി" എന്നു് അച്ഛൻ മകളോടു പറയുന്നു. അതിനു് ഒത്തുചിരിക്കുന്ന അധികാരശക്തിയെപ്പറ്റി നല്ല നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്ന അയ്യ, സൂര്യകുളുടെ ദിവ്യാസ്ത്രമായ കണ്ണുനീരോടുകൂടി അന്തരവിന്റെ മുമ്പിൽചെന്നതിന്നു് സങ്കടമുണ്ടാകുന്നു: "ഇവ രിക്കാരെങ്കിലും പകരം ചോദിച്ചു കിട്ടൂ. ഞാൻ മകളല്ലെന്ന് പറഞ്ഞിട്ടല്ല, പലതരവും മുമ്പിൽവെച്ചു് അഞ്ചു നെന്തെന്നയാകട്ടെ. ഇനി അദ്ദേഹം എന്റെ അച്ഛനല്ല. എന്റെ കുറുക്കൽ ആകർഷിച്ചിരുന്നുള്ളു എന്നു് വാദകിൽ ഞാൻ സഹിക്കുകയായിരുന്ന. പക്ഷെ, ആ നീറത്തെ സമസ്തയിൽവെച്ചു് അതെയെപ്പറ്റിപ്പറഞ്ഞ അധിഷ്ഠാപനാശകൻ എന്നിങ്ങനെ സഹിക്കാൻ കഴിയുന്നില്ല."* ചേമ്പുവാസൻ ഭാരതത്തിൽ പറയുന്നതുപോലെ, ചെങ്കൽവെല്ലു് മിക്കവാറും ചോദിച്ചിരിക്കാൻ താത്നിയുള്ളതാണല്ലോ. അയ്യയുടെ കണ്ണിൽ കാരണമേ അമരം, സംഹാരമുണ്ടിയും ആരാധനാധീനം വാക്കുകളുള്ള ആളായ ഒരു അന്തരവു് തന്റെ ആരംഭമാർഗ്ഗം അയ്യു് ശിശുക്കൾ 'നല്ല ചോര പഠിച്ചിരിക്കുന്നു.'

* "എന്റെ അമ്മയെക്കുറിച്ചു് അന്തരവൻ ചെങ്കൽവെല്ലാമിന്നിരിക്കുമ്പോൾവെച്ചു കിട്ടിയതിന്നു് സഹായം അതിന്നു്."

കവിതയ്ക്കു ഭജനഗാനകൾ തിരഞ്ഞെടുക്കുകയും ആ കഥ തന്നിപ്പോലെയെങ്കിലും ഭജനപ്പട്ടികയും പലപ്പോഴും കാണുവാൻ, ഏതാളെങ്കിലും ഒരു പ്രണയവിവാഹകഥയുടെ തീക്കൊക്കുന്നതോ, ഉള്ളിൽതൊപ്പുകൊണ്ടല്ലെങ്കിൽ ഈ ആട്ടക്കഥ നിർമ്മിച്ചത് എന്നു ചോദിക്കാൻ തോന്നിപ്പോകുന്നു. വിവാഹം കഴിഞ്ഞശേഷം ശിവാൻ അപ്രത്യക്ഷനാകുന്നതിന്റെ കാരണം മാത്രം വ്യക്തമാകുന്നില്ല, രണ്ടാമതു പ്രത്യക്ഷനായപ്പോൾ ആരോളം പറയാതെ സ്വതന്ത്ര രഹസ്യമായി കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോയതിനുള്ള കാരണവും അന്വേഷണമായിരിക്കണം. മനഃപ്രകാശം, ദൈവത്തിന്റെ ദൈവം ദൈവപ്പെട്ടിയിരിക്കണം എന്നറിയുന്നതുകൊണ്ടാകാം അങ്ങനെ കഥയ്ക്കു്. ആദ്യത്തെ തിരോധനത്തിനുള്ള കാരണങ്ങൾ മൂലകഥയിൽ ഈ വക കഥാഭാഗത്തെക്കുറിച്ചു, കഥാപാത്രങ്ങളുടെ യാഗത്തിൽപ്പെട്ട് ഭജനം ലഭിക്കാൻ യാഗത്തിൽ പരയുന്നതു്. ഭജനത്തിലാകട്ടെ, ഈ ശാസ്ത്രത്തെക്കുറിച്ചു സമ്പന്നപ്പെടുന്നതു സൂചനപോലുള്ളില്ല. ആ സ്ഥിതിക്കു് ആട്ടക്കഥാകർത്താവിന്റെ ഭാവനയെക്കുറിച്ചായിരിക്കണം ഈ കഥാഭാഗത്തിനുള്ള ഉത്തരവാദി. അങ്ങനെയൊന്നുകിൽ, ശിവാന്റെ തിരോധനത്തിനുള്ള കാരണം വ്യംഗ്യരംഗിയില്ലെങ്കിലും സൂചിപ്പിക്കാതിരുന്നതു് തന്റെ അനുചിതമായിപ്പോയി. കഥാഗാത്രത്തിൽത്തന്നെ പൂർത്തൂ വിടുന്നതുകൊണ്ടു് കഥാപാത്രങ്ങൾക്കായിട്ടുള്ളു്, ആ ഭാഗം.

സ്ഥലകാലങ്ങൾ

പർവ്വതങ്ങളുടെ 'പ്രകൃതി' ഭജനത്തിനായ് നാടകകർത്താക്കൾക്കുപോലും സാമ്പ്രതികമായി കീഴ്ത്തിയിട്ടില്ല; ആട്ടക്കഥകളുടെ കഥ പറയുന്നതില്ല. പ്രകൃതി കൃതിയിൽ ഭജനഗാനം, തുറന്നുതീർത്ത, തലോടലും, വിവാഹമണ്ഡപം, കൈലാസം, മൃഗാലയം, മനുഷ്യാലയം എന്നു തുടങ്ങി പല സ്ഥലങ്ങൾ

ഭിക്ഷിപ്പിച്ചാണ് കഥ നടക്കുന്നത്. കാവലങ്ങാടിയുമാകട്ടെ, ചുരുങ്ങിയത് ഇരുപത്തിയെട്ടുകൊല്ലമായി കണക്കാക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ശബരം ഒരു കോട്ടയ്ക്കാണ് കഥ ആരംഭിക്കുന്നത്. 'ആബാലുരൽ പശുപതിമേവ ഭക്തമാദവ ദാസമന്ത്രി തദനുജനം തപശ്ചിഖര' എന്ന കവി പറയുന്നുണ്ടെങ്കിലും, 'എന്തൊരു വഴിയും ഇവരോടൊന്നു തപസ്സും കഷ്ടതയേറിയതല്ലാത്തതൊന്നും വരുന്നത്' ചിന്തിച്ചിരുന്നിട്ടു സ്മരണ കരാളകോട്ടയ്ക്കുവരെ നാക്കിട്തിന് പെണ്ണു മൊഴുന്ന കാലത്തു സതി ശ്വസനത്തിലധിഷ്ഠിതനായിരുന്നു എന്ന് മനസ്സിലാക്കണം. സതിയുടെ വിവാഹം ഇരുപതാമത്തെ വയസ്സിൽ നടന്നു എന്ന് സമൂഹം, ദൈവിയോടൊന്നും, ബ്രഹ്മരത്നം, മേന്മയോടൊന്നും ഉള്ളതായ സാക്ഷാത്കാരികളാകട്ടെ നല്ലതാകാൻ വരിയുള്ളത്. "ശബരം തർക്കമില്ലാത്തതായി ലളിതമായി കരുതുന്നതായി" എന്ന് കവിവാക്യം അക്ഷരാർത്ഥത്തിൽ സ്വീകരിച്ച് കാവലങ്ങാടിയും കോട്ടയ്ക്കനും നിശ്ചയിച്ചു. 'മരംതന്നിൽ പൂവായില്ലേ! പൂവെങ്കിൽ നൽകിപ്പോയി' എന്ന കേൾവകുത്തിനായി കവി 'കരുതാശബ്ദം' പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളത് 'ചെടികളി' എന്നർത്ഥമാണെന്ന് വ്യക്തമാകുന്നു. ഈ വക കാരണങ്ങളാൽ കഥ നടന്ന കാലം ഇരുപത്തിയെട്ടുകൊല്ലമായി കണക്കാക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

കൃഷ്ണ വിചിത്രം.

ആട്ടക്കഥകളിൽ ഒരു രസമേന്മയും സ്ഥാനീയമായി സ്വീകരിക്കാറില്ല. നല്ലചരിത്രം മുതലായ ചുരുക്കം ചില കൃതികൾ മാത്രമേ ഇതിൽനിന്നു വ്യത്യസ്തമായി ചുരുക്കത്തിലാണിരിക്കൂ. രണ്ടാംഗത്തിലെ അംഗിയായ രസം വീരമെന്നാണ് ഒരഭിപ്രായമുണ്ട്. “രണ്ടാകുന്നു ആലംബനവിഭാവത്തെ ആശ്രയിച്ചു നില്ക്കുന്ന ഉത്സാഹമെന്ന സ്ഥാനീയവും, ശീലാജ്ഞാതനായിരിക്കുകയും സമീപമെന്നാകുന്നു ഉദ്ദിഷ്ടനോട് ചെല്ലുകയും

പുരുഷാത്മീ ശിഖാരിൽ സ്തംഭകൊത്തും തോഴംകൊത്തും അന്തരംകൊത്തും അന്തരവെക്കിട്ട് വേവവെക്കുകൊത്തും അല്ല നിതോളതോളമായി മങ്ങിപ്പോയെങ്കിലും, നന്മനിന്നുളള നിന്ദാവാദനങ്ങൾകൊത്തും സംഭവിച്ചു ശത്രുക്കൾക്കു് വ്യക്തിപാതകവാദങ്ങളാൽ പുല്ലാധികം വളർന്നു വെളിച്ചം അശരണത്തിൽ പ്രകാശത്തിന്റെ ആവർത്തനത്തോടുകൂടി സഹജമായി പ്രകാശപ്പെട്ടു് വീരസമായി പരിണമിച്ചു് അനുഭവവിശദമായിത്തീരുന്നു" എന്നാണവയുടെ അഭിപ്രായം. പക്ഷേ, കഥ അവിടെ അവസാനിക്കുന്നില്ലല്ലോ, പിന്നീടുള്ള കഥാഭാഗങ്ങളിൽ ഉന്മാദമതിയായ ഇതിവൃത്തം കാണുന്നത്; മാതൃകയ്ക്കു, ദൈവന്റെ പരാജയത്തിലും മർദ്ദനമനത്തിലും അതു തന്റെ ശിഖാരിൽ വിടുകയും ചെയ്യുന്നു. 'മേൽ വാഗ്ദാനിൽ അംഗീകാരം കണ്ടുപിടിക്കാൻപോന്നി ബുദ്ധിമാത്രമേയുള്ളൂന്നാണ്' തോന്നുന്നത്. നീരം, ശ്രംഗാരം, വിവാഹം, മോക്ഷം, വിപ്രലംഭം എന്നിങ്ങനെ പല രസങ്ങളും അവിടെവിടെ കൂടെ കാണിക്കുന്നുണ്ടെന്നുമാത്രം.

ദക്ഷിണ

കഥകളി

പ്രസ്താവന

- 1 ശ്രീരാമവർമ്മകുലശേഖരസോഭനസ്യ മാർത്താണ്ഡവർമ്മയുവശ്രമിപരേന്നീഭേരോൽ കേനാപീ തത്പദജ്ഞാൻ കില ഭക്തിയാഗ-നാട്യപ്രബന്ധമുദിതം സുധീയഃ പുനന്തു.

ഭാവബോധിനി

ശ്ലോകം 1. പ്രസ്താവന

അനവതം—ശ്രീരാമവർമ്മകുലശേഖരസോഭനസ്യ മാർത്താണ്ഡവർമ്മ യുവശ്രമിപരേന്നീഭേരോൽ തത്പദജ്ഞാൻ കേനാപീ ഉദിതം ഭക്തിയാഗനാട്യപ്രബന്ധം സുധീയഃ പുനന്തു.

അനവതായം—ശ്രീരാമവർമ്മകുലശേഖരസോഭനായ മാർത്താണ്ഡവർമ്മ യുവശ്രമിപതിയുടെ നീഭേരോൽതന്മസരിച്ച തത്പദജ്ഞാൻ കർമ്മവനാൽ ഉദിതമായ നാട്യപ്രബന്ധത്തെ സുധീകര ശ്രദ്ധീകരിക്കട്ടെ.

അർത്ഥം—ശ്രീരാമ.....സോഭനം=കുലശേഖരപ്പെരുമാളായ രാമവർമ്മഹാരാജാവിന്റെ സഹോദരൻ, മാർത്താണ്ഡവർമ്മ=മാർത്താണ്ഡവർമ്മ യുവരാജാവ്. നീഭേരം=ആഞ്ഞു, തത്പദജ്ഞാൻ=അല്ലാത്തതിന്റെ പദസേവകൻ (ആശ്രിതൻ). ഉദിതം=പറയപ്പെട്ടത്. ഭക്തി.....ബന്ധം=ഭക്തിയാഗം കഥകളി. സുധീകരം=ബുദ്ധിമാന്മാർ; വിപോന്മാർ. ശ്രദ്ധീകരിക്കും(ഗുണമോണ വിവേചനപുസ്തകമായി) പരിശോധിക്കും.

സാരം—കുലശേഖരപ്പെരുമാളായ രാമവർമ്മഹാരാജാവിന്റെ അനുജനായ മാർത്താണ്ഡവർമ്മയുവരാജാവിന്റെ കല്പനയനു

പുറപ്പാട്

മൈതലി—ചെമ്പട

ഇ അംഭോജാസനനന്ദനസ്സരജമന-
 മംഭോജീമുഖമഖ്യസ്തരോ
 സംഭാവ്യസ്തകൃതീ കൃതീ ശ്വേതരത്നം
 ശംഭോജീന പ്രാപ്തവാൻ

സരിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശ്ചര്യനായ മൊരു ഉണ്ഡക്കിയ
 കേരളാഗ്രം ആട്ടക്കഥ വീടോന്നാർ ഗുണഭോജവിവേചന പുസ്തക
 കർമ്മി പരിശോധിക്കട്ടെ.

ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ പേരു കാണിക്കാതെ 'കേരള സാധി'
 എന്തൊരു പരഞ്ഞരു" വിനയപ്രദനത്തിനായിട്ടാണ്. അഥ-
 വാ, കവി ആരാഞ്ഞു നോക്കുക ഗുണഭോജവിവേചനം
 ചെമ്പടയാണ് നിർണ്ണയമായിട്ടുള്ളത് വിദ്യാവാൻ ചെമ്പട"
 എന്ന് സൂചിപ്പിക്കാനാണെന്നും വരാം. സാമൂഹ്യസ്വകർമ്മമായ
 ഭാഷാഭിജ്ഞ സിദ്ധാജനമനുസരിച്ച്, കഥകളി നൃത്യവസ്തു-
 ത്തിൽ ചെമ്പടയെന്നതിലും, നമ്മുടെ പുസ്തകങ്ങൾ അതിനെ സാ-
 മ്യമായിട്ടുതന്നെയാണ് കണ്ടുകാണിയിരുന്നതെന്നു മോന്നുന്നു.
 അതുകൊണ്ടായിരിക്കാം, 'ദക്ഷിണാഗ്രനാട്യപ്രസംഗം' എന്ന് പ-
 രഞ്ഞു കാണുന്നത്.

പുതം—വസന്തതിലകം.

വക്കണം—ചൊല്ലാം വസന്തതിലകം തരണം മനം ഗം.

മറ്റൊരു 'ഇ. പുറപ്പാട്'.

അനന്ദം—അംഭോജാസനനന്ദനം മംഭോജീമുഖമഖ്യസ്തരോ
 ജമനന്ദനം സദാ സംഭാവ്യം സുകൃതീ കൃതീ ശ്വേതരത്നം
 പ്രാപ്തവാൻ അവിവേചനാഭയം ലക്ഷ്മീശാങ്കിതം അർപ്പകരം
 ഗുരുകണ്ഠം അസിമദ്യുതി ദക്ഷിണാഗ്രപ്രസംഗം പതിവ് പുരാ-
 ത്തം ആസ്മിതികിലം.

ഭക്ഷണ നാമ പുനർ കീഴ്വായിലകലാ-

ഭക്ഷ: പ്രജാനാം പതി-

പ്രകൃതിശാഖിമനോ ഇണൈരപരമൈ-
മാസീദസീമദ്യതി|

അപരത്വം—അഭോജാസഹനനരം ജ്ഞാനീഭുവ്യന്മാരായ സുരജനങ്ങളിൽ ആപ്താദം സംഭാവ്യനം സുതനീയും കൃതിയും ശാസ്ത്രീകൻ ശാസ്ത്രരത്നം പ്രാപ്തവാനും അവിധകലാഭേഷനം ലക്ഷ്മീശാഖിമനം അനുപമങ്ങളായ ഗുണങ്ങളിൽക്കൂടി അസീമദ്യതിയും ഭക്ഷൻ എന്ന പ്രസിദ്ധമായ ഒരു പ്രജാപതി പദം ഉവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നതത്രെ.

അർത്ഥം—അഭോജം.....നരൻ=അഭോജാസഹനൻ (ബ്രഹ്മാവിന്റെ) രവരൻ (പുത്രൻ). ജ്ഞാനീഭുവ്യന്മാർ=ജ്ഞാനീ (ബ്രഹ്മൻ) മുതലായവർ. സുരജനങ്ങൾ=ദേവന്മാർ, സംഭാവ്യൻ=സംഭാവനം ചെയ്യപ്പെടാൻ യോഗ്യൻ സംഭാവനം ചെയ്യുംബഹുമാനിക്കും സുതനീ=പുണ്യവത്, കൃതി=കർത്താർ; സമർത്ഥൻ, ശാസ്ത്ര=ശിവൻ. ശാസ്ത്രരത്നം=ശാസ്ത്രരത്നം സ്വരത്നം. ശാസ്ത്രരത്നം ചെയ്യുക അപ്തൻ. (ചെയ്യുകപ്പറ്റി പറയുമ്പോൾ ജ്ഞാനീന്റെ അപ്തനും ശാസ്ത്രരത്നനെന്നാണ്.) പ്രാപ്തവാനും=പ്രാപിച്ചവൻ. അവിധകലാഭേഷൻ=എല്ലാ കലാവിദ്യകളിലും ഭേഷൻ (സമർത്ഥൻ). ലക്ഷ്മീശാഖിമനം=ലക്ഷ്മിക്കുതൻ, അനുപമങ്ങൾ=എതിരില്ലാത്തവ, ഗുണങ്ങൾ=സദു്ഗുണങ്ങൾ. അസീമദ്യതി=അസീമമായ (അതിരറ്റ) ദൃതി (ശോഭ) യോക്തൃശിവൻ.

[ഭക്ഷൻ പ്രസ്തുതി എന്ന അർത്ഥത്തിൽ 18 പത്രിമാക്കണായി എന്നും, അവരിൽ ബ്രഹ്മ, മൈത്രി, മയ, ശാന്തി എന്നു തുടങ്ങിയ 18 പേർ ധർമ്മരാജന്റെ അർത്ഥരായും സ്വാഹ അഗ്നിയുടെ അർത്ഥരായും സ്വയം പിതൃക്കളുടെ അർത്ഥരായും സമീപിതന്റെ അർത്ഥരായും തീർന്നു എന്നും, ഭാഗവതപുരാണത്തിൽ പറ

ഖണ്ഡങ്ങൾ

- 1 ഭാഗദയവന്ദവാരീമാശി ഭാസുരശരീരൻ
യോഗമാർഗ്ഗവീശാരദൻ യോഗശാലി വീരൻ
- 2 സാധുലോകചിന്താമണി മാതന്തരശീലൻ
ബാധിതവിശോധിജാലൻ ബന്ധുജനപാലൻ

ത്തരികിക്കുന്നു. ഇതിൽനിന്നു ആട്ടിശ്ചര്യത്തിൽ സത്യമെന്തെന്നും മറ്റൊരു രാജാവിനെപ്പോലെ പരമേശ്വരനാണെന്നും മറ്റും വിവരങ്ങൾക്ക് അവതരിപ്പിക്കാം.

പ്രശ്നം:—ശാർദ്ദൂലവീര്യവീരൻ

മുഖ്യം:—പന്ത്രണ്ടാമി രണ്ടാം സതം ക ഗുരുവു
ശാർദ്ദൂലവീര്യവീരൻ

ഖണ്ഡം 1.—ഭാഗദയവന്ദവാരീമാശി=ഭാഗദയവ (ഭാഗ്യ)ത്തിന്നു വാരീമാശി (സമുദ്രം) ആയിട്ടുള്ളവൻ; വലിയ ഭാഗ്യവാൻ എന്നർത്ഥം. ഭാസുരശരീരൻ=ഭാസുരമാല (ശോഭിക്കുന്ന) ശരീരത്തോടുകൂടിയവൻ യോഗമാർഗ്ഗവീശാരദൻ=യോഗമാർഗ്ഗത്തിൽ വീശാരദൻ (സമർത്ഥൻ); അയ്യോ=മാലംഗംസമ്പന്നൻ എന്നു അർത്ഥമായിരിക്കാം വിവക്ഷിപ്പിട്ടുള്ളതു്. യോഗശാലി=എല്ലാ അർത്ഥമുള്ള സുകുലവും അനുഭവിക്കാൻ യോഗമുള്ളവൻ.

ഖണ്ഡം 2.—സാധുലോകചിന്താമണി=സാധുലോകത്തിന്നു (സമുദ്രത്തോടുകൂടി) ചിന്താമണിയായിട്ടുള്ളവൻ. ചിന്താമണി=മുഖ്യം വിശിഷ്ടനും. (കാമധേനു, കല്യാണം എന്നിവകൾപ്പോലെ ആഗ്രഹിച്ചതിനെക്കൊണ്ടും നല്ലവൻ ശക്തിയുള്ള ഒരു രാജാക്കനെ ആത്മ; മലങ്കരത്തോടുകൂടി സർവ്വഭാഷാജ്ഞാതം ചെയ്യുന്നവനായിരുന്നു രാജൻ എന്നു സാരം.) മാതന്തരശീലൻ=മാതന്തരമാല (വളരെ വിശിഷ്ടമായ) ശീല (സ്വഭാവ)ത്തോടുകൂടിയവൻ. ബാധി...ജാലൻ=ബാധിതമായ (കടുക്കപ്പെട്ട) വിശോധിജാല (ശത്രുസമൂഹ)ത്തോടുകൂടിയവൻ; ശത്രുക്കളെക്കൊണ്ടും കടുത്തുനിൽക്കുവകുന്ന സാരം. ബന്ധുജനപാലൻ=ബന്ധുക്കളെ രക്ഷിക്കുന്നവൻ.

3. മാർകുർപരാജനൻ താപസമാതിരൻ
നീർമലതാനസനവൻ നീതിമാൻ വീരീതൻ
4. വേദശാസ്ത്രാഭികോവിദൻ വേദവല്ലീജാനീ
മേഘകല്യാണം വാണ മോദമോടു താനീ.

രംഗം 1. കേരവസതി

കാമോദനീ—ചെമ്പട

3. ശ്യാമാം സോമാഭിരാമദ്യുതിമുഖലസിതാം
താമരഹർമാന്വിതമൃഗം
കാമോല്ലാസാനുഭവം കവലയബഹുലം—
മോദസൗഭാഗ്യഭാഗ്യം

ലഘു: 3—വർക്കുർപരാജനൻ=വർക്കുർ (സർക്കുർ) അളിയി പരാജനൻ (തലപരൻ). താപസമാതിരൻ=താപസനാരാൽ മാറിക്കുറുപ്പട്ടവൻ. നീർമലതാനസൻ=നീർമലതാനമനസ്സാക്കുകയവൻ. നീതിമാൻ=നീതിശാലി; ന്യാതമം അ നക്ഷത്രവൻ. വീരീതൻ=വീരനായിരൻ.

ലഘു: 4—വേദശാസ്ത്രാഭികോവിദൻ=വേദം, ശാസ്ത്രം മുതലായവയിൽ കോവിദൻ (സമർത്ഥൻ). വേദവല്ലീജാനീ=വേദവല്ലീജാന (ഭാഗ്യ)മായിട്ടുള്ളവൻ; വേദവല്ലീയുടെ ജ്ഞാപ്തി. മാറീ=മാറം (മുത്തശ്ശിമാറം) മുത്തവൻ. മേഘകല്യാണം=മേഘകായ (വലിച്ച) കല്യാണം (കംഗള) ജ്ഞാക്കുകി.

ശ്ലോകം 3—ശ്ലീമുഖിശാലനാജനാകൊണ്ടു രാത്രിയേയും മാർകുരയും മന്നിച്ചു വല്ലീച്ചിരിക്കയാണു പ്രസ്തുത ശ്ലോകത്തിൽ. എങ്കിലും മരിക്കൽ. ശ്ലീമൻ കൈലാശ്വരപർവ്വതത്തിൽ മുഴുകിവാഴുന്ന കേരൻ. സോമാ...ലസിതാം=സോമ (വന്ദ) നാകുന്ന അഭിരാമദ്യുതിയായ (മനോഹരമായ ശോഭിക്കാക്കുകയ) മുഖം കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നതും. താമരഹർമാന്വിതമൃഗം=താമര (നക്കു)ബലകുന്ന ഹാരം (മുത്തമാല) കൊണ്ടു അത്യന്തം മനോഹരിയും. കാമോല്ലാസാനുഭവം=കാമശ്രീയകൾക്കു പ

ഇതിമാനാഭോക്യ ഭക്ഷസ്സസമുപഗതാ- |

മേകദാ ജാതമാഗ്ന-

പ്രേമാനന്ദാർക്കമാർജ്ജവ പ്രഹസിത്വമനാം

പ്രേയസിം വ്യാജഹാര.

നീയളം, കവലയ.....ദാത്രീ=കവലയങ്ങൾ (കരിട്ടുവളച്ചു കൾ) ജ്ഞാപുലയായ (വലിച്ചു) സഗന്ധ (ആരോള) സമാഗ്നംഗുണൈ ദാനം ചെയ്യുന്നതും, പ്രേയസിം=അത്യന്തം അഭിഷ്ഠയും ആയ (കാമികൾ കാത്രിയുടെ ആഗമനത്തെ സന്തോഷത്തോടെ പ്രതീക്ഷിക്കു സപാമാവികമാണല്ലോ.) ഗ്യാമാം=രാത്രിയെയും, സോമാ....വസിതാം=ചന്ദ്രനെപ്പോലെ മനോഹരമായ മോളത്തോടുകൂടിയ ഭവംകൊണ്ടു മോളിക്കുന്നവളും, താമ....ആമാം=നക്ഷത്രങ്ങളെപ്പോലുള്ള മുത്തുമാലകളെക്കൊണ്ടു് അർപ്പിക്കയും, കാമോല്ലാസാർക്കുമാം=കരിട്ടിടകൾക്കു് അർപ്പിച്ചവയും, കവലയ....ദാത്രീം=കവലയ (ഭ്രമസ്ഥല) ത്തിന്നു് വലിച്ചു സന്തോഷ (ആരോള) സമാഗ്നംഗുണൈ ദാനം ചെയ്യുന്നവളും, സന്തോജപഗതാം=സന്തോജകൂടി അടുത്തുവന്നവളും, പ്രഹസിത്വമനാം=പ്രസരിച്ചുകിട്ടുന്ന മുഖത്തോടുകൂടിയവളും, ഗ്യാമാം=ആവനാമധ്യസ്ഥയും ആയ, പ്രേയസിം=ദാർശ്വനയും, ആഭോക്യം=കണ്ടു്, ജാതമാ....വാഗമാം=ജാതമായ (ഉണ്ടായ) അനുരാഗം, പ്രേമം, സന്തോജം ഇവകൊണ്ടു് ആകലമാനസനായിട്ടു്, വ്യാജഹാരം=ചരണം, (ഉദ്ദീപകമായ കാത്രിയെയും, യവനിയും സുരരിയുമായ പ്രിയതമയെയും കണ്ടിട്ടു് അനുരാഗാഭി വിവിധ വികാരങ്ങളിൽ പരവശനായിത്തീർന്ന ഭക്ഷൻ പ്രിയതമയോടു താൻ കാണും പ്രകാരം ഭക്ഷിക്കു എന്ന് സാരം.)

വൃത്തം—സുരഭര.

ലക്ഷണം—ഏഴോരോ മൂന്നു ഞ്ഞിം മരണയെയും

സുരഭരവൃത്തകർകം

[മേനോൻ ഭാര്യ ബേലപ്പിള്ളിയും പ്രവേശിക്കുന്നു.]

മൃഗംകൊല്ലേ.

മേനോൻ :-

പല്ലവി

പുത്തേൻവാണി! ഏതെ മമ വാണി

പുവണിംവനവേണി!

അനുപല്ലവി

കാണേ! സമയമേതൊ മേനോനും

കുതിവൊട്ടു വിലക്കുണ്ടു രണ്ടനിയും (പുത്തേൻ)

ചരണം—1

കണ്ടാലും ശരിമ്പിംബമുമാരും

കണ്ണുകാളുകൾക്കൊക്കെയും

തണ്ടാർബാണമേതൊസവരീപം

തരണി! നിരാകൃതകീഴിനാടോലും (പുത്തേൻ)

പല്ലവി—പുത്തേൻവാണി=തേൻപോലെ മധുരമായ വാ
ക്കോട്ടുള്ളതിനവരും. ഏതെ(നീ) കേൾക്കുക, മേടകളെന്റെ വാ
ണി=വാക്ക്. പുവണിംവനവേണി=പു അന്നിത്തന്നിട്ടുള്ളതും ഘ
നം (കാർത്താലും) പോലെ കറുത്തതുമായ വേണി (ബലമുടി)
മുള്ളവരും.

അനുപല്ലവി—കാണേമേയ്യേ മേനോനും മേനോനും; (മേനീ
ക്കാരൻ യോഗം). രണ്ടനീ + ഇതൊക്കെയും രണ്ടനീ=ഈ ഭാര്യ, കുതി
വൊട്ടു വിലക്കുണ്ടെന്നതിൽ ദയവുള്ളതുപോലെ രോദിക്കുന്നു.

ചരണം 1—ശരിമ്പിംബം=ചന്ദ്രബിംബം. കണ്ണു....യ
കാരം=കണ്ണുകാളെന്റെ (ശിവന്റെ) കണ്ണു് അവകാശമായിട്ടുള്ള
തു്. തണ്ടാർ....രീപം=തണ്ടാർബാണമേതൊസവരണി (കാ
മശ്രീധർമ്മ) വിളക്കായിട്ടുള്ളതു്, (കണ്ണോടൊന്നിൽ ചന്ദ്രബിം

പരണം—2

പനിമതിബിംബം മുഖസമീപം തേ
പണി തുടങ്ങുമ്പോൾ തുടക്കമിടുക
വനജ ഭംഗിതനം വിധി നേനം
മതിയാക്കി പാത ശിശുവിധാനം. (പൂർണ്ണം)

ബഞ്ചി ദീപമായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ അത്ഭുതം രൂപകം.)
കണ്ണി=മുഖം. നിരാകൃതം...ദോഷം=നിരാകൃതമായ (മല്ലാ
താക്കപ്പെട്ട; നശിപ്പിക്കപ്പെട്ട) തിമിരാദോഷത്തോടു കൂടിയത്.
തിമിരാദോഷം=മിമിപ്പിക്കുന്ന (ജന്മിന്റെ) ആദോഷം (പ്രകാ
ശം); ഗന്ധ്. (ജന്മിന്റെ ഗന്ധത്തെ ശിശുവിൽ) എന്നർത്ഥം)

പരണം 2—പനിമതി=പന്തൽ. മുഖസമീപം=മുഖത്തിന് തു
ല്യം മേ=നിമിത്തം. പണിതുടക്കം=നിയമിക്കാൻ ആരംഭിക്ക.
അംഗുളകളിൽ വനജ=അംഗുളകളിൽ തായ (കളിത്തരം കൃത്യ
മായ) വനജത്തിൽ (അമരപ്പൂവിൽ). ഭംഗിതനം=ഇരിക്കാൻ
പ്രയാസം നേരിട്ട വിധി=അപ്രായം. നേനം=തിപ്പുനായം.
ശിശുവിധാനം=നിയമിക്കൽ. ബഞ്ച=ആശ്ചര്യംകണെ.

വേദവല്ലിയുടെ മുഖം ചന്ദ്രനേക്കാൾ മനോഹരമായിത്തീർന്നു
എന്നു കവി സമർത്ഥിക്കുന്നു:—അമരപ്പൂവിൽ വെടിയിടപ്പെട്ട
താഴ്വരായ്, വേദവല്ലിയുടെ മുഖത്തിന്റെ ചാതുര്യത്തിൽ ചന്ദ്ര
ബിംബം വാങ്ങിപ്പോകാൻ ശ്രമിക്കുമായിത്തീർന്നു. പണി പകർ
ത്താമുമാർപ്പാൻ ചന്ദ്രശരീരം ഇപ്രകാരം വിധിക്കുന്ന അമര
പ്പൂ കൃതിക്കുറങ്ങി. സ്രഷ്ടാവിന് ഉറപ്പിച്ചിരിക്കാൻ നിവൃത്തി
യില്ലാതായി. തന്നിടത്തും ചന്ദ്രബിംബത്തിന്റെ മോഹി മുഴ
കിട്ടിക്കാൻ സാധിച്ചില്ല. വേദവല്ലിയുടെ മുഖത്തിന്റെ രോമ
മുഴുവൻ ചന്ദ്രബിംബത്തിൽ വരുന്നതല്ല സൗകര്യം ഇപ്രകാരം
നിശ്ചയിച്ചിട്ടു എന്നു ചുരുക്കം.

പ്രസിദ്ധോപമയമായ മുഖത്തെ ഉപമാനമായും, പ്രസി
ദ്ധോപമാനമായ ചന്ദ്രന്റെ ഉപമയായും കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതി

മാർഗ്ഗം—3

കാമോദ്ദീപനകാരണരൂപേ!
കാമിനി! നീ മമ വർഷ സമീപേ;
സാമോദം മധുരായതതയിതേ
സാമജഗാമിനി തമിക മേ ഭയിതേ! (പൂത്തേൽ)

ഖേദവല്ലി:-

സാമജഗാമിനി—ഭവന്ദ

ഖണ്ഡങ്ങൾ

1 സമുദായം തേ മനോഹരിൽ സാമരം ചെമ്പുതീനല്ലോ
സന്തതം ഞാൻ വാഞ്ചലിക്കുന്നു ചാഞ്ചുതേ! കാരന്ത!

നാൽ അലങ്കാരം, പ്രതിപദ്യ. മാർഗ്ഗം: "ഉപമാനോപമതരകപം
മനീഷിതാൽ പ്രതിപദ്യം." ഇപ്രകാരം "മടയ്ക്കുവെച്ചു നിർമ്മാണക
രണം മനോഹരതയുണ്ടാക്കുന്നു" എന്നു പുണ്യമാർഗ്ഗം വന്നിട്ടില്ലെന്ന
പറയുന്ന ഭിക്ഷിൽ ഉൽപ്രേക്ഷയും വ്യഞ്ജിക്കുന്നുണ്ട്. ചക്ഷണം—
"മരണാനിൽ മർദ്ദനാഗതാലോകനാലോ മറ്റും" എന്നു വി
ശ്ലേഷാലോകനാലോ പ്രകാശമുണ്ടാകുന്നു.

മാർഗ്ഗം 2—കാമരം....രൂപംകാമോദ്ദീപനത്തിന് കാമ
രകായ രൂപമേതാകൂടിയവർ; ദർശനത്തിനുള്ള വികാരോ
ദ്ദീപനമുണ്ടാക്കുന്നവർ. മകംപൂർണ്ണ. സാമോദംസന്തതം
മേതാകൂടി. തേനീക്കർ. സാമജഗാമിനി=സാമജഗത് (ആ
നയ) പ്രേമയെ നടക്കുന്നവർ; മനോഹരിനി. (സാമരം എന്ത്
ആനന്ദം എങ്ങനെ പേരു വന്നു 'സാമരം' ആനന്ദമെങ്കിലും കാര്യ
ത്തിൽ പേരുമേകു ഒരു രാജാമണ്ഡലം. 'സാമരം' എന്നതിന്റെ
സംസ്കൃതീകൃതരൂപമായിരിക്കാം 'സാമരം' സാമരത്തിൽ—സ
യാമിനി—മനീഷിത് സാക്ഷരം. 'സാക്ഷര' മണ്ഡലത്തിന്റെ നീള
ത്തി ഇങ്ങനെയായിരിക്കുമെന്നാണ് ചെമ്പുപാട്ടിൻ പീ. വി.
കൃഷ്ണൻനായരുടെ അഭിപ്രായം.) അതി ഭയിതേ=തല്ലാതെ കാ
രണം. മേ മരിക്കുംഎന്നിങ്ങ തരിക.

ഖണ്ഡം 1.—തേ മനോഹരിൽ അങ്ങയുടെ മനസ്സിൽ. സാ
മരം=ആരോഹണകൂടി. സന്തതം=ആപ്തമാകും. വാഞ്ചലിക്കുംആഗ്ര

- 2 മർത്തുപാദസേവയല്ലോ പണിമാഷ് പരം ഗർഭം
 നന്നു നിൻറെയാണു കേൾപ്പാൻ ആസ്ഥയാ
 വാഴുന്നേൻ. (സഭയോ)
- 3 കാമുകമുഖേന കണ്ടാൽ കാമിനിവകോരിയില്ല
 താമസിപ്പിച്ചു നിന്നിട്ടുമോ താമരസനേതു! (സഭയോ)
- [മുളപേരും പോകുന്നു]

രംഗം 2. യമുനാതിരം

കല്യാണി—കലമ്പൻ

- 4 യമിനാം പ്രവരം കലാപി പണ്യം
 യമനാം സ്തോത്രമനാ ഗതം പ്രഭാതേ
 അമനാക്ഷമനീയതാം തമിയാം
 പ്രമനാ വീക്ഷ്യ സ വിസ്തയം ജഗാഥേ

ഹിതം. ചാമകുതി=ചാമ (മരംഹര) വായ മുതി (ശരീരം)
 യോക്തൃടിതവൻ.

ലക്ഷ്യം 2—മർത്തുപാദസേവയ്ക്കുവാനുള്ള പാദ ശുദ്ധി, പണി=പാശ്വ. അതു=ഇവിടെ. ആജ്ഞ=കല്യാണ. ആസ്ഥയാ=പ്രലയോക്തൃടി.

ലക്ഷ്യം 3—കാമുകമുഖേന=കാമകന്റെ (കണ്ഠാവിൻറെ) മുഖമാകുന്ന ഇദ്ദ (ചന്ദ്രൻ). കാമിനിവകോരി=കാമിനി (ഭാര്യ) യാകുന്ന വകോരി (വാകോരപ്പുഞ്ചപക്കി). താമരസനേതൃൻ=താമരക്കണ്ണൻ. താമരസം=താമരപ്പൂ. കാമിനിമുഖേനാം ചന്ദ്രനും തമ്മിലും കാമിനിയും വകോരിയും തമ്മിലും താമരം കല്പിപ്പിക്കുന്നതിനാൽ അജ്ഞാതം രൂപകം. “അവസ്തുഭയോഽവസ്തുഭിന്നഭയോ മൊതിക രൂപകം.”)

ശ്ലോകം 4—കലാപി=കലിക്കൽ. പ്രഭാതം=രാവിലെ. യമിനാം പ്രവരം=യമികളിൽ പ്രവരണം. (യമി=മിതേന്ദ്രിയൻ. പ്രവ

രത്നോദ്യമൻ.) സ്തോത്രമനഃകളിക്കണകെന്ത കരനിയവന്തം. പൂജാമുനന്തം ഗതഃപരിപരവനിയാത കാളിന്ദിയെ പ്രാപിച്ചവന്തായ. സഭാവാൻ (ഭക്തൻ). തലിയാം അതിനെസ്തം ബന്ധിച്ച (കാളിന്ദീനദീതരം). തമനാകുജനിയന്തം അതല്ല മായ മംഗിയെ (അജനാക + കരനിയത) വിക്ഷുപകുജിത്. പ്രജനാസംസ്താമുനായിത്. വിസ്തയം ജഗദഹിവീസ്തയത്തെ പ്രാപിച്ചു. കാളിന്ദിയുടെ കരനിയത കണ്ഠ ഭക്തൻ സന്തുഷ്ടനും വിസ്തീകരമാക്കിത്തീൻ എന്നു സാരം.

‘സഃ വിസ്തയം’ എന്ന വ്യസ്തപദത്തെ ക്രിയാവിശേഷണമെന്നു നിമിഷം ‘സവിസ്തയം’ എന്നു സമസ്തപദമായി എടുത്തു ‘ആപയ്യാമണാമകൃടി’ എന്നു ചിലർ അർത്ഥം പറഞ്ഞുകൊണ്ടു; ‘ജഗദഹി’ എന്നതിന്നു മുങ്ങി എന്നും. ആ അർത്ഥം സ്വീകരിക്കുന്നപക്ഷം, “പക്ഷം ചോക്കുന്ന കാളിന്ദിയിൽ ചുവകി മുറം” എന്നു ഇതിന്നു ചോദ്യമുണ്ടെന്നു മറ്റൊരു (ശ്ലോകം 5) പുനരഭ്യർത്ഥിക്കുകയും ചെയ്തു. തമനാ വിസ്തയിപ്പിക്കണമെന്നും ‘കണ്ണിണാമുനന്തം നല്ലിതു’ കാഴ്ചകളെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. അടുത്ത ‘പരി’തിൽ ഭക്തൻ. ആ വെളിപ്പാൻ ‘മുക്കു’ചിന്ത മരണമെന്നതിൽ മരവിച്ചൊരു പേരും. ഈ വക അനാവർത്തികതയെ പരിഹരിക്കുന്നതിന്നു ‘ജഗദഹി’ എന്ന പദം ‘ജഗാഹ’ (പരഞ്ഞു) എന്ന ചാരവസ്തു നന്നായിരിക്കുമെന്നു മെ വ്യാഖ്യാനം വന്നിട്ടുണ്ടുണ്ടു. 1033-ൽ ഇതാചരിച്ചു വിചാരിപ്പുകാർ അമൃതിപ്പിച്ചു 54 ദിവസത്തെ ആട്ടിമകളെപ്പോലെ പല പുസ്തകങ്ങൾ പരിശോധിച്ചതിൽ ‘ജഗാഹ’ എന്ന പദം ആരു സ്വീകരിച്ചതായി കാണുന്നില്ല. ‘സഃ വിസ്തയം ജഗാഹ’ എന്ന പദം സ്വീകരിക്കുന്നപക്ഷം, ഈ വക ക്ഷേത്രങ്ങളിലുള്ളതല്ല മറുപിതും കൂടുതൽ കാണുന്നുമുണ്ട്.

പൂജം—വസന്തകാലിക.

പ്രകടനം—വീടുകൾ സന്ധ്യം ഗതം സമയത്തിൽ സമയം ഈ വസന്തകാലികളും.

[പ്രജാമണ്ഡലത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം] കേരള
ചരിത്രകാവ്യങ്ങളിലെ

DATE: _____

പട്ടം

കണ്ണിണയ്ക്കാനും നല്ലിട്ടു വാങ്ങി
കുറച്ചിട്ടിനടി സർവ്വതം.

അനുപമ

എണ്ണമറ്റുള്ള നല്ലൊരേതരതയുള്ളവയെല്ലാം
വർണ്ണിപ്പാനാവതല്ല കണ്യലീനേനപോലും (കുട്ടി..)

page-1

അതെന്നു കമിഡിമാനു വെടിഞ്ഞു പർ -
മാനങ്ങളാകുമ്പോഴാണസന്മാർ
നാനാമനീകരം വന്നു സ്തോനവും ചെയ്തു ചെയ്ത
ധ്യാനംപൂണ്ടിഹ തീരകാനതേ വാഴുന്നതോ (ക...)

வழி—பாடு=வழி. சுருது=சுருது.

അ: ച:—എങ്കിൽ ഗുണങ്ങൾ=മുതിർന്ന (കാളിന്ദിനടിയിൽ) ഗുണങ്ങൾ, കണ്ഡവിശൻ=സപ്തരാജൻ (കണ്ഡവി+ജരാജൻ, കണ്ഡവി=സപ്തം, ദണ്ഡാതിരം നാലുള്ള അനന്തനാലാലും സാധിക്കാത്ത കൃത്യം അൻ വിചാരിച്ചാൽ എങ്ങനെയാണു് സാധിക്കുക എന്ന് സാരം.)

ചർച്ച: 1—ഉടൽ=ദേഹം. ഉടലിൽ ജാൻ എന്ന ജാതി മാനം വെച്ചിരുന്നു=ജാൻ എന്ന പരമത്തോളം ദേഹമാണെന്നുള്ള മിഥ്യഗ്രഹണവും ഉപേക്ഷിച്ചു; ആത്മജ്ഞാനം. സമ്പാദിച്ചു എന്നു സർവ്വം. പരമം.....ജാൻസർവ്വമല്ലെങ്കിൽ അത് പരമം തന്നെയാണെന്നു വരിക; എല്ലാറ്റും പരമാത്മയുക്തത്തിൽ ലയിച്ചിരിക്കുന്നവർ. അന്നാളിൽനിന്നും=പരമ മഹിമയിൽനിന്നും.

ചരങ്ങൾ—2

നവീനങ്ങളായി വൃന്ദാഭിഷിക്തങ്ങൾ ചാറുമാർത്തൻ
 അട്ടകാഞ്ചിതാസ്യങ്ങൾപോൽ വിളങ്ങീടുന്നു;
 പുളിനങ്ങൾതന്നിൽ നല്ല കളമംസംലീല കണ്ടു
 കളിക്കല്ലേ മനതാമിന് വളരുന്നു പരിഭവോഷം (കണ്ണി...)

五、五、——

ശക്തിദൃഢകാന്തികോലം വരകംബുജിണിയോന
അരവിന്ദപത്രാന്തനിൽ മയവീർണ്ണ
പരമിന്നിതിതെക്കെങ്ങു ഖൈരകന കുന്ദുഹലം
വിരഭവാദിതെയിപ്പോകേകരഗതമാക്കീട്ടവൻ. (കണ്ണി.)

[ചെയർ അക്രമികളായിത്തീർന്ന ഗ്രേഡ് കമ്പ്യൂട്ടറുകൾ; പെട്ടെന്ന്¹ ഇത് ഒരു കമ്പ്യൂട്ടറായിത്തീർന്നു. അതുതപരതം ഏതും ആനന്ദശ്രീലാലനായിത്തീർന്നു ചെയർ ആ കമ്പ്യൂട്ടറോടൊന്നിടത്തുംകൊണ്ടു ഗ്രൂപ്പ്തീർത്തു പോകുന്നു.]

നിമകാനനം = ഇവിടെ കാട്ടിയിറക്കിയുടെ കർമ്മനിമത്തുള്ള കാട്ടിൽ.

[illegible]

ചരണം: ൧—ശാലിനുകാണിക്കാലും ശാലിക്കാവത്തിലും ചന്ദ്രനൊപ്പം കലശലായിരിക്കുന്ന, വരകംബുമണിയൊന്നും തന്നെ ഉള്ളതായ ഒരു ശൈഖ്^൧. അദ്വിതീയനും അമരയിലും, കാളാശ്വതിയും കാരാശ്വതിയും വീരശ്വതിയും വേഗത്തിൽ, കരകളോടുകൂടി കലശലായിരിക്കും.

രംഗം 3. ക്ഷേത്രന്റെ വസതി

നവരംഗം—ചെമ്പല

- 5 പരം പോക്കുന്ന കാട്ടിരിയിൽ മുഴുകി മുദാ
 പരമ്പരയ്ക്കു വീടുണ്ടു
 ശേഷം തൻകുട്ടിലാക്കുന്നതുവിലതുമഹോ
 കന്യകാരത്നമായി;
 ശങ്കിട്ടു ശങ്കരസു ബ്രണയിനി മകളായ്—
 വന്നു ഭാഗ്യംഖനിക്കെ-
 ന്നതുകേ ചേർത്തിട്ടു പന്ത്യാഃ ബ്രണയപരവശൻ
 ദക്ഷിണിത്വം... ബദോയം.

ശ്ലോകം 5—പരംപോക്കും, മുദാപരമ്പരയ്ക്കൊക്കത്തുകി.
 പരമ്പരയ്ക്കൊക്കത്തുകിയിൽ, തൻകുട്ടിലാക്കത്തുകി. ശങ്കരസു
 ബ്രണയിനി=ശങ്കര (ശിവ) ന്റെ ഭാര്യ, പന്ത്യാഃ അതേ ചേർത്തി
 ട്ട്=ഭാര്യയുടെ മടിയിൽവെച്ചു. ബ്രണയപരവശൻ=വാത്സല്യ
 ത്തിൽ വശംവദൻ. മുദം=മുപ്പുകാരം. ബദോയം=പറഞ്ഞു.

നവരംഗത്തിൽ കണ്ട ശേഷം കൈയിലെടുത്തപ്പോൾ
 ഒരു പെൺകുട്ടിയായിത്തീർന്നു. അവൻ ഭാഗ്യംഖനിക്കെ
 ശിവപത്നിയായ് അനിക്കു പുത്രിയായി ലഭിച്ച ആ ശിശുവെ
 ന്നവിലാക്കിച്ച് ദക്ഷൻ, ആ കന്യകാരത്നത്തെക്കാണുചോദി ചേ
 വെച്ചിതെ ഏല്പിച്ചു. കാണാൻ കാളകളുള്ള ആ ശിശു ഭാര്യയുടെ
 മടിയിൽ ഇരിക്കുന്നതുകൾ വാത്സല്യത്തോടുകൂടി ദക്ഷൻ ഇല്ല
 കാരം പറഞ്ഞു.

വൃത്തം—ബ്രഹ്മര.

ലക്ഷണം—ഏഴോരായ് ഭൂത മണ്ഡം മരണയന്ത്രം

സുധാകാപ്പുതലാകം

[ഭൈരവം സോപാളിയും പ്രാവരീകനും]

ഭൈരവ:-

പല്ലവി

അനന്തജനാർദ്ദിതമസ്തപ്യപുണ്യഫലം
അനവശ്യാകന്യാബ്രഹ്മം കാണ്ക നീ.

അനപല്ലവി

മനഃതന്നിൽ രൂപയില്ലേ? സ്തവമെന്തു നല്ലീകാത്തു?
മഹീളാമാന്യേ! അന്തിധന്യേ! (അനന്ത)

ചരണം—1

വിധി തന്ന നിശിയാമീ നന്ദിനി മേലിൽ
വിവിധകാമം വരുവാൻ നന്ദിനി
വിധിവിശ്വാസം നമുക്കു നിന്നിനി, യിവരും
വിധുമുഖി! സർവ്വലോകാനന്ദിനീ ഫേ ഓരേ!

(അനന്ത)

പല്ലവി—അനന്തജനാർദ്ദിതം=പല ജന്മങ്ങളിലായി സമ്പാദിച്ച. (ആർദ്ദിതം=സമ്പാദിക്കപ്പെട്ടത്.) അസ്തപ്യപുണ്യഫലം=നമ്മുടെ പുണ്യത്തിന്റെ ഫലം. (അനകം ജന്മങ്ങളിലായി നാം ചെയ്ത പുണ്യത്തിന്റെ ഫലമെന്നർത്ഥം.) അനവശ്യാകന്യാബ്രഹ്മം=അനവശ്യാകന്യാ (ദോഷരഹിതമായ—അവളും ദൈവം; കറാം) കന്യാകയുടെ ബ്രഹ്മം. അനവശ്യാകന്യാമീ മനോരമയല്ല പുണ്യം ഒരു കന്യാകയുടെ രൂപത്തിൽ മുമ്പിൽ വന്നിരിക്കയാണെന്നു വിവക്ഷ.

അ: ച:—എന്തേ നല്ലീകാത്തു? നല്ലീകാത്തതെന്തു? മഹീളാമാന്യം=മഹീള (സ്ത്രീ) കളിക്കിവെച്ച മാന്യ; സ്ത്രീവർഗ്ഗത്താൽ ബഹുമാനിക്കപ്പെടേണ്ടവൾ എന്നും അർത്ഥം പറയാം. അതിധന്യം=അത്യന്തം മാഗ്യവതി.

ചരണം 1—വിധി=ബ്രഹ്മാവി? നീയതി. വിധി....വിധി=ഈ പുത്രി വിധി നമുക്കുതന്ന ഒരു നിധിയെന്നതാണ്. കാമം=ആഗ്രഹം. നന്ദിനീ=കാമദേശനത്തിന്റെ പുത്രിയുടെ പേര്. മേലിൽ....നന്ദിനി=(മുഖം) മേലിൽ നമ്മുടെ പലതരത്തിലുള്ള അ

വേദവല്ലി:—

ചരണം—2

വളരെപ്പുതിർത്തുണ്ടെന്നാകിലും മരി
വാങ്ങലുചിത്ര തോന്നീലാരിലും

മിയ്യത്തള മുദാൻ സാധിച്ചതെന്ന ഒരു നന്ദിനിയായിരിക്കും. (‘നന്ദിനിക്ക്’ അന്നു കാതാവാൻ കാമധർമ്മവിനയപ്പോലെ ഒരു അഭിപ്രായത്തിനുള്ള ശക്തിയുണ്ടെന്നു കാളിദാസൻ രചിച്ച വംശത്തിൽ വർണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ട്.) വീശിവിളാസംകാലഗതി; ഒരേ വശത്തിന്നു എന്നും പറയാം. ഇനി നമുക്കു വീശിവിളാസം നന്ദി= ഇനി നമുക്കു നല്ല കാലമാണ് വരാൻപോകുന്നത്. (നീശിഖരം മേലും മറയും ഉണ്ടാകാറുള്ള നല്ല കാലത്താണല്ലോ. നീശിഖരമാണു ഈ കന്യാകാരണം. അല്ലെങ്കിൽ മരമായി കിട്ടിയതു് വരാൻ പോകുന്ന ഏതോ ജാഗ്രത്തിന്റെ സുഖനന്ദനാണെന്നാണ് ഭക്തിന്റെ വിവക്ഷ.) വീശുമവി=മാന്യമവി. സ്വർഗ്ഗലോകനന്ദിനി= എല്ലാ ലോകങ്ങളെയും ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നവൾ. ഭാരതംഭാര്യ. ഹേ ഭാര്യ! വീശുമവി ഇവൾ സ്വർഗ്ഗലോകനന്ദിനി (ആകാശം) = അല്ലെങ്കിൽ കാന്തേ! മാന്യമവിനാൽ ഈ പെൺകുട്ടി എല്ലാവരെയും ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നവളായിത്തീരും.

നാലു വരികളിലും ‘നന്ദിനി’ എന്ന വാക്ക് വീതിനാമം അളവിൽ പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതു നോക്കുക. ശബ്ദാലങ്കാരപ്രയോഗ വിഷയത്തിൽ—ചരണപരിഭാഷയിൽ—കവിസ്സമുദായത്തിൽനിന്നു കേളിയുണ്ടു.

ചരണം 2 - മമഃപുനീർക്കും. മോദം=നന്ദനം. മനസ്സ്=മനസ്സ്. മൂന്നുപാരിലും=ഭക്തി, സ്വർഗ്ഗം, ചരണമും എന്നീ മൂന്നു ലോകങ്ങളിലും. (സന്ദർഭമുപയോഗിച്ച ഒരു കന്യാകാരണം പുതിയായി കിട്ടിയതിലുള്ള ആനന്ദാതിരേകങ്ങളിൽ മതി കാണുകകൊണ്ട് വേദവല്ലി പറയുന്ന വാക്കുമാണിതു്.)

ഈ ഭക്തിയചരണം വേദവല്ലിയുടെ വാക്കായിട്ടെടുക്കുകയാണു് ഉചിതം. പ്രസ്തുത ചരണത്തിന്റെ നാലാക്കത്തെ വരി

[തപോനിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്ന സതി—ഭക്ഷപത്രം—പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു]

സതി: —

ചല്ലവി]

ഇനീലകണ്ഠ! ഇണസിന്ദേവ! പര-
മാനന്ദരൂപ! മയ ഹര! ഭീനബന്ദേവ!

ചരണം—1

മെഞ്ചിടയുമത്രകൈകളെയും പുണ്യ-
ശീതാംശ്രുബിംബജചി ചേന്ന തന്മുഖിയും

സംസ്കൃതചട്ടങ്ങളിൽ സാരാണമായി ഇങ്ങനെ വരിക പതി-
വിട്ടു.) സാരണം: സന്തോഷത്തോടുകൂടി, ചിത്രമനുപോഷിക്കാ-
പിതൃജനങ്ങൾ (അച്ഛനമ്മമാരായി) ചോഷിക്കയും (വളർത്തപ്പെട്ട
വളം). സതി ഇതി ക്ഷമാപത്രം സതി എന്നു ക്ഷമാപത്രം (പ്രസി-
ദ്ധമായ) ആഖ്യ (പേര്) ഉള്ളവളും. സകലകലാവിമർശനം
ആദ്യ കലാവിമർശനം വിമർശനം (സമർത്ഥ) ആകാം. സാ-
ക്ഷരം. ആഖ്യയ്ക്കായി: സാഖ്യം മുതൽക്കു, പശുപതി: ആവ-
പശുപതിയെ (ശിവനെ) അറിയും. മറ്റൊരാൾ വാങ്ങിയതി-
ൽത്താലായി ആഗ്രഹിക്കുന്നവളായിട്ട്, തന്റെ ഇണം: അതിനു
തക്കതായ, യഥാ: യഥാഭാവമുള്ളതായിട്ട്, (ശിവനെ അർത്ഥ-
മായി ലഭിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി പെണ്ണുകയ്യേറ്റതായി എന്നു സാരം.)

വൃത്തം—പ്രഹരിണി.

ഭക്ഷണം—പ്രാർത്ഥന: മനോഹരം പ്രാർത്ഥിക്കും.

ചല്ലവി—നീലകണ്ഠ: കഴുത്തിൽ കറുപ്പുനിറമുള്ളവൻ. ഇ-
ണസിന്ദു: സതി ഇണയുടെ സിന്ദു (സമുദ്രം). പരമാനന്ദരൂ-
പൻ: പരമാനന്ദരൂപൻ, ഭീനബന്ധു: ഭീന (ദാഹിത) താൽ-
ബന്ധുവായിട്ടുള്ളവൻ. മയ: (അത്ഭുതം) വിമർശിപ്പാലും.

ചരണം 1—മെഞ്ചിടയവനെ ഒറ്റ, അത്രകൈകളെയും
തകർ (വളർ)ന്റെ കൈ; (ചല്ലക്കൈ എന്നർത്ഥം.) പുണ്യശീതാംശ്രു

പുഞ്ചിരി കലൻ മലമതിയും കാണാൻ
 ഭൂതാപി വളഞ്ഞു പാഞ്ഞിരുകിയും (ശ്രീ...)

ചരണം—2

കരിങ്കുളി തൊഴുന്ന അധി തടവും നല്ല
 കണ്ണമൊട്ടു ബാറ്റുകൾ വിതരണമാടിയും
 കരിവർണ്ണശോഭി കടിതടവുമിന്നു
 കാണാമാറാകണം തവ ചരണവടിയും (ശ്രീ...)

ചരണം—3

പരമൊത്തവനില്ല മമ ശരണം നാഥ!
 പരമകരുണാധര! ദൈവി തവ ചരണം;
 വിരവിതൊട്ടു മുന്നിലിഹ വരണം; വന്നു
 വിരലൊകനാലി മമ വരമാത്ര തരണം. (ശ്രീ...)

ബിംബരൂപി=പൂർണ്ണ ചന്ദ്രബിംബത്തിന്റെ രൂപി (മോള). അരു
 രൂപി=രേഖകാണി, നരം=രേഖ. മുഖകമ്പി=മുഖചന്ദ്രൻ, ശൃംഗം
 രൂപി=വീണ്ടും വീണ്ടും, പാതം=വളരെ, അഭിരുപി=ആഗ്രഹം.

ചരണം 2—കരിങ്കുളി=കാർമ്മാലം. അവിടേയോളം കണ്ണും
 =കഴിഞ്ഞു. ബാറ്റുകൾ=കൈകൾ, വിതരണം=വിതരണമുള്ള; വി
 കിഞ്ഞു. കരി....തടം=ആനയോളംകൊണ്ടു രോമിപ്പറന്ന അരു
 കെട്ട്. തവ=അങ്ങനെയെ, ചരണം=കരൻ.

ചരണം 3—ചരൻ=അന്യൻ. മമ പരമൊത്തവൻ ശരണം
 കീല്ല=എനിക്കു മറ്റൊരു ആശ്രയമായിട്ടില്ല. പരമ....ധരൻ=
 വലിയ ദൈവ. തവ ചരണം ദൈവി = ഞാൻ അങ്ങനെയെ
 കാലികളെ ശരണംപ്രാപിക്കുന്നു. ഇഹ മുന്നിൽ പരണം=അവി
 ദൻ¹ ഇവിടെ വന്നു² എനിക്കു പ്രത്യക്ഷമാകണം. മമ ആശ്ര
 വരം തരണം=വേഗത്തിൽ എനിക്കു വരം തരണം. (കഴിയുന്നതും
 വേഗത്തിൽ പ്രത്യക്ഷനായി തന്റെ ആഗ്രഹം സാധിച്ചതെന്ന
 കെൽ സങ്കീർത്തിക്കുന്ന പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.)

പാടി—ചെമ്പട

7 . മരാളകന്യാമീവ മാനസം ഗതാം -
മരാളകേരീഭവലോക്യ താം സതീം
കരാളഭംഘോ നെരോപീ ജാതു പീത്"
സ്തരാളസാരന്മാ മനസൈവമബ്രവീത്.

[സതീയുടെ സാമ്പൽ കണ്ടു ദുഃഖിച്ച കരാളഭംഘൻ
എന്ന അസുരൻ പ്രാവശ്യിക്കുന്നു]

കരാളഭംഘൻ:— (വിചാരം)

പല്ലവി

കണ്ടാലതിനുന്ദനിയർകും കന്യാമണിയാമിവരും ഭൂവനേ

ശ്ലോകം 7.—ഈ ചിതുകരാളഭംഘൻ നെരോപീ മാനസം ഗതാം മരാളകന്യാം ഭൂവ അരാളകേരീം താം സതീം അവലോക്യ സ്തരാളസാരന്മാ മനസാ ഏവം മബ്രവീത്.

കരിക്കൽ കരാളഭംഘൻ എന്ന അസുരൻ. മാനസത്തെ ഗതയാൽ = മാനസസങ്കല്പമില്ലാത്ത ('മനസ്സിൽ കടന്നവൻ' എന്ന അർത്ഥത്തിൽ സതീയുടെ വിശ്വാസത്തോടായിട്ടുള്ള പദം സ്വീകരിക്കാം). മരാളകന്യ (അയന്നപ്പിടിയെ) പ്രോലീരിക്കുന്നവളും. അരാളകേരീയും = ചുരുക്കം കലശലുള്ളവളും ആയ. താം സതീം അവലോക്യ = ആ സതീയെക്കണ്ടു. സ്തരാളസാരന്മാനായിട്ട്=സുരൻ (കാമൻ) നിമിത്തം അവസാനമാനായിട്ട്=ക്കീറിക്കളഞ്ഞവനായിട്ട്. മനസ്സുകൊണ്ടു "ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു. (മനസ്സിൽ ഇങ്ങനെ വിചാരിച്ചു എന്നർത്ഥം.) ത്രിതീയാക്ഷര പ്രാസം രംഭിപ്പെടുത്താനായി 'ലളയോരഭേദം' കല്പിച്ച് 'സ്തരാളസാരന്മാ' എന്ന വേണ്ട ഭിത്തിൽ 'സ്തരാളസാരന്മാ' എന്ന പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. [അളസാരന്മാവ്=അവസാരന്മാവ്.]

വൃത്തം—വാരസ്ഥം.

ലക്ഷണം—അഞ്ചര വാരസ്ഥകതാം മരണമുട.

അനുപല്ലവി

തണുതമകളിവളുടെ കാന്യാ? തണുതമവളെന്നതു മന്യേ
(കണ്ടാ...)

ചരണം—1

പൂമെയ് മേവീരിയും ജടയും പുണ്ടെങ്കിലുമതിരമണീയും
താമര, ഒരേവയസംഗേപി സാമോദം വീലസ്സന്നല്ലോ,
(കണ്ടാ...)

ചരണം—2

ഏതാളുമായ വയസ്സും ഇവരാരെയും നവസ്സംകണ്ടാൽ
മേന്മസ്സാക്കിയതെന്നെ വരനായ് ചിന്തിച്ചിട്ടുന്നിതു
നൂനം (കണ്ടാ...)

(പ്രകാരം)

കേരളാഗംഗം—ചെമ്പട

താഗ്യവിലാസംകൊണ്ടെങ്കൽ താല്പര്യമായിട്ടുവാൻ
യോഗ്യതാമിവളെയിന്നു കയ്യുലാക്കിട്ടെന്നേൻ.

അ: ച:—തണുതമകൾ=മഹാമകുപ്പി. കാന്യാ=കാന്തി (ശോഭ) കൊണ്ടു്. ഇവളുടെ തണുതമവരം=ഇവളെക്കാൾ താമര, മന്യേ=അൻ വീലാരിക്കുന്നു. മഹാമകുപ്പി സാന്നദ്ധ്യവീര്യമേ അതിൽ ഇവളെക്കാൾ താമരയുണ്ടെന്നു് അൻ വീലാരിക്കുന്നു.

ചരണം 1—പൂമെയ്=പൂച്ചോലെ മൂലമായ ഗരിഷം. അതിരമണീയും=അസ്തമയും മഹോഹരം, ഒരേവയസംഗേ അപിചപായൽ പതിഞ്ഞാലും, കൂട്ടിതാസമൻ ഗാകന്മളത്തിൽ കാണുന്ന 'പല്ലാമ്പ'ത്തിന്നു മകുതസ്സു കറവാടി' എന്നു തുടങ്ങുന്ന പദ്യത്തിലെ ആശയമാണു് കവി ഇവീടെ സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളതു്. അലങ്കാരം—പ്രതിവസ്തുപമ. ചരണം—അവസ്തുവസ്തുവാകൂത്തുകൊണ്ടും വരിഞ്ഞ വേറെയായ് നിർദ്ദേശിച്ചാലമലങ്കാരം പ്രതിവസ്തുപമമാകിലും."

ചരണം 2—ഏതാളും=ഇത്തരത്തിലുള്ള, വയസ്സും=പ്രായം, മേന്മസ്സും=മനസ്സും, വരൻ=ഭർത്താവ്, നൂനം=തീർച്ച.

- 8 സമഭവതിതി ചിന്തയൻ മദാസ്ഥഃ
 പ്രസമമുപേത്യ സതീം ഗൃഹീതുകാമഃ
 അലഭിത സമസം തപോമയോഗതഃ
 ശലഭദശാമസുതാധിപോ മോഹനഃ.

[കരാളഭംഗ്യൻ പ്രണയപ്രാപ്തനാകൂലി സതിയെ സമീപിക്കുന്നു; അവളുടെ തപസ്സുകൊണ്ടുൾക്കൊള്ളുന്നതുകൊണ്ട്.]

ബലഹരി—ചെമ്പട

- 9 സതീം സ തീവ്രേ തപസി സ്ഥിതിമാമിദം
 നിരീക്ഷിതുമ്പാപി പരീക്ഷിതും തതഃ.

ശ്ലോകം 8.—അനന്തരം; മദാസ്ഥഃ മോഹമാ അസുതാധിപഃ സമസം തപഃ ചിന്തയൻ സതീം ഉപേത്യ പ്രസമം ഗൃഹീതുകാമഃ തപോമയോഗതഃ സമസം ശലഭദശാം അലഭിത.

അർത്ഥം.—മദംകൊണ്ട് അസ്ഥനായിത്തീർന്നവനും. (അലഭാകത്താൽ വിദ്വേഷം തരിച്ചവനെന്നർത്ഥം.) മോഹമാവും (മയ്യും) ആയ. അസുതാധിപൻ (കരാളഭംഗ്യൻ). ചെമ്പട്ടണം ഇങ്ങനെ വിവരിച്ചിട്ട്, സതിയുടെ അടുത്തുചെന്ന് ബലാൽ കാരണ ചിരിക്കാത്തവനായിട്ട് (അവളുടെ) തപോമയോഗിയിൽ ശലഭദശയെ പ്രാപിച്ചു. സതിയെ കടന്നു പിടിക്കാൻ ശ്രമിച്ച കരാളഭംഗ്യൻ അവളുടെ തപസ്സുകൊണ്ടു മസ്തമാനായിത്തീർന്നു എന്നർത്ഥം. ഇഷ്ടമാക്കേണ്ട ശ്രമിച്ച അസുതൻ അനിഷ്ടാപ്തിയാൽത്തന്നെ പലമനസ്സു പറ്റാത്തതായിത്തീർന്നതിനാൽ അവകാരം വിട്ടിടാം.

പുരുഷം—പുഷ്പികാഗ്ര.

ലക്ഷണം—നന്ദനയെ വിധിക്കുന്നതിലും സമത്തിൽ പുനരിഹ നം മറ്റൊരു പുഷ്പികാഗ്ര.

ശ്ലോകം 9.—തതഃ = അതിനശേഷം. പരാതിപരിവർത്തം. തീവ്രം=തീവ്ര (കഠിന)മായ. തപസി=തപസ്സിൽ. സ്ഥിതിമാം=ഇരിക്കുന്നവളും. പ്രിയം=പ്രിയപ്പെട്ടവളും ആയ. ഇദം സതീം=

ജരാതൂരർക്കുമാണിസ്മരതൃതിഃ പ്രിയം
പുരാതീരാസാദ്യ പുരോത്തുവീൽ ഗിരം.

[കപസ്സുകവയ്യകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സങ്കീർണ്ഠ മുമ്പിൽ വൃദ്ധ
ബ്രാഹ്മണന്മാരുടെയിൽ ശിവൻ പ്രാപിക്കുന്നു.]

വൃദ്ധബ്രാഹ്മണൻ:—

പല്ലവി

കന്യകമാർമണിമുഖേ! കല്യാണശീലേ!

അനുപല്ലവി

അന്യദാവരണിയിൽവേണ്ട ആശയം നീ പൊല്ലു ബാലേ!

ഈ സങ്കീർണ്ഠം നിശ്ചിതവും പരീക്ഷിതവും ചു അപിഷ്ടകാണാണം പരീക്ഷിക്കാണം ഭവന്തി. ജരാതൂരശ്വേണിസ്മരതൃതിഃ (സൽ)= ജരകൊണ്ട് ആതുരനായ (മരിച്ചിട്ടു) ചൊങ്ങിസ്മരതൃതി (ബ്രാഹ്മണന്മാർ) മോക്ഷകൃതിയവനായിട്ടു; ജരാതൂരകൾ സാധിച്ച ഒരു വൃദ്ധ ബ്രാഹ്മണന്റെ വേഷം ധരിച്ചു എന്നർത്ഥം. പുരം ആസാദ്യ=(അവളുടെ) മുമ്പിൽചെന്നു. ഗിരം=ഗിരിക്കര (വാക്കിക്കര). അബ്രവീൽ=പറഞ്ഞു. (ഗിരം അബ്രവീൽ, വാചം അപോപൽ, വാണീം അഭാണീൽ എന്നും മറ്റുമുള്ള പ്രമാണങ്ങൾ സംസ്കൃതത്തിലെ ഒരു പ്രത്യേകശൈലിയാണ്. പരഞ്ഞു എന്നു മാത്രമാണർത്ഥം.)

പല്ലവി.—കന്യ....ക്കുമാരികൾക്കുമാണ്. കല്യാണശീലം= നല്ല സ്വഭാവമുള്ളവരും.

അ: പ:—അന്യദാവരണം=അന്യരെന്ന വിചാരം. ആശയം= ഉള്ളിലുള്ളത്. അന്യനാണെന്ന വിചാരിച്ചു കാഴ്ചം തുറന്നുപറയാതിരിക്കണമെന്നില്ല. നീ ആരെ ധ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നുവോ ആ ആരാണെന്നാണ് നിന്റെ മുമ്പിൽ വന്നിരിക്കുന്നത്, മറ്റൊരാളല്ല, എന്നു ഗ്രഹി.

ചരണം—1

ചെന്നളിർകോമളം ഗാത്രം ചെർയ്യാലാ നീ ക്ലേശപാത്രം
എന്നു തോഹരിതുമാത്രം ഇന്നർകൊറംവാൻതോരാനും?

സതീ:—

ചരണം—1

എന്നുടെ പാണിഗ്രഹണം ഇന്ദുചൂഡൻ ചെർയ്വീടേണം
ഇന്നരിൻ കൃപ വേണം ഏന്നെന്നന്ദഗ്രാഹിക്കേണം.

പല്ലവി

അന്തരേന്ദ്ര! ഭക്തുകൊറംക അശുശയമേവം.

വൃദ്ധബ്രാഹ്മണൻ:—ചരണം—2

ഹന്ത ഹന്ത! നിന്റെ മോലം അവകളോ ചെന്നിതേവം?
എന്തവന്നുള്ള പ്രമോലം? ഇങ്ങനെ നിന്റെ മുർക്കമേവം!

ചരണം—3

ഇന്നവനചലം ഗേഹം, നൃത്തിന്ദാന്നങ്ങളുപോൽ വാഹം,
പന്നഗഭീഷണം മോഹം, പാഴീലത്തോ നിന്റെ മോഹം

ചരണം 1—ഗാത്രം=ശരീരം. ക്ലേശപാത്രം=ദുഃഖത്തിന്റ
പാത്രം; ശരീരത്തെ തപസ്സുകൊണ്ടു വേറുതെ ക്ലേശിപ്പിക്കുക
എന്നു സാരം. തോഹരിതും=താഴും പകലും താഴ്ചകൾ ഇതു
കാത്രം ക്ലേശിക്കത്തക്കവണ്ണം അത്ര അസംഖ്യമായി എന്തൊരു
തോഹരിതങ്ങളുള്ളൂ?

ചരണം 1—ഇന്ദുചൂഡൻ=ശിവൻ. എന്നുടെ പാണിഗ്രഹ
ണം ചെയ്തു=എന്നെ വിവാഹം കഴിക്ക. ശിവൻ തന്നെ വീര
ഹം കഴിക്കത്തക്ക ഒരു വാലാണ് തനിക്കു വേണ്ടതെന്നർത്ഥം.

പല്ലവി—അന്തരേന്ദ്രൻ=ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠൻ. ഏവം=ഇ
ങ്ങനെ.

ചരണം 2—ഹന്ത ഹന്ത=വലിയ കഷ്ടമെന്നു, പ്രമോലം
താഹരിതവും. മുർക്കമേവം=മാഗ്യമോഹം.

ചരണം 3—ഇന്ന് + അവന്ന് + അചലം എന്നു പദമേ
ലം. അചലം=പശ്ചാതം. ഗേഹം=വീടു്. എന്തു്=കാളി, വാഹം=

സങ്കീ:—

ചരണം—2

ഇരൾപരിശുഷണാലാപം ഏന്തിനല്ലോ! ശാന്തം പാപം!
ശാശ്വതയർത്തവിഭാപം സത്യനി വേണ്ടെ സല്ലാപം
(അന്തരേണ)

10 ഏവം പറഞ്ഞവരും നിറഞ്ഞ രുചി ഗമിപ്പാൻ
ഭാവിപ്പിടുന്ന സമയേ ഭഗവാൻ ഭക്തേശൻ
ആവിർവിപു നിജവേഷളമാടഗ്രഭാരേ
കാർവേണിയോടു മൃഗഹാസമുവാച വാചം

[“കോപാകലയാനി നൃത്രം പറഞ്ഞു” സങ്കീ അവിടെനി
ന്നു പോകാൻ ഭാവിച്ചു അവിടെയിൽ വല്ലഭാപമൻ ശിവ
മന്ദിര രൂപത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു” പുഞ്ചിരി തൂകിക്കൊണ്ടു സങ്കീ
യോടു പറയുന്നു.]

കാള. പന്നഗരീഷണം=പന്നഗ(സപ്പ)ങ്ങളെക്കൊണ്ടു രീഷണം
(ഭയങ്കരം). മോഹം=ആഗ്രഹം. (ഈ ബ്രാഹ്മണവാക്യം കർമ്മ
സംഭവത്തിലെ വടുവാകൃത്തിന്റെ ഭരണകരണമാണ്.)

ചരണം 2—ഇരൾപരിശുഷണാലാപം=ശിവനെ ഉന്മീലിക്കുന്ന
വാക്ക്. ശാന്തം പാപം=കേരളത്തിൽ പാടിപ്പാടുന്ന കേരള
സ്വരം ‘ശിവ ശിവ’ എന്നും മറ്റും നാം പറയാറുള്ളതുപോലെ
സംസ്കൃതഭാഷയിൽ പ്രയാഗിക്കാവുന്ന ഒരു കമനോധിയാണിത്.
ശാശ്വതയർത്തവിഭാപം=ശാശ്വതമായ യർത്തത്തെ നഗ്നിപ്പിക്കു
ന്നു; യർത്തവിഷയമായ എന്നർത്ഥം. സല്ലാപം=സംഭാഷണം. സ
ത്യനി വേണ്ട=ഇപ്പോൾ വേണ്ട. യർത്തം വിഷയമായി ശി
വനിന്നു ചെയ്യുന്ന ബ്രാഹ്മണനോടു സംസാരിക്കാൻ താൻ തയ്യാ
രില്ലെന്നാണ് സങ്കീയുടെ വിവക്ഷ.

ശ്ലോകം 10—ഏവം=ഇങ്ങനെ. നിറഞ്ഞ രുചി=വല്ലി
പ്പ കോപാത്താടുക. (ഭട്ടം=കോപം. രുചി=കോപത്താടു
കൂടി.) മഹേശൻ=ശിവൻ. ആവിർവിപു = പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു.

ശിവൻ:—

ജനീത

11 പുറേൻനേർവാണിബാലേ! സുമുഖി വിമുഖിയാ-
 ഭയങ്ങ പോകുന്നിടാനിം?
 സ്വപാദേത സദേന്ദ്രാക്ഷമേദരം തരുവതിനിഹ തേ
 വന്ത ഞാൻ നീന്നിട്ടുമോൾ?
 ഞാൻ തേ ഭാവം ഗ്രഹിപ്പാനവനിസുമുഖിയാ-
 ലപ്രിയം ചെയ്തതെല്ലാം;
 കാരേ! ഹാഹന്ത! കോപം കളക മയി നവാ-
 മീപ്പുമെല്ലാം തരുണൻ.

നിമിഷം=മറുപടി സ്വന്തം വേണം. അഗ്രഭാഗം=മുമ്പിൽ, കർ
 വേണിക്കരയെ വേണി (തലമുടി) യോടുകൂടിയവൾ. മൃദുഹാ
 സംഘപഞ്ചിരി തുകിക്കൊണ്ടു്, വർഷം ഉവാചപാപാഞ്ച.

പുത്തം—വസന്തതിലകം.

ശ്ലോകം 11—പുറേൻ...വാണി=പുറേൻപോലെ കടുർ
 മായ വാക്കോടുകൂടിയവൾ. വിമുഖി = മൈതലോടുകൂടിയ
 വൾ; മുമ്പം തിരിച്ചവൾ. സ്വപാദേത=മനസ്സിൽ. തേ=നീനക്കു്.
 (തിന്നെ സദേന്ദ്രാക്ഷിപ്പിക്കുന്നതിനായി ഞാൻ ഗ്രഹിക്ക വന്തനി
 ല്ലനോൾ നീ മുമ്പും തിരിച്ചു് എങ്ങോട്ടൊണ് പോകുന്ന
 ത്?) തേ ഭാവംഗ്രഹിപ്പാനെന്നിന്റെ ഉള്ളറിയുന്നതിനുവേണ്ടി,
 അവനിസുമുഖിയാൽ=അവനിസുമു (ബ്രഹ്മണൻ) എന്ന മിക്ക
 (വ്യക്ത) തോടുകൂടി; ബ്രഹ്മണവേഷം ധരിച്ചു്, അപ്രിയം
 ചെയ്തതു്=നീനക്കു കഴിക്കാത്തകാര്യങ്ങൾ പറഞ്ഞതു്. മയി
 കോപം കളക=എന്റെ നേരെമുള്ള കോപം ഉപേക്ഷിക്ക. തവ
 മനീന്റെ, അമിച്ഛ=അഗ്രഹം.

പുത്തം—സ്രവശക.

സതീവിവാഹം

ഭണ്ഡകം

- 1 ഏണാങ്കമരച്ചിട്ടുടെ ചേണാൻ രൂപമുദ-
നേണാങ്കി കണ്ടവരും തെളിഞ്ഞു
രക്ഷികൾ പറഞ്ഞു ഭക്ഷണത്തിനെ
പ്രിയദാമിതൃപരിണയനമഴകൊടു കഴിപ്പതിനു
സുതുണാനിധി വിരവൊടു തുനിഞ്ഞു.
- 2 കല്യാണവാങ്ങിയതു ചൊല്ലാൻ മൂന്നരമെ
ചൊല്ലാലറിഞ്ഞു മുദമാർന്നു
സുതേന്ദ്രികൾ വന്നു പുരമതിൽ നിരന്നു
മുനികളൊടു സമമഴകിലവൻപകരിച്ചു പുന-
രധികസുകമഖിലമിരന്നു

ഭണ്ഡകം: പാദം 1.—ഏണാങ്കമരച്ചിട=ഏണാങ്കൻ (ചന്ദ്രൻ) മരച്ചിടിയിൽ (ഗിരസ്തിയിൽ) ഉള്ളവൻ; ചന്ദ്രപുഷ്പനായ രാജൻ. ചേണാൻ=രൂപം=മനോഹരമായ രേഖണം. ഏണാങ്കി=ഏണാങ്കിന്റെ അക്ഷിപാലയെത്തുളള അക്ഷികളോടുകൂടിയവരും. ഏണം=മരൻ. (ചാൽകണ്ണി എന്നർത്ഥം.) തെളിപ്പുക=സന്തോഷിക്കുക. രക്ഷികൾ=ഭയ്യന്മാർ. പ്രിയദാമിതൃപരിണയനം = പ്രിയപ്പെട്ട ദാമിതാവിയന്റെ (പ്രതിഷ്ഠയുടെ) പരിണയനം (വിവാഹം). സുതുണാനിധി=സകുളത്തുസമ്പന്നൻ.

പാദം 2.—കല്യാണവാങ്ങ് = ഗളഭായ് (നല്ല) വാങ്ങാനും; കല്യാണത്തെ സംബന്ധിച്ച വാങ്ങാനെന്നമാകാം. മുദമാർ=സന്തോഷിച്ചു. സുതേന്ദ്രി=സുര(ഭവ)ന്മാരുടെ ഭതി (സമീപം). പുരം=മണ്ഡപം. മുനികളൊടു സമം=കാരാണിമാരോടുകൂടി, ഉപചരിക്കം=സർക്കരിക്ക, അധികസുകം=വളരെ സുഖമൊട്ടുകൂടി, അഖിലം=ഏല്പാവം.

- 3 ഉദ്യോഗമോട് ബഹുവിദ്യാധർമ്മിയുടെ
വാദ്യോരവം ദീവി മുഴങ്ങീ
പ്രീതിയോട് സംഗീതാഭിരുഹം തുടങ്ങീ
തത്ര സുരയുവതിജനചിത്രതരസലളിത
ഗുണമതു സഭയതിൽ വിളങ്ങീ.
- 4 ഫണിഭൂഷണപ്രിയയെ മണിഭൂഷണങ്ങളൂടെ -
നണിയിച്ചു വാണി വഴിപാലേ
തദനു ശൂഭകാലേ ത്രീഭുഗദനളയേ
ഭുവനപതി ഗിരിശനഥ സതീയുടേ കരകമല -
മീതളോട് പീടിച്ചു വിധിപോലേ.

[ശിവൻ സുകിൻ ചാണിഗ്രഹണം ചെയ്തു
അപ്രത്യക്ഷനാകുന്നു]

പാദം 3—ഉദ്യോഗം=ജന്മം. വീദ്യാധർമ്മം=വിദ്യാധര
ന്മാർ മുഖമായവർ. വാദ്യോരവം=വാദ്യങ്ങളുടെ ശബ്ദം(ഗാത്രി).
ദീവി=ആകാശത്തിൽ. തത്ര=അവിടെ. സുര...ഗുണം=സുരയുവ
തി ജനങ്ങളുടെ (ദേവസ്ത്രീകളുടെ)ചിത്രതര(പ്രഭാവം) മനോഹ
ര്യവും സലളിതവും (നവനവശ്വേദനകവും) ആയ ഗുണം.

പാദം 4—ഫണിഭൂഷണപ്രിയം=ഫണിഭൂഷണ(സ്വപ്നഭൂഷണ)
കർമ്മ (ശിവകർമ്മ) പ്രിയ (ഭാര്യ). മണിഭൂഷണങ്ങൾ=മണികരണ
ങ്ങൾ. വാണി=സമസ്തപതി. തദനു=പിന്നീട്. ത്രീഭുഗദനളയം
മൂന്നു ഭലാക്ഷരങ്ങൾക്കു അനുക്രമമായ. ഭുവനപതി=ലോകനാഥൻ.
ഗിരിശൻ=ശിവൻ. കരകമലം=കാമകല്പപോലെയുള്ള ഭക്ത.
ഇതും=മിതം. കരകമലം പീടിക്കു = ചാണിഗ്രഹണം ചെയ്തു,
വിധി=ശാസ്ത്രവിധി.

പുരുഷം—വംശയജ്ഞിക.

ലക്ഷണം—അലഞ്ചര മൂന്നു, ഗഗാനകാദിമം
ഭയ ചേർന്ന രണ്ടു കുറിയാം വേദിയിൽ
നേരങ്ങൾ മൂന്നു, ഗഗം തൂക്കിയവ
വിഷകത്തിൽ മൂന്നു ലലകിപ്രകാരമാം;

നം. 5. ദക്ഷവസതി

സാവേരി—ചമ്പ

12 ചന്ദ്രാവതംസസ്യ സന്തീവിവാഹേ
സഞ്ചാരമർഷാഃ കൃതപുസ്തവർഷാഃ
ഇന്ദ്രാദയസ്തഃ പ്രണിപത്യ ദേവം
സാസ്താദേവം ദക്ഷമമി ശരംസഃ

സമുഖം ച യുന്മത, ഗഗാനമാലികം
നസഗന്ധം രണ്ടു കുറിപ്പം മിതിയകം
നന്നം ച യുന്മത, ഗഗം തുതിയവം
സമുഖധാരായ് വരികിയില്ലെന്നയിക.

യുന്മതപാദമേദേദാതി
ഖണ്ഡമേദേദാതി മേദേദാതി
ഗണിക്കാതെ കലർത്തിടി-
വരിൻപേർ വശമയ്യിക.

ശ്ലോക 12—ചന്ദ്രാവതംസസ്യ=ചന്ദ്രൻ രാവതംസ (ശ്രീ രാജരാജ)താൻകൂട്ടു ശിവമന്ദിര, സന്തീവിവാഹേ=സതിയുടെ വിവാഹത്തിൽ. സഞ്ചാരമർഷാഃ=സഞ്ചാരമായ (മഞ്ചായ) ഹഷ (സന്തോഷ) തോടുകൂടിയവരും. കൃതപുസ്തവർഷാഃ=കൃതമായ (കൊള്ളപ്പെട്ട) പുസ്തകങ്ങളോടുകൂടിയവരായ, താമി ഇന്ദ്രാദേവഃ=ഈ ഇന്ദ്രാദികൾ. തം ദേവം പ്രണിപത്യ=ആ ദേവനെ (ശിവനെ) നമസ്കരിച്ചിട്ട്. ദക്ഷം=ദക്ഷനെ, സാസ്താദേവം=സാസ്തായ (വലിപ്പ) ആരാധനയോടുകൂടി. ശരംസഃ=ചക്രം.

വൃത്തം—ഇന്ദ്രവർഗ്ഗം.

വക്ഷണം—കേളീനൃപകൂട്ടു നന്മ ജഗം ഗം.

[ദേവനാഭം ദേഷണം സതീയും പ്രവേശിക്കുന്നു.]

ദേവനാഭം:— (ഭക്തിയോടുകൂടി)

പല്ലവി

ഭാഗ്യരാശി! ജഗതി ഭാതി തവ കീർത്തി

ജനപല്ലവി

യോഗ്യനാം വരന നിജകന്യകയെ നല്ലവൻ

യോഗമിഹ വന്നു തവ പുണ്യാതിരേകാൽ (ഭാഗ്യ)

ചരണം—1

മുതലമുഖം വെറുപ്പു സുത ചെല്ലു തപമേറും

മുഖിതമതു സഫലമാർജ്ജുനമോ സഫസാ

ഇത്തരമേവേകദീപ്തിയൊടു സംബന്ധം

എന്തായിതീന്നാൽ സുഖഭേദമുതലുമിഹം. (ഭാഗ്യ)

(സതീയോടുകൂടി)

ചരണം—2

പരമശിവമഹിഷി! ശൂൺ സതീ! ഭദ്രവി! സുതഭക്തി!

പതിഭദ്രവത്! നിന്റെ ഭാഗ്യമേ ഭാഗ്യം!

പല്ലവി—ഭാഗ്യരാശി=വക്രിൻ ഭാഗ്യവാൻ. ജഗതി=ഭക്തികളിൽ. ഭാതി=ശോഭിക്കുന്നു. തവ കീർത്തി=ഞങ്ങളുടെ കീർത്തി.

അ: പ:—നിജകന്യക=തന്റെ കന്യക. പുണ്യാതിരേകാൽ=വെളിച്ചം പുണ്യംകൊള്ളു്.

ചരണം 1—സഫസാ=പ്രശസ്തൻ. അമേയജഗതി=അമേയജഗതിക്കാരനും ഭാഗ്യനായിട്ടുള്ളവൻ; ശിവൻ. സംബന്ധം=കാല്പ്യം. സുഖമേ=എല്ലാവരിൽ കിട്ടുന്നതു്. അഖിലം=എല്ലാം.

ചരണം 2—പരമശിവമഹിഷി=പരമശിവന്റെ മഹിഷി (ഭാഗ്യ). ശൂൺ=ഭക്തി. സതീ=സതീബ്രഹ്മി. പതിഭദ്രവ=

പരിചിതനാട്ടു പതിവനുപരിചരണവും മെഴു
പരിപൂർണ്ണമോടെമാട്ടു വാഴ്കു സമുദകരാം (ഭാഗ്യ)
[എല്ലാവരും പോകുന്നു.]

രംഗം 6. സതീയുടെ അന്തഃപുരം

ആനന്ദമേരവി—മെമ്പട

13 തിരോഹിതേ ദ്വാരമുതറക്കുന്നീശ്വരേ
വിശ്വാനന്ദനാപാദം വിഹരപലം സതീ
വിഹാര സാ മോദവിധാസമാസ്ഥിതാ
കുരൂപനീവാളികലാകലേക്ഷിതാ.

തിരോഹിതൻ ദൈവമായി കരുതുന്നവൻ. പതിവനുപരിചരണമോടെമാട്ടു വാഴ്കു സമുദകരാം എന്നാണ് സന്തോഷം.

ശ്ലോകം 13—അനന്ദം: തഥാ അതോർമ്മി തുരഗപര
ലാകു തിരോഹിതേ (സതീ) വിശ്വാനന്ദനാപാദം വിഹരപലം സാ
സതീ ആമോദവിധാസം വിഹാര കുരൂപനീ ഇവ ആളികലാ
കലേക്ഷിതാ (ആളികലാകലേക്ഷിതാ എന്നും) ആവഹിതാ.

അനന്ദനാപാദം—അതിനശേഷം അതോർമ്മിയായ തുരഗപ
രൻ പെട്ടെന്ന് തിരോഹിതനായപ്പോൾ വിശ്വാനന്ദനാപാദം മേ
ലുവായി വിഹരപലമായ ആ സതീ ആമോദവിധാസത്തെ തുരഗ
ക്ഷിച്ച് കുരൂപനീയെപ്പോലെ ആളികലാകലേക്ഷിതനായിട്ട്
(ആളികലാകലേക്ഷിതനായിട്ട് എന്നും) ആവഹിതനായി.

അർത്ഥം—അതോർമ്മിപ്പോക്കുസംഗ്രഹം. തുരഗപരൻ=
ശിവൻ. തിരോഹിതൻ=മോഞ്ഞവൻ. വിശ്വാനന്ദനാപാദം=വിശ്വ
നാഥം. വിഹരപലം=പരവശം. ആമോദവിധാസം=സന്തോഷത്തോ
ടുള്ളിയ പെരുമാറ്റം. കുരൂപനീ=ആവർണ്ണയായ. ആളിക...
ക്ഷിതം=ആളികല (സഖിസമൂഹം)ത്താൽ ആകലമായി (പരിശു
ദ്ധമാക്കി) തുരക്കിക്കളയപ്പെട്ടവൻ. ആസ്ഥിത=ഇരുന്നവൻ.

[വിരഹഭാവമനുഭവിക്കാത്ത പരവശനായ സതി പ്രവേശിക്കുന്നു]

സതി:—

പല്ലവി

ഹന്ത! മൈവമേ! എന്തു ഞാൻ ചെയ്തു? ഹന്ത! മൈവമേ!

അനുപല്ലവി

അന്തരാർത്തി മമ നല്ലീയീവത്തും

ബന്ധമാംഗനവരങ്ങളു മറഞ്ഞു? (ഹന്ത)

വിവാഹാനന്തരം ഗിബൻ പെള്ളൻ അപ്രത്യക്ഷനായപ്പോൾ വിരഹഭാവമനുഭവിക്കാത്ത പരവശനായ സതി സംഭാഷവും ഉല്ലാസവും ഉപേക്ഷിച്ച് ആത്മമർദ്ദവുമായ പരവശതാൽ പരിഭ്രമത്തോടുകൂടി വിരഹമനുഭവിക്കുന്നവളായി വന്നിട്ടു. അലങ്കാരം ശിഷ്ടാപക. മറ്റേവരങ്ങളെ സഹായത്തോടുകൂടിയാണ് ഉപകാരോപാദയത്തിൽ ഉത്തരമുണ്ടായും വെളിച്ചത്തിലായിരിക്കുന്നത്. കരുണിതര പക്ഷത്തിൽ; അതുകൊണ്ടായ ഉത്തരമിൽ=അതുകൊണ്ടായ മറ്റേവർ; ആമോഹവിവാഹം=സാക്ഷാത്കീശനും. അളികലാകരവേക്കിതും അളികലാത്താൽ (വണ്ടിനകത്താൽ) ആകലാകരവേക്കിതും (വല്ലായ്മയോടുകൂടി) ഇരിക്കേണ്ടതല്ല; എന്തിനും പറയണം. മറ്റേവർ അയ്യോയായ ആത്മമർദ്ദവുകയും ഉന്നിയിക്കുന്ന ആത്മമർദ്ദവിനെ മറക്കി വണ്ടുകൾ വല്ലായ്മയോടുകൂടി അതിനു പുറം പറയുന്നതുകയും പരിവേഷമല്ല. സതിയുടെ പക്ഷത്തിൽ 'ആളികലാകരവേക്കിത' എന്നും കരുണിതര പക്ഷത്തിൽ 'അളികലാകരവേക്കിത' എന്നും ചേർക്കണം. (ആളികലാ, അളികലം.)

പുരുഷം—വെശ്വരം.

അ: പ:—അന്തരാർത്തി=മനോഭാവം. ബന്ധമാംഗന=ബന്ധു (മനോഹര) രാജ അംഗങ്ങളോടുകൂടിയവർ.

ചരണം—1

മൽപ്പിയന്നു ഞാൻ ചെല്ലുല്ല ചെറുചെല്ലിയമയ്ക്കോ
തൽപ്പസാമിഹ വഞ്ചാൻ ചെല്ലോരു
മൽപ്പയാസഫലമിങ്ങനെ തീർന്നു. (ചിത്ത)

ചരണം—2

പ്രാണവല്ലഭൻചെയ്യുമോളെന്റെപാണിചീഡനം
നാണമൊന്നു നന്മമുഖിയാരു" നിന്നതിനാലേ
കോപമവനുള്ളിലുടിച്ചോ? (ചിത്ത)

ചരണം—3

ദേവദേവനാം നീലകണ്ഠന്റെ സേവയിലെന്നു,
കേവലം കരുകുടൊന്നിലുമില്ലിഹ
ലോകഹാസി വരുമതിനാലിനിയും
പാലയാത്ര മരം ഫലിലോലവനി പാലയാത്ര മരം

സൂക്തി—ചെമ്പട

14 ഇതി ബഹുവിനാശാനന്ദം
വിലപന്തിം താം സമേത്യ ശിവകാന്തം

ചരണം 1—അപ്രിയം=അനിയ്യം; അവിതം, മൽപ്പസാ
ം=അദ്വൈതത്തിന്റെ സ്വന്തം. മൽപ്പയാസഫലം=എന്റെ
കഷ്ടപ്പാടുകളുടെ ഫലം.

ചരണം 2—എന്റെ പാണിചീഡനം ചെയ്യുന്നാരുംവി
വാഹസമയത്തു് എന്റെ കൈ ഗ്രഹിച്ച അവിസരണിൽ, നന്മ
മുഖി=മുഖം കൽപ്പിച്ചവൻ.

ചരണം 3—ലോഭഹാസി = ഭവഹാസം. പാലയാ=രക്ഷി
ച്ചാലം. ആശ്ചര്യം, മരം=എന്നെ, ഫാലലോലവനി=ഫാ
ലത്തിൽ ലോലനമുള്ളവൻ, ഹാലം=തെറ്റി.

സൂക്തം 14—പാണി ഇതി ബഹുവിനാശാനന്ദം വിലപ

വാണീ ഗീര്യാണീഭി-

സ്തഥി ഉദ്ദവചനേന സാന്തപയാമാസ.

[സങ്കടപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സതിയുടെ മുമ്പിൽ സരസ്വതി ഏതാനും ദൈവസ്ത്രീകളോടുകൂടി പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട് സതിയെ സമാശ്വസിപ്പിക്കുന്നു.]

സരസ്വതി:—

പല്ലവി

അന്തരന്തരേ ഭേദം ബാലേ!

അംബുജാക്ഷി! ദാക്ഷായണീ!

തീരം താം ഗീവകാന്താം സമേത്യ ഗീര്യാണീഭി: സഹി ഉദ്ദവചനേന സാന്തപയാമാസ.

സരസ്വതി ഇങ്ങനെ പലതരത്തിലുള്ള വിചാരങ്ങളെക്കൊണ്ടു പരവാരവും കുറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവളായ സതിയുടെ അടുത്തുചെന്ന് ദൈവസ്ത്രീകളോടുകൂടി പല നല്ല വാക്കുകളും പദങ്ങളും (അനുഭൂ) സമാധാനപ്പെടുത്തി,

വൃത്തം—ഗീതി,

ലക്ഷണം—ഏഴു ഗണം പ്രായശ്ചിത്തം

വേണം ജഗണം വരാതെയൊരാൾക്കിൽ

അഷ്ടകീരോ വഹുചന്ദ്രോ

വരണകീരായ്ക്കു പുണ്ഡ്രം

ആർപ്പാപുണ്ഡ്രംതേ-

നരചെല്ലിട്ടുള്ള ലക്ഷണം തന്നെ

മാനന്തയുത്തരം-

ജിനമുപമയാഗീക ഗീതിയാകെനാകേ.

പല്ലവി—വേദം=ഭാഗം. അംബുജാക്ഷി=താമരക്കുണ്ഡി, ദാക്ഷായണീ=ദക്ഷപുത്രി.

അമ്പലപ്പുഴ

പരിണയനശേഷമേവം പരിതപിക്കു യോഗ്യമല്ല. (അ)

ചരണം—1

ഇന്ദ്രചൂഡൻ നിന്നരികിൽ ഇന്നു നാളെ വരുമല്ലോ
സുരമീരണമേ! പാഴിൽ ശോകമെന്നെ മന്ദീഭവിക്കും? (അ)

ചരണം—2

ഇതു കാരുണ്യമുണ്ടായിട്ടിരിക്കുമ്പോഴാകട്ടെ
ഇത്രീലോകത്തിലെന്നതെയും വിശ്വതമല്ലോ (അ)

ചരണം—3

മാനസാർത്ഥികൊണ്ടു നീന്റെ മേന്മകളെ വാടുന്നതോ;
സ്നാനപാനാദികൾചെയ്തു സാനന്ദം നീ വാഴ്കു യന്ത്ര!

അ: പ: —പരിണയനശേഷം=വിവാഹം കഴിഞ്ഞതിനു ശേഷം; വിവാഹം കഴിഞ്ഞതുടനെ.

ചരണം 1—ഇന്ദ്രചൂഡൻ=ചന്ദ്രനെ ശിരസ്സിൽ ശരിയുവാൻ. ഇന്നുനാളെ=ഇന്നോ നാളെയോ. പാഴിൽ=വെറുതെ.

ചരണം 2—ഇതാശൻ=ശിവൻ, വിശ്വകം=വ്യാപ്തി.

ചരണം 3—മാനസാർത്ഥികം=മനോഭാവം, മേന്മകൾ=മേന്മകൾ. സ്നാനപാനാദികൾ=കളി, കുടി മുതലായത്. സാനന്ദം=സന്തോഷത്തോടുകൂടി. യന്ത്രം=ഔദ്യോഗികം. 'ശിവന്റെ ഭാര്യപദം ലഭിക്കാനിടയായ നീ വാസ്തവത്തിൽ വലിയ ഭാഗ്യവതിയാകും'. അങ്ങനെയുള്ള നീ എന്തിനാകും" എന്നൊരു വ്യസനിക്കുന്നതു് സന്തോഷമായിരിക്കു' എന്ന ആശയം സൂചിപ്പിക്കുന്നതിനു ചെപ്പോഴാണ് 'യന്ത്ര' എന്ന വിശേഷണം. അലങ്കാരം—പരികരം. ലക്ഷണം: "വരം പരികരം ചൊന്നാൽ സാമീപ്യം വിശേഷണം."

ശ്ലോകം 15

വിവിതചരിതേ ഭക്ഷേ ബുദ്ധ്യന്ത്യനീവ ശിവാത്, സാ
പുനരപി തപശ്ചൈവ ഗതാപാ പശുവേവ തപോവനം
മുനിവപുരതം പ്രാദർഭൂയ ഭൂതം ശശിരേഖരോ
ഗീരിവരമഗാൽ കൈലാസാഖ്യം തയാ സഹി കാഞ്ചനാ

[മേൽമുഖം സങ്കടംകണ്ട ഭക്ഷൻ ശിവന്റെ നേരെ കൃദ്ധനാ
കുന്നു. സതി വിട്ടും ശിവനെ തപസ്സു ചെയ്യുന്നു. വിവരമറി
ഞ്ഞ ശിവൻ, ഒരു മഹർഷിയുടെ വേഷത്തിൽ വന്ന് ആരുമറി
യാതെ സതിയെയുംകൊണ്ടു കൈലാസത്തിലേക്കു പോകുന്നു.]

ശ്ലോകം 15—വിവിതചരിതേ ഭക്ഷേ=വർത്തമാനമെല്ലാമറി
ഞ്ഞ ഭക്ഷൻ. ശിവാത് അതീവ ബുദ്ധ്യന്ത്യ=ശിവന്റെനേരെ അ
ത്യന്തം ബുദ്ധ്യനായപ്പോൾ (സതിസപ്തയി). സാപുനാദം; സതി,
പുനഃ + അപി=പിന്നെയും, തപശ്ചൈവനം ഗതാപാ=തപോവാ
നത്തിലേക്കു പോയിട്ട്, പുനഃ + ഇവകംകണ്ടതെല്ലാമെ, തപാ + ച
ൈവ=തപസ്സുചെയ്തു, ശശിരേഖരൻ=ശിവൻ, മുനിവപുഃ പ്രാദർ
ഭൂയ=മുനിവേഷത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട്, തയാ കാഞ്ചനം സഹി=
ആ കാഞ്ചനയാടുത്തി. ഭൂതം=വേഗത്തിൽ, കൈലാസാഖ്യം ഗി
രിവരം അഗാൽ=കൈലാസപർവ്വതത്തിലേക്കു പോയി.

ശിവാൻ സതിയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയത് ഭക്ഷാനായോ മ
റ്റുള്ളവയോ അറിയിക്കാതെത്തായിത്തന്നു എന്ന സൂചിപ്പിക്കു
ന്നതിനായിട്ടാണ് കവി 'ഭൂതം' എന്ന ശബ്ദം പ്രയോഗിച്ചതെ
ന്നു തോന്നുന്നു.

മൃതം—ഹരിണി.

ലക്ഷണം—നസത പാരിണിക്കാദം പശുവേവ മുനിവപുരതം

രസം ലഗം,

രംഗം 7. ക്ഷേത്രത്തി

രവികുട്ടൻ—മോസെ

16 തതഃ ശൃതവാ ക്ഷേത്രപതി ശിവനീതാം നിരസുതാം
നിതാനംഭോഷാസ്യസ്ത്രിപുരഹരഭാഹാഞ്ചുമവിദൻ
സ്വപദാമാദൈത്യകുലമൃഗേനസി കലിതാനാദമദൈരോ
ജഗാദഭവം ദേവാൻ പരീസരഗതാൻ വീഷു
വിമനാഃ

ശ്ലോകം 16—തതഃ=അതിനശേഷം. ക്ഷേ=ക്ഷേത്രം. നിരസുതാം=സംഭരി ശിവനീതാം=ശൃതവാ=ജനന്റെ കൈകളിൽ ശിവൻ പെട്ടെന്നു വന്ന കൈയോടുകൂടിയിട്ടുണ്ട്. നിതാനം=അതിനശേഷം. ഭോഷാ=സംഭരി. സ്യസ്ത്രിപുരഹരഭാഹാഞ്ചുമവിദൻ=ശൃതവാമാത്രമല്ലയും അവിദൻ=ശൃതവാമാത്രമല്ലയും അവിദൻ=മാഹാജനം ശരിക്കു മനസ്സിലാക്കുന്നത്, സ്വപദാമാദൈത്യകുലമൃഗേനസി കലിതാനാദമദൈരോ=ഇതിൽ തീരെ ആരാവില്ലാത്ത (വെളിച്ചം നിറഞ്ഞതല്ല) എന്നർത്ഥം—ഇതു ക്ഷേത്രം വിശേഷമാണ്. പരിസരഗതാൻ=ദേവാൻ വിഷു=അടുത്തുവന്നതിനെ ദേവന്മാരെ നോക്കി. വിമനാഃ=കുറ്റിപ്പാലമായിട്ട്. ഏവം=ജഗാദൈതരം പറഞ്ഞു.

[സതീവിവാഹം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ യാത്രപോയും ചോരി ക്ഷേത്ര ശിവൻ പോയതിൽ ദൈവൻ അല്ല ക്ഷേത്രത്തുണ്ടായി. മകൾ വിഷു പെട്ടെന്നു ക്ഷേത്രത്തിൽ ഇടങ്ങിയപ്പോൾ ആ ക്ഷേത്രം വിശേഷമായി മാറി. ഇപ്പോൾ ശിവൻ പെട്ടെന്നു വന്നു ആ രോമം ദൈവം പറയാത്ത സതീയ ക്ഷേത്രത്തോടുകൂടിയിരിക്കുകയാണ്. ആ വിവാഹത്തെക്കുറിച്ചായിരിക്കാം ദൈവൻ വന്നിട്ടുള്ളത്. ക്ഷേത്രം കോലാണിയിൽ എണ്ണ വെച്ചു നവയായിരുന്ന ഉടമ്പക മാർഗ്ഗം സംഭവം. ആ 'പ്രേമകർ' മതിയായപോയി, അയ്യോ ഇടയിൽ ചിലപ്പോഴൊക്കെ കാണാവുന്ന കടംകൾ കലഹങ്ങളുടെ ഒരു പ്രതിരൂപംകണക്കാക്കേണ്ടത്, ഈ ചിത്രീകരണം. കവി രചനകൾ കരുതിയിട്ടു ചെയ്തതായിരിക്കാം ഇത്] വൃത്തം—ശിവരിണി.

പക്ഷണം—തരിശാരിയ്ക്കും യമനശാലം ഗം ശിവരിണി

[തന്നെ അറിയിക്കാതെ ചകുളി കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയതിൽ
മോഹാബന്ധനായ ഭക്തനും ചില ദൈവന്മാരും ബ്രഹ്മരശിക്കുന്നു]

ഭക്തൻ :-

[ദൈവന്മാരോടായി]

പല്ലവി

അറിയാതെ മമ പുത്രിയെ നല്ലീയ -
തരുമിതുമായിതരോ!

അനുപല്ലവി

പരിപാകവൃകുളിമാനവും ലൗകിക -
പദവിയുമില്ലാത്ത മറ്റുണ്ടർ ശീലത്തെ (അറി)

പദം 1

ചൊല്ലാൻ നിങ്ങളുടെ വാക്കിനെ വിശ്വസിച്ചു
നല്ലവനിവെന്നു ഓരത്തിടീറോൻ മനം;
കല്യാണം കഴിഞ്ഞപ്പോഴുടനേയമോടിവൻ
ചൊല്ലാക്കുപോയതുമെല്ലാക്കും ബോധമല്ലോ(അ..)

പദം 2

ജാതിയിവനെതെന്നതാമറീഞ്ഞിടുന്നു?
ജ്ഞാതിജനവുമിവനില്ല പാക്കിലാജം;
ചേതസി മമതയുമില്ലിവനാകിലും;
ഭൂതിലാഭമൊന്നേറ്റം മോമിച്ചു മരുവുന്നു (അറി)

അ: പ:—പരിപാകം=പരിപാകം; പരിപാകം. ലൗകിക
പദവി=ലൗകികമാർ പദവി=പുണ്യങ്ങളിലും രാജാക്കന്മാർ ഉയർന്ന
തരം നില. മറ്റുണ്ടർ=ശിവൻ.

പദം 2.—ജ്ഞാതിജനം=ബന്ധുക്കൾ; മാമുക്കൾ.
ചേതസി=മനസ്സിൽ. മമത=മമത്വം. ഭൂതിലാഭം=ഭൂതിയുടെ ലാ
ബ്ബം. ഭൂതി=ഭൂമി, കഷ്ടപ്പെടുത്തലും, മോമിക്കുംസംശയാക്കും.

ചരണം 3

വസ്തുഭിജ്ഞാഭാജനാ ചർമ്മമുദനീഭന്തീ പരീ-
വാജനേരേ ഭൂതജനേരേ പിശാചജനേരേനകം;
നിസ്സുചരാധ്യുന്താനൈനാജനായ ഭാവമുജ്ജിത;
നിത്യവും മിക്കയേററ നിമള നടന്നീടന. (അരീ)

ചരണം 4

സതിയായ നന്ദിനി മേ സാധുശീലാ ഇവന്റെ
ചതികളെയനിയാക്കെ വിശ്വസീച്ഛധുനാ
അതിമാത്രം തപഃചെയ്തു നിസ്സുഞ്ചേരേ വന്നിവളെ
ആരും ഗ്രഹിച്ചീക്കൊളകൊണ്ടവൻ ഗമിച്ചുപോൽ!

(ശിവൻ ജന്മവിദ്യയിങ്കാംഗനാണല്ലോ. അതിൽ അത്യന്തം ആനന്ദിക്കുന്നവനാണത്രേ. ഇതാണ് ഭരണമം. 'ഇന്ദ്രാർക്ക കര പണമുണ്ടെന്നുള്ളത്. ചാപ്പിക്കാരോ വെട്ടിക്കാരോ ആയി ആരും തന്നെ ഇല്ല. എത്ര ഭാഗ്യത്തിൽപ്പെട്ടവനാണെന്നുപോലും ആർക്കറിഞ്ഞുകൂടാ' എന്നും മറ്റും ചെണ്ണിക്കൻ വിദ്വാൻ വരഞ്ഞപ്പൻ ഇന്നും പറയാറില്ലേ. അതിന്റെ പ്രതിധ്വനിയും ഭരണകർമ്മ ശാസ്ത്രന്റെ വാക്കിൽ മുഴങ്ങിക്കൊള്ളാം.)

ചരണം 5—ചന്ദ്രം=ശക്തി.(ആനന്ദോലാസം) ശിവൻ ഉദ്ഭവാഭാസയാഗിക്കുന്നതെന്തെ പരാണങ്ങളിൽ പറയുന്നു.) നിസ്സുചരം=രാജമിജ്ഞാതവൻ. ആധ്യുന്തം=ശ്രേഷ്ഠൻ. മിക്കയേററം=പിച്ഛമുണ്ടാ. നിമളം=നാശമുദവൻ.

ചരണം 6—നന്ദിനി=പത്നി. സാധുശീലം=നല്ല സഭാപരമുജ്ജ്വലം; രാജശീലം. അധുനം=ഇപ്പോൾ. അതിമാത്രം=വളരെ. തപഃ=തപസ്സ്. ഗ്രഹിക്കുക=നശിപ്പിക്കുക. ആരും ഗ്രഹിച്ചീക്കൊളകെ=ആരും അറിയാതെ; മഹാധുരായി.

ഘോരനീതിന്റെ വശമകളൊന്നുതന്നെ വളർത്തുന്ന സാധുശീലയായ തന്റെ പത്നി ശിവന്റെ 'തനിമിനം' ചെണ്ണിക്കാരെ ആരോ ഏതോ പറഞ്ഞതുകേട്ട് ചെണ്ണിക്കാരെ നാണം ദിക്കന്റെ അഭിപ്രായം. ഇല്ലാതെ തപോനിഷ്ഠിയിലി

ഭേരവന്മാർ:-

കാക്കരേരി—ചമ്പ

പല്ലവി

അരവിന്ദഭവതന്മയ! സുമതേ! തവ
ഹരണിന കരുണാമയനഭരണ!

ചരണം 1

പുരപ്പെരിതന്നെയ ചരണംതന്നെ
ഭവനമീദേശിനൊരു ശരണം
ശല്യനോടു കെട്ടിലവമാനം ഹിന്ദ!
സർപ്പാപടാമതു നീദാനം (അരവിന്ദ)

ചരണം 2

സർപ്പാ കെട്ടു ശിവമോദം ഭവൻ
സാമ്പ്രതമിതിന്നരുതു വാദം;
കണ്ടാത്തു വരിക ശിവമമലം ഏകി-
മുദ്രയും ഭവാന ശിവമഖിലം (അരവിന്ദ)

(എല്ലാവരും ചോകുന്നു)

കിഷ്കിന്ധവര ശിവൻ അവളെ അപഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോയി എ
ന്നുള്ളതാണ് രാപുരുഷൻ ജാമാതാവായി ആരാധിക്കുന്ന അമ്മ
ത്തമ്പുമാൻ അപരാധം.

പല്ലവി—അരവിന്ദഭവതന്മയം മ ബ്രഹ്മപുത്രൻ; ഭക്തൻ.
സുമതേ=സൽസുഖം. ഹരണിന=ശിവനിന.

ചരണം 1—പുരപ്പെരി=ശിവൻ. ചരണം=കരൾ. ഭവന
മീദേശിനം=പതിന്നാലു ദോഷങ്ങൾക്കും. ശല്യൻ=ശിവൻ. സ
ർപ്പാപടം=എല്ലാ ആപത്തുകൾക്കും. നീദാനം=കരണം.

ചരണം 2—സർപ്പം=എല്ലാവരും. ശിവമോദം=ശിവന്റെ
സന്തോഷം. (ശിവമോദം കെട്ടു=ശിവനെ സന്തോഷിപ്പിക്കും.)

രംഗം 8. കൈലാസം

സാരംഗം—ചമ്പ

- 17 ക്ഷേത്രത്തിൽക്കുണമിത്യമെന്തുവകസാ
 ഭാഷായണീവല്ലഭം
 സാക്ഷാൽ ത്രീക്ഷണമീക്ഷിതും ഏദീ വഹ-
 ന്നാസ്ഥാം പ്രതസ്ഥേദ്യദാ
 ആയാന്തം പ്രസമീക്ഷ്യ തം ഗേവത-
 യേന്ദ്രാൽപ്യുഡാമണേ-
 ന്നന്ദീ പാഷ്ടപുഗവസ്സമതനോ-
 മ്വിന്നാമഥോച്ഛാവചാം.

സാമ്പ്രതംഭൂമിപ്പാദം. ആതു അമലം ശിവം കണ്ഠവരികഭവേഗ
 ത്തിൽപോയി പതിച്ചുലാഞ്ഞാവായ ശിവനെ കണ്ഠവരിക. ശി-
 വംഭവേഗം.

ശ്ലോകം 17—ക്ഷേത്രംഗേന്ദ്രൻ. ഇതി=ഇപ്രകാരമുള്ള. അ-
 ത്തുവിവസാ=ഭവന്താരുടെ വാക്കുതരിച്ചിട്ട്. ഭാഷായണീവ-
 ല്ലഭം ത്രീക്ഷണം സാക്ഷാൽ തൂക്കിത്തും=സതീരുടെ മെടാവായ
 ക്ഷേത്രത്തെ നേരിട്ടു കാണുന്നതിനുവേണ്ടി. ഏദീ ആസ്ഥാം വ-
 ഹിനി=എത്തിൽ ആത്മാ (ശുദ്ധ)യെ വഹിക്കുന്നതിട്ട് (വളരെ ശു-
 ഛംഭയോടുകൂടി). ദ്യാ മതീക്ഷണം പ്രതസ്ഥേ=സാന്തര്യത്തോടു
 കൂടി ഉടൻതന്നെ പുറപ്പെട്ടു. അഥ=പിന്നീട്. ചന്ദ്രാൽപ്യുഡാ-
 മണേ ഭഗവതഃ=ചന്ദ്രക്ഷയയെ ശിരസ്സിൽ ശരിക്കുന്ന ഭഗവാ-
 ന്നെ (ശിവനെ). പാഷ്ടപുഗവത് നന്ദി=ഭൃത്യവസ്തുക്കളിൽ പ്ര-
 മാണിയായ നന്ദികഥപൻ. ആയാന്തം തം പ്രസമീക്ഷ്യ=അ-
 ടത്തുപകന്ന അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടിട്ട്. മ്വിച്ഛാവചാം ചിന്താം അത-
 നോൽപച പ്രകാരത്തിൽ ചിന്തിച്ചുതന്നി.

പുത്തം—ശാർദ്ദൂലവിക്രിധിതം.

[ദൈവന്മാരുടെ ഉപദേശമനുസരിച്ച് ശിവന്റെ കാണുന്ന കിരായി വരുന്ന ശൈലനെ അകലെവെച്ചുകൊണ്ടു നന്ദികേശപൻ കാണുന്നു.]

നന്ദികേശപൻ:- {നീചാരം}

പല്ലവി

ദൈവഗീതീന്ദ്രശിഖരേ ഞ്ഞീഹ വി-

ശങ്കം വരുന്നതെന്തിനേ?

അനുപല്ലവി

തീർത്ഥാടനമുൾക്കൊണ്ടു തീർത്ഥാടകൻ വരുവതിന്നു

പകർച്ചവർഷപോലുമെന്തെന്നു തേറ്റു. (ശങ്കര)

ചരണം—1

ലക്ഷ്മീശരണം വരുന്നതോ സുരപതിയോ

തരണമോ ചെറുനന്ദി?

അക്ഷീണകാന്തിയിന്നുനന്ദിമെന്തെന്നുതല്ല;

ലക്ഷണമവർണ്ണിക്കുപരിചിതമെന്നോ. (ശങ്കര)

പല്ലവി—ശങ്കര....ശങ്കര=കൈലാസപർവ്വതത്തിന്റെ കൊടുടിയിൽ. വിശങ്കം=ശങ്ക (സംശയം) കൂടാതെ. വളരെ വീണ്ടു തേങ്ങാടുകൂടി സംശയിച്ചുകൊണ്ടില്ലാതെ കൈലാസത്തിൽ ആത്മം വരാൻകല്പന യപരി.)

അ: പ:—തീർത്ഥാടനമുൾക്കൊണ്ടു തീർത്ഥാടകൻ=ആരാധകൻ. എന്തെന്നു=എന്തെന്തെങ്കിലും; എന്തെന്തെങ്കിലും ആനുകൂല്യം. തേറ്റുക=അനുപാദിക്കുക.

ചരണം 1—ലക്ഷ്മീശരണം=വിഷ്ണു. സുരപതി=ഇന്ദ്രൻ. തരണമോ=കരണമോ. ചെറുനന്ദി=അഗ്നി. അക്ഷീണകാന്തി=മൃഗം കറയാത്ത (പരിപൂർണ്ണമായ) ദൈവം. അക്ഷീപരിചിതം=കഴു പരിചയമുള്ളത്. അലങ്കാരം—നിശ്ചയാതമായ സന്ദർഭമോ.

[സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയിട്ട്]

ചരണം—2

മുറ്റാക്കൊളസുഗുണംകൊണ്ടിവൻ
 ഗർവ്വമുണ്ടുള്ളീവഴികം
 സദ്യുശ്ചരൻ മരുവുമുറ്റീധനം ജഗതി
 മുറ്റിനിന്നൊക്കെ ഭക്തപ്രാപമേററവും. (ശങ്കര)

[ആളെ തിരിച്ചറിഞ്ഞു സന്തോഷത്തോടുകൂടി]

ചരണം—3

ചതുരാനന്തന്റെ അന്യൻ ഭക്തനീവൻ
 ചതുരതയോടീഹ വരുന്തു
 അതിമാത്രമറിവതുകെ മതിയതിൽ വളരുന്നതു
 മമോന്നു തീർത്തിട്ടവനതിനില്ല സംശയം.
 ശങ്കര! ശിരീശ! ഭഗവൻ! അവ ചരണം-
 പകർച്ചമർദ്ദം തൊഴുതേൻ.

[ശങ്കരൻ വന്നാൽ സ്വീകരിക്കേണ്ട ആശംസകളെയൊന്നിനെപ്പറ്റി
 ആലോചിച്ചു നില്ക്കുന്നു.]

കാനക്കുറിക്കുക—പഞ്ചാക്ഷി

18 പരമേശ്വരശ്ലോകപരമേശ്വരൻ
 പ്രവിശ്വരൻ പരമേശ്വരശ്ലോകപരമേശ്വരൻ

ചരണം 2—മുറ്റാ...ഗുണം=മുറ്റക്കാൽ കഴിയാത്ത രക്തം
 ഗുണം. സദ്യുശ്ചരൻ=ശിവൻ. ഉദ്യുധരം=പശുവും. മുറ്റിനി
 ന്നൊക്കെ=അവരൊക്കെ. മുറ്റാപം=കടക്കാൻ വളരെ പ്രയാസ
 താരുള്ളത്.

ചരണം 3—ചതുരാനന്തൻ=ബ്രഹ്മരത്നം. ചതുരത=സാമ
 മ്യയും. ഇഹ=ഇവിടെ. മതി=ബുദ്ധി; മനസ്സ്. മമോ=അഹ
 കാരം. ചരണപകർച്ച=താമരപ്പൂവോലെയുള്ള കാലടി.

ശ്ലോകം 18—അഥാചിന്തിതം. അപ്പിൻ പരമേശ്വരശ്ലോകം=
 ആ ഭക്തൻ. പർ...കളുടെ പ്രവിശ്വരൻ=ശിവന്റെ പരമേശ്വരൻ

പ്രസഭമിടിപ്പണിക്കു നന്ദി
 പ്രകടനം വരുത്തുന്നതും ബാധിക്കും.

[കേരളം കടന്നുവരുന്നു. നന്ദികേരളം കേരളം
 നടത്തുന്നു.]

നന്ദികേരളം:—

പല്ലവി
 ശ്രദ്ധമാം മരണ ചന്ദ്രപ്രഭാകരനിൽ വന്ന
 ശ്രദ്ധമായ് കണ്ടിട്ടു മുഖനാണോ?

കേരളം:—

പല്ലവി
 ഇതിലോകപതി വിമിശ്വപുത്രനെത്തന്നീയ്-
 മെത്ര മുഖ,തന്നിന്ന പോക പോക നീ.

നന്ദികേരളം:—

പദങ്ങൾ:—
 തവ പിതാവിന്നും സമസ്തഭവനവാസികൾക്കുമെന്റെ
 ശിവതീർത്ഥനിക ദാസനവന്ന അനന്ദം! (ശ്രദ്ധ)

അനന്ദത്തെക്കുറിച്ചാണു (സമസ്തഭവനം). നന്ദി പ്രസഭം അതി
 സമസ്തഭവനം കേരളം പെട്ടെന്നുതന്നെ കേൾക്കും. നിത്യം കേൾക്കിട്ട്. പരമേശ്വരം പരമേശ്വര സപരത്തിൽ. അതായത് പരമേശ്വരം.

പുരുഷം—ചുട്ടിത്താളം.

പല്ലവി—ശ്രദ്ധം=ശ്രദ്ധയോടുകൂടി; വല്ലഭം. മരണത്തെക്കുറിച്ചും
 കേൾക്കുക. ചന്ദ്രപ്രഭാകരം=ശിവന്റെ വസതി.

പല്ലവി—വിമിശ്വപുത്രൻ=വിമിശ്വന്റെ (ബ്രഹ്മാവിന്റെ)
 മകൻ. അതന്നിന്നം=മുഖമെന്തിന്നും.

പദങ്ങൾ:—നീന്റെ അപ്പനും മരണമല്ല ലോകവാസികൾ
 കും സാമന്തം? എന്റെ സാമന്തമായ ശിവൻ എന്നർത്ഥം.

ഭക്ഷൻ:—

ചരണം—1

ഹെന്ത! ഹെന്ത! മമ മഹത്വമെന്തറിഞ്ഞു മണ്ഡുതയ്ക്കു
കാഞ്ഞാമ ശിവന്റെ ദാസ്യമതകനായ നീ? (ഇത്രി)

നന്ദികേശപരൻ:—

ചരണം—2

കമതീകൾക്കു ദൃശ്യസ്ഥ മമ മഹേശ്വരീക മുമ്പ!
കീമലി താമസിച്ചിടാഞ്ഞ യാഹി മുഖ്തേ! (ഇന്ദ്ര)

(രണ്ടുപേരും രണ്ടു ഭാഗങ്ങളെ പോകുന്നു.)

19 ശൈലാദീശൈവം പ്രതിതലവർത്താ
കൈലാസശൈലാന്നഗരീം പ്രവിശ്യ
ശബ്ദസ്യ ഹവ്യോപ്പണമിഗ്ദ്ധേണ
സ്വർണ്ണ ഭരണാഭിജ്ഞാഭിജ്ഞാ

(നന്ദികേശപരനാൽ അധികരിച്ചുവന്ന ഭക്ഷൻ രോപക
ലനായി നാട്ടിലെക്ക് മടങ്ങിച്ചെന്ന്, അദ്ദേഹം കടിക്കുമ്പോൾ
ശിവൻ ഹവിയ്ക്കു നൽകുന്ന പരിവർത്ത പരസ്യമായി മുക്കി
ക്കളയുന്നു.)

ചരണം 1—കമതീകൾ=മഹാമഹത്വം, മണ്ഡുത=മണ്ഡുതന്റെ മ
കൾ, കാഞ്ഞ=മേടാവി, ദാസ്യമതകനായ നീ=ദാസ്യമതകനായ നീ.

ചരണം 2—കമതീകൾ = മുൻപുള്ളവർ; മുഖ്തേ, ദൃ
ശ്യം=കാണാവുന്നവൻ, മഹേശ്വരീ = ശിവൻ, കീമലി=മുഖ്തേ,
യാഹി=നീ പോവുക, മുഖ്തേ=മുൻപുള്ളി.

ശ്ലോകം 19—പുനഃ=മുതലിനെ, ശൈലാദീനാ പ്രതിതല
വർത്താ ഭക്ഷാ=നന്ദികേശാൽ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശം ചെയ്തപ്പട്ട ഭക്ഷൻ,
കൈലാസശൈലാൽ=കൈലാസപർവ്വതത്തിൽനിന്ന്, നഗരീം=
(രണ്ടൻ) നഗരത്തെ, പ്രവിശ്യ=പ്രവിശിച്ചിട്ട്, അഖ്യപരേണ

രംഗം 9. കൈലാസം

കുലയാളി—ചന്ദ്ര

20 തന്നോ വിധാതാ വിധിവചിയാനം
 ക്രമം വിധാതാ കില നിശ്ചിതാത്മാ
 ദ്വന്തം സ ത്രുപ്യാചലമപ്യ ദേവം
 പതിം പത്മനാഭിനി വാചമുദേവ.

കുലയാളി(യാഗ)ങ്ങളിൽ. ശബ്ദസ്യ ഹിന്ദുപാണ്ഡിത്യം=ഗീതം" ഹിന്ദു കൊടുക്കുന്ന പതിവ്. സത്യം=മുഖ്യ സംഗ്രഹം; നാടകം. ദോഷം=നാടകം (കോപ)ത്തോടു കൂടി. അഭാഗം=അവിഷ്കാരം; മുദ്ര. (യാഗങ്ങളിൽ ഗീതം" ഹിന്ദുപാണ്ഡിത്യം കൊടുക്കുന്ന സത്യം=മുഖ്യ സംഗ്രഹം എന്ന സാരം.)

പുരുഷം—മുഖ്യവർഗ്ഗം.

ലക്ഷണം—കേളിപ്രവൃത്തി തന്നെ ഭാഗം 9.

മുഖ്യം 20—തന്നോ വിധാതാ. സാ വിധാതാ=ആ ക്രമം പരിവർത്തനം. വിധിവചിയാനം=രാജാവിന്ദി അനുസരിച്ച് അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതായ. ക്രമം=യാഗത്തെ. വിധാതാ=ചെയ്യുന്നതിന്. നിശ്ചിതാത്മാ=നിശ്ചിതമായി. ദ്വന്തം=ഭാഗം. ത്രുപ്യാചലം ആപ്തം=കൈലാസത്തിൽ ചെന്നു. പത്മനാഭ പതിം ദേവം=പത്മ പതിയാത ദേവനോടു; ശിവനോടു. ഇതി വാചം ഉദയം കില=ഇത്രയും പറഞ്ഞു. 'കില' എന്ന പദത്തിന് 'പോയി' എന്നാണർത്ഥം. പക്ഷേ, ഈ ശ്ലോകത്തിൽ അതിന് പ്രത്യേകിച്ച് അർത്ഥം ഇല്ല. കലിപ്പതേ, ഗോപിപ്പതേ എന്നൊക്കെ കലയാളത്തിൽ ചിലപ്പോൾ പ്രയോഗിക്കാറില്ല, അതുപോലെ തന്നെ.)

'വിധിവചിയാനം' എന്ന ക്രമവിശേഷം ഇതിന്റെ വളരെ അർത്ഥത്തോടെ. ശാസ്ത്രവിധിപ്രകാരം വിധി" ഹിന്ദുപാണ്ഡിത്യം കൊടുക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. കേരള അർത്ഥ അധികാരപ്ര

[അൻ അനുഷ്ഠിക്കാൻ നിശ്ചയിച്ചു തുടങ്ങുമ്പോൾ സദാസി ന്നു് ശിവാഭനെ കണ്ടിരിക്കുന്നതിനായി ബ്രഹ്മാവു് കൈകൾ സമ്മതി ചെയ്തു.]

ബ്രഹ്മാവു്:—

പശ്ചാദി

ജയ ജയ ഗിരീശ! ഗുണസിന്ധോ!

അപശ്ചാദി

സകലജഗതരംപഭക്ത! സർവ്വജനപരമേശ്വരോ!

ചരണം:—1

ശിവ! ദർശനേ തവ നിത്യതം ദിവ്യശീവ!

മമ ഏവമതിമുദിതം—ഇത

ശ്രവണമേകൈർ കാതിതമഭയേഷമപി ഹമിതം(ജയ)

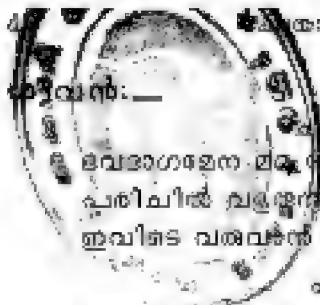
ചോദിച്ചു" അതു മുക്കിയിരിക്കുന്നു എന്നുവെച്ചു. ബ്രഹ്മാവു് ആ മുക്കിക്കിട്ട വകയെക്കൊണ്ട ശാസ്ത്രവിധിയനുസരിച്ചുകൊണ്ടു് അന്നു് അന്നം കൈയ്യൻ തിരുമാനിച്ചുകൊണ്ടു് സാരം.

വൃത്തം—ഉപേന്ദ്രവർണ്ണം.

മകുടം—ഉപേന്ദ്രവർണ്ണം ജനം ജഗം ഗം.

ജ: വ:—സകലജഗതരം പരമേശ്വരോ! സർവ്വജനപരമേശ്വരോ! സകലജഗതരം പരമേശ്വരോ! സർവ്വജനപരമേശ്വരോ! സകലജഗതരം പരമേശ്വരോ! സർവ്വജനപരമേശ്വരോ!

ചരണം 1—തവ ദർശനം=അങ്ങയുടെ ദർശനംകൊണ്ടു്, നിത്യതം=നിത്യവും. അതിമുദിതം=അത്യന്തം സന്തുഷ്ടം. ശ്രവണം=ശ്രവണം. കാതിതം=അതേപോലെ ഹമിതം=ആഗ്രഹം മുഴുവൻ സർവ്വമായി. (വളരെക്കുറവുമാറി ഒരു രണ്ടു കാണാൻ ആഗ്രഹിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുമായിരുന്നു എന്നും, ഇന്നു് ആ ആഗ്രഹം സർവ്വമായി തീർന്നു് ഉപേന്ദ്രവർണ്ണമായി എന്നും സാരം.)

ചരണം—കഥകളി

ശീവൻ:—

ചരണം—2

മലയാളമേന മമ നോക്കു മനസി

പരിചിൽ വളയൻ സവിശേഷം—ഇപ്പോൾ

ഇവിടെ വരുമ്പോൾ ദ്വാരനേതാക്കളിലൊക്കെ

പല്ലവി

ജലമവ! കേൾക്ക ഇണസിന്ധോ!

ബ്രഹ്മാവു:—

ചരണം—3

മനസി മമ അലിയുണ്ടു നാഗം ചെല്ലാൻ

മാന്യ! കൃപയാ കരു നിന്ദോഗം—അങ്ങ

കുനിയോടു വന്നു തവ കൈക്കൊൾക ഭാഗം (ജയ)

ശീവൻ:—

ചരണം—4

ഇന്നു അൻ വരുവതവമാനം നിന്റെ

നന്ദനൻ കൈവരി മമ നാനം—അതു

നന്ദിയെ നിന്ദോഗിപ്പിക്കണൊടു സമാനം. (ജയ)

[അഞ്ചാം ചരണം പാടിപ്പറയുക]

ചരണം 2—മലയാളമേന = അങ്ങയുടെ വശവുകൊണ്ടു്, നോക്കു=സന്ദർശിക്കുക, സവിശേഷം=പ്രത്യേകിച്ചും, ഇപ്പോൾ=ഇപ്പോൾ.

പല്ലവി—ജലമവ! കേൾക്ക ഇണസിന്ധോ.

ചരണം 3—മമ=മനസി, നിന്ദോഗം കരു=(അങ്ങ) കല്പിച്ചാലും, തവ ഭാഗം കൈക്കൊൾക=അങ്ങയുടെ ഹവിഷം സമർപ്പിക്കുകയെന്നും.

ചരണം 4—നന്ദനൻ=മകൻ, കൈവരി=മരുമൻ, നാനം=നീക്കം, അതു=അവിടെക്കു്, നിന്ദോഗിപ്പൻ=പറഞ്ഞയക്കുകയും, എന്തൊടു സമാനം=എന്തെന്തെല്ലാം.

നാരകേശ്വരകീഴശാസശേഖരപരാജവിനു -

പരിചാരകം

ശ്രീമദ്വാത്സീയശാസ്ത്രാന്തരഭരതമവർകീരത്ത്

സ വിധീനന്ദനഃ

[നാഗത്തിനു വന്നപ്പോൾ നന്ദികേശപരനെ, പഴയ പകുതിയിൽ കൊച്ചുകൊണ്ട്, ബ്രഹ്മപുത്രനായ ഭക്ഷൻ അധീഷ്ഠിപ്പിക്കുന്നു.]

ഭക്ഷൻ:—

പട്ടുവി

എന്തിന് ശവ കർമ്മം ഇതു! വരുവതി-

നെന്തിന് അവ കർമ്മം!

സമൂഹിപ്പിക്കാത്ത സംഗതമായ (ചോറ്) പുരത്താദിസുത (ഭദ്രവസ്ത്ര) കൂടിക്കിട്ട ഭവേന്ദ്രാകരക്കൊണ് ഭാസ്യമായ (ശോഭിക്കുന്ന) സസ്തേരി, ശ്രീസുരീജനമാനിതം=അനേകം സുരീജന (വിപര്യയന)ങ്ങളാൽ മാനിക്ക (ബഹുമാനിക്ക)പ്പെട്ട, നാരകേശ്വര.....ചാരകം=നാരകേശ്വരകീഴശാസ്ത്ര (ബാധചന്ദ്രൻ) ശേഖര (ശിശോവങ്കര) കാൽമുട്ടുവരൻ (ശിശുരൻ) പരാജവിനു പരിചാരകനെ (പ്രാദശ്രുശ്രുഷകൻ=നന്ദികേശപരനെ), അരംഭവശത്തിൽ, ശ്രീമദ്വാത്സീയശാസ്ത്രകരനെ=ശ്രീമദ് (പരമ)ങ്ങളായ വാത്സീയശാസ്ത്രകരങ്ങളെ (വാക്കുകൂടുന്ന അമ്പൽമുട്ടത്ത)ക്കൊണ്, അവകീരൽ=വർത്തിച്ചു.

ശിവന്റെ ഹവിഷാഗമം മുടക്കിയ ഭക്ഷൻ, തന്റെ അച്ഛൻ കഴിക്കുന്ന യാഗത്തിനു സന്നിധിയാക്കിയ നാരകൻ കൂടിക്കിട്ട ഭവേന്ദ്രാകരക്കൊണ് ഇന്ദ്രാദികളായ ഭവേന്ദ്രാകരക്കൊണ്. നിറഞ്ഞ വധിയുടെയിൽ അനന്ധവി വിപര്യയനങ്ങളാൽ സൽക്കരിച്ച ബഹുമാനിക്കപ്പെട്ട ശിവപരമിയനോട് നന്ദികേശപരനെ പൊട്ടിച്ച് പരുഷങ്ങളായ വാക്കുകളുപയോഗിച്ച് കറിയായി അധീഷ്ഠിപ്പിച്ചു.

വൃത്തം—കുസുമമഞ്ജരി,

വക്ഷണം—രംഭം നാളെ നീന്തുന്നവരുടെയെല്ലാം കൂടുന്നതി,

കുറുപ്പുവീ

എന്ന! മഹാജനസമേതിലിരിപ്പുകീ-

നകാരതയില്ലിഹ ഭവേ.

(എന്തി)

ചരണം—1

അസ്ഥിബണിഞ്ഞിളിപ്പിച്ചുടുത്തു കൈതകിലെടുത്തു
കുറുപ്പുവീ

നിത്യമിതന്നു നടക്കുന്നവന്റെ ഭൃത്യനനുഭവം നീ?

(എന്തി)

നന്ദികേശപരൻ:—

ചരണം—2

ഉൽകടമമൊഴു ധിഷ്ഠിതീവവനമു.

മയ്യും നിന്നുടെ ഗാത്രം

മുൻകരണതിടകൊണ്ടിടാക്കും നിപ-

തിക്കും പൊടികൊട്ടിയായി.

പല്ലവി

എന്തിനു തവ വെറുതെ ബാലുഗർമ്മന-

മെന്തിനു തവ വെറുതെ?

ഭക്ഷൻ:—

ചരണം—3

പങ്കജഭവസ്തനനെകിലഹം യുധി

കാണുക ഭവേന ദുരാത്മൻ!

ചരണം 1—ഉൽകടമ=ആനക്കൊട്ട. കരം=കൈ. കുറുപ്പുവീ=കുറുപ്പുവീ.

ചരണം 2—ഉൽകടമ=വെളിച്ചം അഹങ്കാരം. ധിഷ്ഠിതീവവനം=ധിഷ്ഠിതീവവനം. മയ്യും=മയ്യും. നിന്നുടെ=നിന്നുടെ. ഗാത്രം=ശരീരം. മുൻകരണതി=കൈകൊണ്ടുള്ള അടി. നിപതിക്കും=വിട്ടുക.

ചരണം 3—പങ്കജഭവസ്തൻ=ശ്യാമപുരുഷൻ. യുധി=യുദ്ധത്തിൽ. ഭവേന=വേഗത്തിൽ. ദൈവകീർത്തി=ശിവഭക്തി. അഹംകൃതി=അഹങ്കാരം.

ശൈലകിരണം! സമ്പ്രതി തീർന്നുവെ-

റക്കൂതീ തീർന്നിട്ടവൻ.

(എന്നി)

നന്ദികേശപരൻ:—

മാനണം—4

ബ്രഹ്മൻ തന്റെ കടാക്ഷംകൊണ്ടുട-

നക്ഷത്രമെൻ മറ്ററിയാ

ഭക്ഷണമൊക്കെ ലക്ഷ്മിമണിമൊക്കെ

മെളികയൊട്ടു സമം.

(എന്നി)

[ഇങ്ങനെ വാക്കുകൊണ്ടു പറയവെട്ടി അങ്ങേ അറാം ശുദ്ധ
നാരായി രണ്ടുപോക്കം ചിരിഞ്ഞുപോകുന്നു.]

23 ഭൂമഗദ്യംണമൃഷണഭാഷണം—

ശുദ്ധണമോഷകുഷായിത ലോചനേ

സകലവേദിനി നന്ദിനി നിർദ്വേത

വിധിമുഖേ ച മൃഗേണീകണ്ഠതാ.

[നന്ദികേശപരൻ ചേയ്യപ്പെട്ടപ്പോഴായതുമുമ്പം ബ്രഹ്മാവി-
കൾ അപാകവരാകുന്നു.]

{തീർത്തീവ}

മാനണം 4—ബ്രഹ്മൻ=മുക്കുണ്ണൻ; ശിവൻ. അമൃതം=ഭക്-
തപരനാക്കുട്ടി. എൻ മഹിമ=എന്റെ മഹത്ത്വം. ഭക്ഷിക്ക-
രുമല്ല.

ശ്ലോകം 23—സകലവേദിനി നന്ദിനി=എല്ലാം അറിയാ-
വുന്ന നന്ദികേശപരൻ. ഭൂമഗദ്യം.....ലോചനേ നിർദ്വേത (സത്യ)-
=ഭൂമഗദ്യംണ (ശിവ)നെ ഭജിക്കുന്ന (അധിഷ്ഠിപ്പിക്കുന്ന) ഭാഷ-
ണത്തിന്റെ ശുദ്ധണമോഷകുഷായിതമാകായ (കോപംകൊ-
ണ്ടു കലങ്ങിയ) ലോചനങ്ങളോടു കൂടിയവനായി നിർദ്വേതനായ
ശ്ലോക (അവിടെനിന്നു പുറപ്പെട്ടപ്പോഴപ്പോൾ). മേലേ വിധി-
മുഖേ ച=മേലേ (അഗ്ര)ത്തിലും വിധിമുഖേ (ബ്രഹ്മാവിന്റെ മുഖ-
ത്തിലും. കണ്ഠതാ അജനീകണ്ഠത (വല്ലാത്ത) ജനിച്ച (മുണ്ടായി.)

രംഗം 11. ക്ഷേത്രസങ്കീ

സാമ്പേടി

24 തത്കാലേ സുരഗീല്ലികളിതവിചി-

ത്രാനല്ലശിജ്ഞാപലാം

ശാലാം പ്രാപ്യ സുരൈസ്സേഭം സമന്തനോ-

ദ്ദക്ഷോപി യജ്ഞോത്സവം

സാവജ്ഞം പുരപ്പെരിണീനി മൂനിദി-

സ്തൃഷേതാ വസിഷ്ഠാദിദി-

സ്തോയം വീക്ഷ്യ കദാപിദന്തികഗതം

പ്രോഭേ ഭവീചിം മൂനിം.

തന്റെ സ്വാമിയെ അവിഷ്ണുപീഠത്ത് ഉത്തര പറഞ്ഞ പ
രപ്പൊക്കുകൾക്കു മുന്നിടുകൾപറന്നു വല്ലാത്ത ദേഷ്ടുക്കുട്ടി
യാഗശാലയിൽനിന്ന് ഇറങ്ങിപ്പോയപ്പോൾ ഇവർമാരിൽ വ
ല്ലാത്ത കണ്ണിമുണ്ടായി; ഗിരിമന്തൻ എവിടാൾ കൊടുക്കാത്ത
നിന്നാൽ യാഗം മുഴുകിയതില്ല എന്ന് സാരം.

‘സകലവേദിനി’ എന്ന നന്ദികേശവതവിദഗ്ദ്ധനും അർ
ത്ഥഗർഭം, ‘ക്ഷേത്രാഭയാലക്ഷം ഒന്നിച്ചുവന്നാലും തന്ദിക്കാത്ത
മക്കികൾപ്പോലെ’യാണെന്നും മറ്റും വിശ്വാസം ചെയ്ത നന്ദി
കണ്ണും വെച്ചിച്ച് ഇറങ്ങിപ്പോവുകയും ചെയ്തു. എന്തുകൊ
ണ്ടാണെന്നു മിത്താസയെ ഗമിപ്പിക്കുന്നത് പ്രസ്തുത വിശദ
പ്പണമാണ്. അവകാശം—പരീകരം.

വൃത്തം—ഗുരുവിജംബീതം.

ലക്ഷണം—ഗുരുവിജംബീതമാം നാലും ഭേദം.

ശ്ലോകം 24—ക്ഷേത്രം പരീക്ഷിക്കാൻകുട്ടി, തത്കാലം തത്
ക്കാലത്തു്, സുരൈ സമന്തന്തര (മേന്മ)ന്മാരാടുകൂടി. സുരഗീ
ല്ലികൾ, പലരും ശാലാം പ്രാപ്യ=സുരഗീല്ലിയാൽ (വിശ്വപക്ഷാ
വിനാൽ) കല്ലിത (നീക്കിത)മായ വിചിത്രാനല്ലങ്ങളെ (വി

[ദൈവൻ ഒരു യാഗം കഴിക്കാൻ തീരുമാനിക്കുന്നു. ശിവൻ ഹവിശാഗം കൊടുക്കുകയില്ലെന്നു ദൈവൻ ശഠിച്ചതിനാൽ വസിഷ്ഠാദികൾ യാഗത്തിൽ പങ്കുകൊള്ളാൻ വിസമ്മതിക്കുന്നു. വിവരമറിഞ്ഞ ദേവീചിമഹരിഷി മനുപദേശിച്ചതനുസാരമെന്നുകരുതി ദൈവനെ സമീപിക്കുന്നു. ശിവനെ സ്തുതിച്ചുകൊണ്ടാണ് ദേവീചിയുടെ പ്രവേശം.]

ദേവീചി:—

പ്രപഞ്ചമുത്പതി-ജാതന-കൃപാലുരൂപ്തം
വണ്ഡ്യങ്ങൾ

- 1 കാരണാദികൾ ഗതനീകാരമുദാരം
കലഭയ സാദരം സമുപിദാനന്ദാകാരം
- 2 ജഗദുദയാദിവിധാനവിഹാരം
ജനിതൃതിസംസാരസാഗരപാരം

ശിവൻ ഉപേക്ഷിക്കാൻ കൊണ്ടുപോയിരുന്നതാണ് ഉപേക്ഷിക്കാൻ (ശോഭിക്കുന്നു) യജമാനന്റെ കൈയ്യിൽ. യജമാനന്റെ സമുന്നതം യാഗം ചെയ്തു. പുരസ്കാരത്തിന് സാധനങ്ങൾ തിരിച്ചുപോയിയിൽ (ശിവനിൽ) സാധനങ്ങൾ (സമുന്നതം) എന്ന് കരുതുന്നു. (ശിവനെ അപമാനിച്ചവരായാണ് എന്ന് വിചാരിച്ചു) വസിഷ്ഠാദികൾ: കുമ്പിൾ, തുടങ്ങിയവരിൽ മുഖ്യമായ കുമ്പിൾക്കാണ് ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു. സ: അതും=ആകാശം, കലാചിതം=ഭാഗ്യം. അതിനാൽ. ദേവീചി: കുമ്പി: വിഷ്ണുജാതമുദയാദിവിധാന ദേവീചിമഹരിഷിയെ കണ്ടു. പ്രവേശംപറഞ്ഞു.

വൃത്തം—ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതം.

വണ്ഡ്യങ്ങൾ—കാരണാദികൾ=ദൈവന്റെ വിജ്ഞാപനം. ഗതനീകാരം=ചാലനംകൊണ്ടു കലഭയം. കലഭയം=അത് വന്നിരിക്കുന്നു. സന്തതം=എപ്പോഴും. സമുപിദം അതും=ദൈവത്തിന്റെ സ്തുതി മുഖ്യമായവ വിലയായി നടത്തുന്നവനും. ജനിതൃ പാരം

- 3 മുനിജനഹൃദയോബ്ജസവിതാമം
മുഹൂർത്തി വിരചിതഃശ്വസംഹാരം
- 4 കൃത്യസംഗ്രാതൃകണ്ഡകമാരം
ദൃഢമഖിലാഭീഷ്ടമാനമദാതം.

ഭക്ഷൻ:—

സാരവരി:—അമ്മ

പല്ലവി

പരിതാപമേവേന വല്ലഭനാ മാമനേ!

ഭവദീയാഗമംകൊണ്ടു മേ

അപല്ലവി

ഛിന്ദിതജരം നശിപ്പാനും സൂത്രജരം മതിപ്പാനും

പരമമാതൃ വഴി പാഞ്ചാൽ സുജനസംഗമമല്ലോ

മാർഗ്ഗം:—1

അനാഖൻ നാരദൻ തപോധനനാകും വസിഷ്ഠനും

സനകാദികളായുള്ള മുനികളെന്തു വന്നിപ്പൂ?

ജനനമരണരൂപകാരം സംസാരസംഗതത്തിന് മെകരമായിട്ടുള്ള വരും, മുനിജ.....സവിതാരം=മുനിമാരുടെ എന്തെങ്കിലും ഒരു വിഭവമുള്ള സൂത്രം. വിരചിതഃശ്വസംഹാരം=ഏകാഗ്രാസംഹാരം നടത്തുന്നവരും. കൃത്യ.....കമാരം=മാർഗ്ഗേണയന്ത്ര മരണത്തിൽനിന്നു കക്കിപ്പവരും. അഖിലാഭീഷ്ടമാനമദാതം=ആഗ്രഹിച്ചതു മുറവിൻ വല്ലഭൻ കല്പവൃക്ഷവും ആരു. കൃധം=ശിവനെ. (ഈ പദത്തിന്റെ വിശദീകരണങ്ങളാണ് മറ്റു പദങ്ങളെല്ലാം. ആ വിശദീകരണങ്ങളിലിരിക്കുന്ന ശിവനെ ഞാൻ ഏല്പാഴും വന്ദിക്കുന്നു എന്നർത്ഥം.)

പല്ലവി, അ: പ:—ഭവദീയാഗമം = അമ്മയുടെ വരവും, ഛിന്ദിതം=പാപം. സുജനസംഗമം=സുജനസംഗമവാസം.

മാർഗ്ഗം 1—അനാഖൻ=പാപമതിയാക്കുവാൻ, സനകാദികൾ=സനകൻ മുതലായവർ, പരമജനം=വർണ്ണാശാസ്ത്രം. ജന

വനദൃസംഭവനേകൻ ഒന്നകനീങ്ങുന്നതോർക്കി
പുനരൊന്നിങ്ങനേതോന്നി മനസി ഹിന്ദു വൈഷ്ണവം
(പരി)

ചരണം—2

വാമദേവനിലേററം ജ്യേഷ്ഠകൊണ്ടവർക്കിന്ദ
മാമകാലപരേ വന്ദവാൻ വൈമുഖ്യമുളവാകിൽ
കാമമെന്തിഹ ചോതം? താമസശീലനാകം
സോമപുഷ്പന്റെ ഭാഗം നാമിന്ദ കൊടുത്തിടാ (പരി)

രേഖിപ്പി:—

മോഹനം—അടന്ത

പല്ലവി

കംഗവത്സനീയായുള്ള മഹേശനെ
മാനിച്ചുകൊൾക നല്ല.

അനുപല്ലവി

ഗംഗാധരന്റെ മഹത്വമറിയാതെ

ഗർവ്വണം ചെയ്യുന്നതിന്തയ്യല്ലവോ! (മംഗല)

കന്=പിതാവ്, പുന്=പിതന, എന്തിട്ട്, മനസി=മനസ്സിൽ.
ഹിന്ദു=കുടുംബം.

ചരണം 2.—വാമദേവൻ=ശിവൻ. ജ്യേഷ്ഠകാലപരം=അദ്ദേഹൻ
ചെയ്യുന്ന അംഗത്തിൽ. വൈമുഖ്യം=വിമുഖത. താമസശീലൻ=
നമുക്കുണ്ടല്ലോ. സോമപുഷ്പൻ = ശിവൻ. (നരദേവസി
ഘോഷനാദികൾ സാഹോദര്യം വീക്ഷാഭിഷേകവും അംഗത്തിൽ
വശങ്ങളാക്കിത്തന്നു; അവർ വരാത്തതുകൊണ്ട് എന്തിന് അ
തൊരു പരിഭാവമില്ല. എന്തൊക്കെ വന്നാലും, അൻ ശിവൻ
മരിക്കലും ഹവിർഭാഗം കൊടുക്കാൻ തീർച്ചയില്ലാത്ത എന്ന്
സാരം.)

അ: പ:—ഗംഗാധരൻ=ശിവൻ. ഗർവ്വണം=ചെയ്യുന്നതിനി
ക്കു. അർഹത=അംഗം; ഉപരികാൽ പ്രവൃത്തി.

ചരണം—1

അന്നകളെൻറ ചിത്താഹന്ത കളഞ്ഞതും
ദേഹിവാസ്യകൃഷ്ണനും കപ്തതും
അന്നരംഗംതന്നിൽ ചിററിപ്പു കാക്കിൽ പ-
രാന്നകളെവെവെക്കേറിയ കപാലേഴും? (മംഗല)

ചരണം—2

സന്തതമീശപരൻ ശാന്തനെന്റാകിലും
റെന്ത! കോപിച്ചാൽ കല്പാന്നാമ്പൻപോലെ,
സന്തതാകിച്ചാലീശൻ സന്താനശാഖിപോ-
ലെത്തെങ്കിലും ഭക്തചിന്തിതം നല്ലിടം (മംഗല)

ഭക്ഷൻ:— (ദക്ഷുരോക്തരി)

ചരണം—3

കുടിലമാനസനാകും നിടിലമോചനൻ സന്ധ്യാ-
നടനാകുമവെന്നൊരും പട്ടകുഴങ്ങറിവൻ ഞാൻ;
കുടകും കോപമെന്നുള്ളിൽ കിടക്കുകൊണ്ടധുനാ യു-
ജ്ജ്വലിക്ക യെന്നോരും ഞാൻ കെട്ടക്കയില്ല നിണ്ണയം.

ചരണം 1.—അന്നകൽ=അമൻ. ചിത്താഹന്ത=ചിത്തത്തി-
ലെ (അസ്തിമെ) അഹന്ത (അഹങ്കാരം). ദേഹിവാസ്യകൃഷ്ണനും
കപ്തം=ദേഹിവാസ്യന്റെ (മേഹിവാസ്യന്റെ) കേനായ ശാസ്ത്ര-
കളെ) വധിക്ക. അന്നരംഗം=അസ്തി. പുരാണകളെവെവെക്കേ-
റിയ നാലാലും.

ചരണം 2.—കല്പാന്നാമ്പൻ=പ്രളയാഗ്നി. സന്താനശാഖി-
=കല്പവൃക്ഷം. ഭക്തചിന്തിതം=ഭക്തന്മാരുടെ അഭിപ്രായം.

ചരണം 3.—കുടിലമാനസൻ=വക്രബുദ്ധി. നിടിലമോച-
നൻ=ശിവൻ. (നിടിലം=അനറി). സന്ധ്യാനടൻ=പ്രാതോ-
സമയത്തു നൃത്തംചെയ്യുന്നവൻ. പട്ടകം=സമർപ്പം. അധുനാ=
ഇപ്പോൾ. യുജ്ജ്വലിക്ക=ശിവൻ. നിണ്ണയം=കീഴ്ത്തലും.

[കൈലാസത്തിൽ ശിവന്റെ മുമ്പിൽ നാരദൻ പ്രവേശിക്കുന്നു. യഥാപിതം സങ്കടത്തിലായിത്തീർന്നശേഷം ശിവൻ സഭാക്കാരനായിത്തീർന്നു.]

ശിവൻ:—

പല്ലവി

താപസേന്ദ്ര! കേൾക്ക മേ നിനം.

ചരണം 1

നന്ദനവിശേഷങ്ങളുള്ള ജഗൽത്രയേ?
ഇന്നു ഭവാനറിയാതെയില്ലൊന്നുമേ;
ഹന്ത! തവാനന്തം ചിന്തിച്ചു വാഴ്ത്തേവോ-
ളന്തിക വന്നതും സന്തോഷമായി മേ. (താപ)

നാരദൻ:—

ചരണം 2

സകല്പകസാക്ഷി ഭവാനറിഞ്ഞിടാതെ
സാമ്പ്രതമൊന്നുമില്ലെങ്കിലും മൊല്ലവൻ;
ദുഷ്ടാത്മസ്വാഭാസനാകിയ കൈകൾ
ദുഷ്ടാഭിനയങ്ങൾ തൊന്നിത്തീർന്ന കഥാപുണ്യം?

ന. അഥ കഥാകരി: മുദിതമനാ: = അതിനശേഷം ശിവൻ സന്തോഷമായിട്ട്. പുന: ജഗദ ച=ജാഗ്രഹത്തോട് (നാരദത്തോട്) പറയുകയും ചെയ്തു.

പുരുഷം—പ്രഹർഷിണി.

ചരണം 1—ജഗൽത്രയേ = മൂന്നു ലോകങ്ങളിലും. തവ ആനന്ദം ചിന്തിക്കേണ്ടതായതെ വരവിക്കാപ്പറ്റി ആലോചിച്ചു കൊണ്ടിരിക്ക. അന്തിക=അടുക്കൽ.

ചരണം 2—സാമ്പ്രതം=ഇപ്പോൾ. ദുഷ്ടാത്മസ്വാഭാ=കൈകൾ പാടില്ലാത്ത അഹങ്കാരംകൊണ്ടു് അന്ധനായിത്തീർന്നവൻ. ദുഷ്ടാഭിനയങ്ങൾ=ദുഷ്ടിവാക്കുകൾ.

ചല്ലവി

ചന്ദ്രമൂഡ! കേൾക്ക മേ ഗീരം.

പരണം—3

ഇക്കാലമങ്ങൊരു അഗം തുടങ്ങിപ്പോൽ!

സൽകാരമാഗം ഭവാനതീവില്ലപ്പോൽ!

ധിക്കരിക്കുന്നു ദവാനെന്തെന്നുള്ളതും

ഈക്കാൽ വണങ്ങീടുണർന്നിപ്പാൻ വന്ന ഞാൻ (ചല്ല)

ശിവൻ:—

പരണം—4

ഓട്ടുന്താർ ചെന്നു നീ ഓട്ടുർത്തിൽ ഫലം

പെട്ടെന്നുണ്ടവിച്ചീടുതവർതന്നെ;

ശിഷ്യന്മാർ നിങ്ങൾക്കു പക്ഷപാതമെന്നി-

ല്ലൊട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു തോന്നീടുമിങ്ങനെ. (താപ)

[ശിവനെ വണങ്ങി നാടദർശനം കാണുക.]

എരിമീലക്കോരോരം—ചമ്പവ

26 ഇതീതിവതീശപര കൃതനന്ത ഗമക നാദരേ

കൃത്യസംവരമോഷ്ടിതം പിതൃതീവ സാ വീക്ഷിതും

കൃത്യസംവതീ തദാഖിലസതീശീരോമാഖികാ

സതീ ഭഗവതീ നിജം പതിമുവാച ചാദാനന്താ.

ശ്ലോകം 26—ഇതിശാപര ഇതി താദാഖിലിക (സതീ) = ശീ
വൻ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞപ്പോൾ, നാദരേ കൃതനന്ത ഗമക(സതീ)=
നാദദർശനം നാദരേയിച്ചു പോയതിനാലാകാം. പിതൃ: തദാഖില മൃ
ഷ്ടിതം കൃത്യസംവരം വീക്ഷിതം കൃത്യസംവതീ=അപ്പുറൻ (ഭക്ത
ന്റെ) വളരെ ദൈവമായ അഗമദഹാസംവരക്കു കാണുന്നതിന്
(കൃത്യ=അഗം) കാര്യം തോന്നിയവളും. അഖിലസതീശീരോമാ
ഖികാ ഭഗവതീ സാ സതീ=എല്ലാ പതിവുകൾക്കുമേയും ശീരോ

[തലമുടി പിന്മാറ്റം വെച്ച ഒരു യാഗദൈവം വന്നു കൈ
ബാണമെടുത്തു വന്നുവന്നു കൈ സമ്മുഖ്യമായ സമീപംവന്നു.]

സമീപം—

പല്ലവി

മോഹാലിപി! കാണ! കണ്ണാലി!

വെളിച്ചമുള്ള ഒരു ശാലം!

അപല്ലവി

അകലംകണ്ടുവന്നുവന്നു മനോഹരിൽ വെളിച്ചം
അതിനനുവദിക്കണമെന്നുവന്നുവന്നു! (മോഹം)

പാദം 1

ഇന്നു ഒരു യാഗദൈവം വന്നു യാഗദൈവം
വന്നു കണ്ടു വന്നുവന്നുവന്നു നിന്നുവന്നു വന്നു;
എന്നുവന്നു യാഗദൈവംവന്നുവന്നുവന്നു
വന്നുവന്നുവന്നുവന്നു വന്നുവന്നുവന്നു (മോഹം)

പാദം—2

അതു ഞാൻ നോക്കിയിട്ടുവന്നു വന്നുവന്നു
അതുവന്നുവന്നുവന്നുവന്നുവന്നുവന്നു;

പാദംവന്നു വന്നുവന്നുവന്നു ഒരു യാഗദൈവം. നിന്നു വന്നു=
അന്നു വന്നുവന്നുവന്നു. പാദംവന്നു വന്നുവന്നുവന്നു വന്നുവന്നു
കണ്ടുവന്നുവന്നു.

പല്ലവി—പല്ലവി.

പല്ലവി—പല്ലവി വന്നു വന്നുവന്നുവന്നു വന്നുവന്നുവന്നു
വന്നുവന്നു.

പല്ലവി—കണ്ടുവന്നുവന്നുവന്നുവന്നുവന്നു; വന്നുവന്നു
വന്നു, ഒരു വന്നു. കണ്ടുവന്നുവന്നുവന്നുവന്നുവന്നുവന്നു.

പാദം 1—കണ്ടുവന്നുവന്നുവന്നുവന്നു, കണ്ടുവന്നുവന്നുവന്നു
വന്നു കണ്ടുവന്നുവന്നു കണ്ടുവന്നുവന്നു വന്നുവന്നുവന്നു.

പാദം 2—കണ്ടുവന്നുവന്നു, കണ്ടുവന്നുവന്നു. കണ്ടുവന്നു

‘എത്രയും പരിഭോഷമെല്ലാഷമുളവാകും
‘സത്രവും വഴിപോലെ സഫലമായ’ ഭവീഷ്ടീദം (ലോകം)

ശിവൻ:—

പര്യവരാളി—ചെമ്പട

വരണം—1

കുവലയവിലോചനേ! കമനീയാകിയ ഭക്ഷൻ
ഹവകമ്കഥ നളജാടറിയിക്കാതിരിക്കുമ്പോൾ
ഭവനീയങ്ങ ചെമ്പണങ്കിൽ ചലനം കേൾക്കുമ്പോൾ പാതം
അവമാനിച്ചയച്ചീടുമതിനില്ല സന്ദേഹം.

ചല്ലവി

ബാലേ! മൃഗന്തരശീലേ! ഭയീനേ! മേ
ഭാഷിതമിതു കേൾക്ക നീ.

രംഗം 13. ഭക്ഷണൻ യാതശാല

സാരംഗം—മുറിയടൻ

27 യജ്ഞാലോകനകത്തുകാത്ത് സ്വയമനം-

ഉത്തേയ പത്മസ്തംഭം

പ്രസ്ഥായ പ്രജ്ഞമണ്ഡലം നിജപുരി-

മദ്യംഗിതം നാം സങ്കീം

പുന. വിഭോഷം=വിഭോഷം, പരിഭോഷം=സന്ദേഹം.

വരണം 1—കുവലയവിലോചനം=കരിവുവളുപോലെയാ
ളു കണ്ണുകളുള്ളവൾ; സന്ദേഹം, കമനീ=മുക്തബലി; മൃഗന്തരശീലം. ഹവ
കമ്കഥം=യാഗം ചെയ്യുന്ന വർഷം, സന്ദേഹം=സന്ദേഹം.

ശ്ലോകം 27—മൃഗന്തരശീലം! സ! കമനീ=മുക്തബലിയായ ആ
ഭക്ഷൻ. യജ്ഞാലോകനകത്തുകാൽ=മൃഗന്തരശീലം കാണുന്നതിനുള്ള
കരളകണ്ണാൽ, പത്മ: ശിരം അനാമൃഗ ഏവ=ഭജനാലിന്റെ
വാക്കിനെ വകയാക്കുകയെന്ന. സ്വയം=കനിയായ പ്രജ്ഞാ

ഉഷ്ണാ ഏഷ്ടസുരാംഗനാമിതിതോ
 ജ്ജ്വലാം സ ദമയന്തികഃ
 അയോ ഏല്ല്യീതദൃശി നീഷ്ണതതഃ
 വ്യാചയ്യ ഉഷ്ണാശഃ

[മേൽനോട്ടം കഥകളിക്കാണിരിക്കുന്നു; ഏതാനും പാരി
 ഷ്ഠവാദോക്തടി സങ്കീർണ്ണമാണെന്നും, മേൽനോട്ടംകൊണ്ടുതന്നെ
 സങ്കീർണ്ണമാണെന്നും.]

മേൽനോട്ടം:—

പദ്യവി

അഗ്രാലയിൽനിന്നു പോകു അവൻ ഭൂതശാലയിൽ
 അഗ്രാലയിൽനിന്നു പോകു അവൻ.

അനവസ്ഥ

ആഗമിപ്പതിനായ ചൊന്നതു

മനസ്സ്! നീക്കത്തു കടിയടിക്കേ!

(അഗ്ര)

സമം പ്രസ്ഥാനം=ഭൂതശാലയിലുള്ളതിന്നു ചുറ്റും. നിരവധി
 അഗ്രാലയിൽ=അഗ്രാലയിൽനിന്നു വന്നുവന്നുവന്നു. ഏഷ്ടസുരാം
 ഗനാമിതി അതിന്നു ജ്ജ്വലാം=സുരാംഗനാമിതി ദമയന്തികളാൽ ചുട
 ന്നു സേവിക്കപ്പെട്ടവളും ആയ. അം സമം ഉഷ്ണാ=അ സ
 ന്നിയെ കണ്ടിട്ട്. അതിന്നു അയോ=അയോന്നു കൊണ്ടിട്ടുതന്നെ
 ഉഷ്ണാ. ഏല്ല്യീതദൃശി നീഷ്ണതതഃ=കണ്ണുകൾ ചുറ്റി വളരെ ദയ
 കർഷണം. വ്യാചയ്യ=പോയത്. (അതിന്നു ചുറ്റും, ജ്ജ്വലാം
 സേവിക്കപ്പെട്ടവളും, ഏല്ല്യീതദൃശി=ചുറ്റും.)

പദ്യം—അഗ്രാലയിൽനിന്നു.

പദ്യവി—അതിന്നു ഭൂതശാലയിൽനിന്നു വന്നുവന്നു
 വന്നു.

അ: ച: ആഗമിക്കുവരിക. കടിയടിക്കുവളരെ കടിയട
 സുരാംഗനാമിതി; വ്യാചയ്യ

ചരണം 1

പ്രീതി നിന്നിലെനിക്കു നേരി; ഗത -
നീതിയും തവ പതിയിൽനിന്നൊരു
ഭീതി തെല്ലരില്ല; നിന്നുടെ താക്കതും
ഞാനല്ല സമ്പൂതി

(യാഗ)

സങ്കീ:—

പുനഃപ്രവേശം—അഭിനയം—ചരണം 2

അപ്പൂക്കുന്തിയെ നീർവ്വെച്ചല്ലൂ
കുഴുതെന്നിതു തോന്നിയതു ഹൃദി?
വിഷ്ണുപേശവീരോധമിഹ തവ
ഭിഷ്ണുഭോധവരേന വന്നിതു

പല്ലവി

താത! ഭർമ്മതി നല്ലതല്ലിതു തേ
കേൾക്കേ മേ വാഗ്ദാനം താത!

കേരളം:—

ചരണം 3

ഇത്തരം മദമോട്ടു നിന്നെ-
തത്തരം പറയുന്ന നിന്നെ
സുതപരം ഭൃത്യജനക്കൊണ്ടു പു-
റത്തീറക്കുവരുന്നതരിക നീ

(യാഗ)

[സങ്കടവും അപമാനവും സഹിക്കുന്നതിനുള്ള സങ്കീ വ
ല്ലായ്മയോടുകൂടി സ്വകാര്യം വിട്ടു; പാരിവർത്തനം കൊണ്ടു
കൂടി സങ്കീയെ അനുഗമിക്കുന്നു.]

(തിടശ്ശിയ)

ചരണം 1—ഗതനിതികളിൽനിന്നിരിക്കട്ടവൻ. ഭീതിപ്രാപ്തി.

ചരണം 2—അപ്പൂക്കുന്തിയിൽനിന്നും, വിഷ്ണുപേശവീരോധം, ഭി
ഷ്ണുഭോധവരേന എന്നിവയെക്കൂടി കാണിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

ചരണം 3—മദം=അനുകാരം. സുതപരം=വൈദഗ്ദ്ധ്യം.

നം 14. കൈലാസം.

മുരരി—ചെമ്പൻ

28 ശുക്രപാ പിതൃ ശുക്രിവിരോധി വചസ്സോ സാ
 നതപാ സതി മജന്ദ്രമിദമം ജവന
 നതപാ ശ്രീയാ ഏകി ഭിയാപി അംശാ ശുക്രാ ല
 സ്ഥിതപാ പുരം പുരമനം ഗിരജിത്യുവാച.

ശ്ലോകം 28.—പിതൃ=തച്ഛങ്കൻ. ശുക്രിവിരോധി=കേര
 ശങ്കരൻ; കണ്ണാത്തക്കാരൻ. നാമം ശുക്രപാ=നാശകേഴ്. സാ
 സതീ=ആ സതി. നതപാ=അപ്പോൾ. ജവന മജന്ദ്രമിദമം ന
 തപാ=വേഗത്തിൽ കൈയാസപദ്യകത്തിൽചെയ്ത്. എടി യിയാ
 ഭിയാ അംശാ ശുക്രാ ല നതപാ=മനസ്സിൽ മജന്ദ്രമുടം മജ
 ന്ദ്രമുടം കോപത്തോടും വ്യസനത്തോടുംകൂടി മജന്ദ്രമിച്ച്. പു
 രം സ്ഥിതപാ=മുറരിൽ ചെയ്തതിന്നു. പുരമനം ഇതി ഗിരം
 ഉവാച=ഗിരന്മാർ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

‘ആ ഞാൻ ഗമിപ്പുകിൽ താങ്ങുള്ള വിരോധം അത്രയ
 കേണിടും’ എന്നും മറ്റും വിരോധം പറഞ്ഞുപോയിട്ട് അക്കാ
 ലും സാതിപ്പിള്ളയ്ക്കു മാത്രമല്ല, അവർക്കി ഏല്പണിവാരികളുട
 ചെല്ലത്തുകൊണ്ടാണ് സതിക്കു മജന്ദ്രമുണ്ടായത്; മഞ്ജാവിന്റെ
 ഉപദേശം വകുപ്പുകൊണ്ടു പോയതിൽ അദ്ദേഹം കൈപിടിച്ചുക്ക
 മോ എന്നു പേരി; അഗരോലയിൽവെച്ച് വലതും കേൾക്കു
 മഞ്ജൻ അന്നു പാശുരമായി ആക്ഷപിച്ചുതുകൊണ്ടുണ്ടായ കോ
 പം; വിജയവിമാലകില്ലാതെ പ്രവർത്തിച്ചതുകൊണ്ടുണ്ടല്ലോ ഈ
 ‘നാണക്കേഴ്’ സാരിക്കുണ്ടിവന്നത് എന്നോണ്ടല്ലോ ഉണ്ടായ
 സങ്കടം—ഈ വക എല്ലാ വികാരങ്ങളും എകദാമതിൽ സതി
 യുടെ മനസ്സിനെ പിടിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു എന്നു സാരം.

പുറം—വസന്തതിയകം.

മകുടം—ചെല്ലാം വ്യസനതീവകം തമ്മെ ഇനം ഗം.

[ശിവനും കൊച്ചുതാപാശിഭ്രന്മാരായ സഹിയും പ്രവേശിക്കുന്നു.]

സതി:—

പല്ലവി

തിരുമന്ദരം! കേൾക്കു വാചം ദേവദേവ! മേ

ജനപല്ലവി

നന്ദമുഖമുള്ളൊരപരായം ഏല്പാം നീതാൻ സഹിക്കേണം

ചരണം—1

മാനനീയം തവ വാക്യം മാനിയാക്കു ചോക്തൃലം
മാനദംഗം വന്നീവണ്ണം മാമകവല്ലഭ! ശംഭോ! (തിരുരം)

ചരണം—2

മൃത! താതനെക്കൻ മാനമാനി ചെന്തുതിനീല്പാത്തി;
നീന്തിവെട്ടിയെഴുടി നിന്ദിപ്പതു സഹിയാ ഞാൻ (തി)

ചരണം—3

താമസശീലനാകുന്ന ഭരണനെക്കൊല്ലുവാനേതും
താമസിപ്പിച്ചിടൊല്ലാ; മമ താതനവനല്ലിനീമേൽ(തിരുരം)

ശിവൻ:—

കൈരവി—കുമാരവദ

പല്ലവി

സന്താപമരുതത്തൻ കെന്ദാമിരേക്ഷണം! തവ

പല്ലവി—തിരുമന്ദരം! = ശിവൻ. വാചം = വാക്കിനെ. മേ = എന്റെ.

ചരണം 1—മാനനീയം = മാനിക്കേണ്ടതു്. മാനദംഗം = ജനമംഗം.

ചരണം 2—ആത്മീ = ദൈവം. സഹിയാ = സഹിക്കുതില്ല.

പല്ലവി—സന്താപം = സങ്കടം. കെന്ദാമിരേക്ഷണം = താമസിക്കേണ്ടതു്. (മേന്മാളവരേയും സംസ്കൃതപദവും കൂടിച്ചേർന്നിരിക്കുമാണിവിടെ. സംസ്കൃതപദം കായ്ക്കുന്നില്ലാത്തതു് ഈ രചനയിൽ.)

അനുപദ്യവി

സന്തോഷം വരുത്തുന്നുണ്ടു ഞാൻ വൈകാതെ മദ-
ദന്താവളമാജഗമനേ!

അനുരമിപ്പിന്തിന്നെകരിവു തവ
ചിന്തിതാലടനേ സന്തതകളുകീ. (സന്താ)

പദം—1

കൊണ്ടുവേണി! നിനക്കുള്ളിൽ കണ്ണിതരുണാ-

മെന്നോളതു

മിന്നാതേകണ്ടിങ്ങു വാങ്ങ ഞാൻ കണ്ടുകൊണ്ടു തൽ-
കണ്ണുതന്നെ ചെയ്തിപ്പൻ; പ്രമഥഗണാനലനടവതി
ലവനൊരു തുണമിവ സപരി പതിപ്പിതു കണ്ടെ (സന്താ)

പദം—2

ഒട്ടനാകുമവൻ ചൊന്നു ഒട്ടാക്കുകൾ കേട്ടു ചാരം
തുപ്പുരായ് മോദിച്ചവരുടെ ഗർവ്വമിന
നയ്യമാക്കീടവനാശു ഞാൻ

അ: പ:—മദദന്താവളമാജഗമനേ=മദനാനന്ദമുപോമല ന
മിക്കണവര; മദഗാമിനി. ദന്താവളം = മദന. അനുരമദാ
നം. അനുരമിപ്പം=രീതി. ചിന്തിതാലടനേ=ആഗാമം സാ
ധിപ്പിക്കുന്നതിൽ. സന്തതകളുകീ = എപ്പോഴും കൊണ്ടുകയ്ക്കി
വൻ.

പദം 1—തൽകണ്ണുതന്നെ ചെയ്തിക്കു=അവന്റെ കഴ
ത്തു മുറീപ്പിക്ക. പ്രമഥഗണാനലനടവതി എന്നു മി. തു
ണാം=പുല്ലു. സപരി=പെട്ടെന്നു. (തീതിൽ വിഴുന്ന പുല്ലു ചെയ്
ട്ടെന്ന് അല്ലമാതിരീയെന്നുചൊല്ലെ, ഭൂതഗണങ്ങളുടെ ദൈവമ
ഗ്നിയിൽ മേൽൻ ഉരുന്നെ ഭൂതഗണനാകുമെന്നർത്ഥം.) അവകാരം
മപമ. 'പ്രമഥഗണാനലൻ' എന്ന പദത്തിൽ രൂപകവുണ്ടു്.

പദം 2—മോദിക്കു=സന്തോധിക്ക. നയ്യമാക്കുക=നശി
പ്പിക്കുക. കടിവെങ്കിൾ=വളുപ്പുകൾ. കണ്ണുകി=റോപ്പം; ക

കടിലമതികളുടെ ചന്ദ്രതീകൾ കളവൻ
നീടിലനയനനൊരു തടവിനെ നന്മി നന്മി (സന്താപ)

ചരണം—3

ഉൽകൃഷ്ടാഹാരമുഖം ഉൾക്കാമ്പിൽ ബോധം വെടിഞ്ഞു
ധിക്കാരം ചെയ്യുന്ന ഭക്തന്റെ ദർശനം തീർപ്പാൻ
ഇക്കാരം സംഗതി വന്നോര;
മഷ്ടശ്രവണൻ ചീറി വരുന്നതു
പക്ഷിപ്രവരത ഭക്തജനകാരം (സന്താപ)

സാരംഗം—ചെമ്പട

29 തത് കാലോദ്യത് പ്രകോപത്രിപുരഹരവലം-
ഭാഷിതൃഷ്ണാഗ്നിഭാഷാ
ബിഭൃദ്ഭാഷിതൃഹരതദിസ്രീശിവമുഖമഹാ-
ശസ്ത്രജാലാസുഭീഷ്ണം

സുതീജാലം പരതം. നീടിലനയനൻ=നൊററിയിൽ കണ്ണു
ജവൻ; ശിവൻ.

ചരണം 3—ഉൽകൃഷ്ടാഹാരം = കറകുറിഞ്ഞ (വലിച്ച) ഹാരം. ദർശനം=ദൃശ്യം. മഷ്ടശ്രവണൻ=മാന്യ. പക്ഷിപ്രവരൻ=ഗതവൻ. അലങ്കാരം - ധ്വജം. ചക്ഷണം—“ധ്വജംമതിനെണ്ണിംബപ്രതിബിംബങ്ങളാക്കുക.”

ശ്ലോകം 29—തത് കാലോദ്യത്...താതാ=ആ അവസരത്തിൽ ഉദ്യത്പ്രകോപനായ (വലിച്ച കോപത്തോടു കൂടിയ) ത്രിപുരഹര(ശിവ)ന്റെ മലാടാക്കിയിലെ (നൊററിക്കണ്ണിലെ) തൃക്കാഗ്നി (ശക്തിയെന്നീയ തീ) നീക്കിനിന്ന ജനീപ്രവരം. മഹാഭീഷ്മാവിട=രാവിയ ഭക്തകളെക്കൊണ്ടു്. ത്രിശിവമുഖ ദേവശസ്ത്രജാലാഗ്നി അഭീഷ്ണം ബിഭൃദ്=തൃശ്രദ്ധം മുഖമായ ഉഗ്രങ്ങളായ ആയുധസമൂഹത്തെ ഏല്പാഴ്വരക്കിടന്നവരും. പ്രളയംവന്ന

അറ്റാണീസ്തയ്യാംദ്രിപ്രതിഭിടവപുഷാ
 ദിദ്രകാമുദാ സമേതോ
 മരദ്രാന്താ വീരഭദ്രഃ പ്രളയംവനരവോ
 അദ്രിത്യോപമരഞ്ജ.

[കോപിഷ്ഠനായിത്തീർന്ന ശിവന്റെ നേളാഗ്നിയിൽനിന്ന
 വീരഭദ്രനും, സതിയുടെ കോപാഗ്നിയിൽനിന്ന ഭയങ്കരാകൃതി
 യായ ഭദ്രകാളിയും ജന്മിർപ്പെടുന്നു.]

വീരഭദ്രൻ:—

പല്ലവി

ശങ്കര! ജയ ഭഗവൻ! ഭവൽപദ-
 പതമജമിഥ വരന്ദ.

അനുപല്ലവി

കീങ്കരനായിട്ടമെന്നാലധുനാ

കിം കരണീയമന്യരം ചെയ്തേണം (ശങ്കര)

മല മരദ്രാന്താ വീരഭദ്രഃ=പ്രളയകാലത്തിലെ (പ്രാസ്തലാവർത്തക)
 മേഘങ്ങളുമേതുപോലുള്ള ശബ്ദത്തോടു കൂടിയവനും ഭയങ്കരാകൃ
 തിയും ആയ വീരഭദ്രൻ. അറ്റാണീസ്തയ്യാം അദ്രിപ്രതിഭിടവ
 പുഷാ ദിദ്രകാമുദാ സമേതഃ=സത്യമായി സൂഷ്മപ്പെട്ടവളും പ
 യുതളുകൂടായ ശരീരത്തോടുകൂടിയവളോടു ഭദ്രകാളിയോടുകൂടി,
 തദ്രം ഇതി ആചക്ഷുക്കം=ശിവനോടു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു.

പുത്തം—സ്രവശ.

പല്ലവി—ഭാഗ്യപദപരമം = അങ്ങയുടെ ചരണകർമ്മം.
 ഇഹി=ഇവിടെ, ഇപ്പോൾ. വരേജന്താൻ വന്ദിക്കുന്നു.

അ: പ:—കീങ്കരൻ=കുതൃൻ. അധുനാ=ഇപ്പോൾ. കിം കര
 ണീയം=എന്താണ് കർമ്മപ്രമായിട്ടുള്ളത്?; ഞാൻ ചെയ്തേണം
 കർമ്മമെന്നെന്ത് കല്പിച്ചാലും.

മാറണം—1

ദേവജാലിതീതനാത്മവിമലമനോഭിട്ടവനാത്മം
ഗീതീശ! നിമുലകിശമുജ്ജ്വലമെയിശ
കുണ്ടുകൊരുക കൊണ്ടുവരുവനചിന്താൻ (ശൈലം)

ചരണം—2

സ്ഥലമാം കടൽ, വിജയാം ഗീതീ, ജലമാം ധീരീതി
നലവുപു; അടിയനോക്തിലുനശേഷജഗദപി
തടവതില്ല സാദിതി പൊടിതപട്ടപ്പൻ (ശൈലം)

മാറണം—3

പുരശാസന! പരശോണീതപരിശോഭിതപരശോ!
ഹര! ഗീതീശ! കരു നിശ്ശശമൈനധുനാ
മയം വിശേഷമായതീശപര! (ശൈലം)

ചരണം 1—ദേവജാ.....വനാത്മം=ദേവജ (അന്യര) നാമരേ
യും ജാലിതീതനാത്മ (ദേവജാ)രെയും; അത്മവിമലമനോഭിട്ടവനാത്മം
(കനഷ്ടർ തുടങ്ങിയ ഉദാരസ്ഥാർ)രെയും. ഗീതീശൻ=ഗീതവൻ. അ
രീശം=കൊപം; വിശാലം. അചിന്താൻ=മട്ടം അമൃതീയാമരു.

ചരണം 2—സ്ഥലം=കര. വിജം=ഗുഹ. ഗീതീ=പദ്യം.
കുതിതലം=ഭൂമി, കര. കടൽ കടനായും, പദ്യം ഗുഹനായും
കര കായലായും മാരാകെന്റാൻ" വീരഭട്ടൻ പറയുന്നത്. അ
ശേഷമഗതി + അപി=മോക്ഷം മുഴുവനും.

ചരണം 3—പുരശാസനൻ=ബ്രഹ്മപുരശാസര ശിക്ഷിപ്പവൻ.
പരശോണീത.....പരശു=ഗർവ്വക്കളിക്കെ മോരകൊണ്ടു തീളങ്ങ
ന്ന കഴുവോട്ടുകുതിയവൻ. (പരശു എന്തതിന്റെ സംബോധനാ
ബ്രഹ്മാണ" പരശോ" എന്നത്.) നിശ്ശശം കരു=അരു കല്പി
പ്പാലും. എന്തധുനാ മയം വിശേഷമായത്"=അനീശ്വരൻ എ
ന്താണ" ചെയ്യേണ്ടത്?"

ശിവൻ:—

ചരണം—4

നളിനാസനസുതനാകിയ ജളനൈൻ -
മഖഭാഗം തന്നീടാസ്തിൽ
നിത്യനായ ദൈവനെയിന്നു ചൊന്നു
കൊന്നു വന്നീടേണം.

പല്ലവി

വീരഭദ്ര! ഭദ്ര! നിന്നറക്കിറ ശ്രീ ദ്രമളവാം.

[എല്ലാവരും പോകുന്നു.]

[തിരിച്ചറിവ്]

രംഗം 15. ദക്ഷപുരി

ചരണം—മറിയടൻ

30 സഹസ്രമൂലം ചിസഹസ്രബാഹു -
സ വീരഭദ്രസ്സഹ ദ്രകാളാ
തദാതപസ്തഞ്ചെല്ലിവിടെയെഴുന്നെഴുന്നെ -
സ്സമാവൃതനാ ദക്ഷപുരിയ്ക്കു തരായ.

ചരണം 4 — നളിനാസനസുതൻ = ബ്രഹ്മാവിന്റെ മകൻ.
ജളൻ=മുയൻ; ബുദ്ധിശൂന്യൻ. മഖഭാഗം=യാഗാംരം; നവീന
ഗമനനർത്ഥം.

പല്ലവി—ഭൂമി=വളരെ. ഭദ്രം=നന്മ. മളവാം=മഞ്ജരം.

ശ്ലോകം 30—സഹസ്രമൂലം ചിസഹസ്രബാഹു=ആയി
രം തവയും രണ്ടായിരം കൈകളും ഉള്ള. സ=വീരഭദ്ര; = ആ
വീരഭദ്രൻ. ദ്രകാളാ സഹ=ദ്രകാളിയോടുകൂടി. തദാതപസ്ത
ഞ്ചെല്ല; വിവിടെയെ; ഗണാക്കൊമ്പ; സമാവൃതം=ചുറ്റും സൃഷ്ടി
ക്കപ്പെട്ട പലതരത്തിലുള്ള ഭൂതഗണങ്ങളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടവനാ
യിട്ട്. ദക്ഷപുരിയ്ക്കു തരായം=ദക്ഷപുരിയ്ക്കു തരായിട്ടു.

വൃണം—ഉപേന്ദ്രനാഭ.

[ദക്ഷൻ കമർപ്പിക്കാതെത്താളൂ" യോഗംകവയ്യകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. വിജയനും ഭദ്രകാളിയും ഭൃതഗണങ്ങളോടുകൂടി പ്രവേശിക്കുന്നു.]

വിജയൻ:— പല്ലവി

അന്തകാന്തകവൈഭവം ഏടി വിനീതമാതെ മദാസ്യ
നായ"

ഹായ! നിന്ദിതസപ്തതന്തുവിധം തുടന്നുവന്നാരുമോ?

അപല്ലവി

നീടിമനയനന്ത വീരനിതരീഹ മഖ-

ഭാഗമിന്നു തരായ്തിലോ

കടില! നിന്ദാത മഖമൊട്ടമഖപി

വടികവാടികര. ചെറുടീയാക്കുവാൻ,

ദക്ഷൻ:— ചരണം—1

ദക്ഷതജ്ഞപമക്ഷതം ഗ്രഹിയാതെ വന്നിതു മെന്തിലോ
ഇക്കണ്ണം ബഹുപക്ഷികൾക്കിഹ ക്ഷയമാത്തുരുമറിക നീ
മുഖലയതിൽ നടമാടി നീളെ നടന്നിടുന്ന കപാലിയാം
കടിയനശ്ചപരദാമിന്നു കൊടുക്കയില്ലതു നിന്ത്യയം.

ഭദ്രകാളി ചരണം 2

തദ്രവല്ലഭേ സതീയയദ്യോജ ഭദ്രകാളിയനായ ഞാൻ
വീര്യം തവ മകുതയാർ കടിച്ചിടാതെന്തെടുമോ?

പല്ലവി—അന്തകാന്തകവൈഭവം ശിവമന്ദിര മഹാദർശനം.
സപ്തതന്തുവിധം=യാഗകർമ്മ. സപ്തതന്തു=താഗം.

അ: പ:—നീടിമനയനന്ത = ശിവൻ. വിനീതം=വിധി
ക്കപ്പെട്ടതും. മഖം=താഗം. കടിലൻ=വക്രബുദ്ധി. ഉടക്കി=ദേഹം.

ചരണം 1—ദക്ഷതജ്ഞപമം=ദക്ഷന്റെ കയ്യടക്കം, ദക്ഷതം
ജ്ഞാതം. കപാലി=മഖമൊട്ട ശരിക്കുന്നവൻ, അധാരം=താഗം.

ചരണം 2—തദ്രവല്ലഭേ ശിവപത്നീ, വീര്യം=താഗം. അ
വകതി=കയ്യോടുകേൾ; അവിമാനം. കടതികൾ=കുർബ്ബാനികൾ;
ഏഷ്വരൻ.

മലയാളി—ചന്ദ്രാക്ഷി

32 അത്രാഞ്ഞു ഭിവുവുഷാധിനൂലഃ
സത്യാ സമേതോ ഭഗവാൻ മഹേന്ദ്രഃ
നാനാവിഭാസീൽ സകലേശ്വരം തം
ഭക്ത്യാ നമഞ്ഞു നരവൃന്ദമേന്ദ്രഃ

[പെട്ടെന്ന് സമീപമേതരായി നിവർത്തിയ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നു. ദേവന്മാർ അദ്ദേഹത്തെ സ്തുതിക്കുന്നു.]

ദേവന്മാർ:— പദ്മവി

നീലകണ്ഠ! പാഹി പാഹി നിമ്ബലാകൃതേ!

അനുപല്ലവി

കാലകാവ്യം തേ നമോസ്തു കരുണാമയം ഞങ്ങളിൽ

ചരണം—1

നിത്യവും തവാജ്ഞനികാണ്ഡ നിജനിജാധികാരവിഹിത-
കൃത്യമോട വാണിതനു ഭേദമലം വയം വീരോ! (നീല)

ചരണം—2

മഹാനുജീഭേനമുള്ള ഭൃഗ്വിമിന്ന തീർപ്പിന്ന
ശിഷ്യമെയ്യുതുകിന്മേവ ശസ്ത്രീയോപയോനിധേ! (നീല)

ശ്ലോകം—32—അത്ര അന്തരംതന്നെ അവസരത്തിൽ, ഭഗവാൻ മഹേന്ദ്രം=മഹാനായ ശിവൻ. സത്യാ സമേതം ഭിവുവുഷാധിനൂലഃ=സത്യത്തോടുകൂടി ഭിവുമായ കാളപ്പാത്തു കയറി കൊണ്ടു്. തത്ര ആവിഭാസീൽ=അവിടെ ആവിർവീചിച്ചു; പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. സമേതോ സകലേശ്വരം തം=ദേവന്മാർ സകലമായ കനാഥനായ അദ്ദേഹത്തെ. ഭക്ത്യാ നമഞ്ഞു=ഭക്തിയോടുകൂടി വന്ദിക്കുകയോ. നരവൃന്ദമേന്ദ്രഃ.

പ്രഭം—മുദ്രവർണ്ണം.

ചരണം 1—നിജനി.....കൃത്യം=അവരവർക്കു അധികാരത്തിന്നു യോജിച്ച പ്രവൃത്തി. വയം=ഞങ്ങൾ.

ചരണം 2—ഭൃഗ്വം=അവിങ്കാരം. ശിഷ്യമെയ്യു=ശിഷ്യിക്കു, യോപയോനിധി=മേയ്ക്കുക്കു സമുദ്രം. (പരയാനിധി=സമുദ്രം.)

മാണം—3

വിധിസുതന്റെ ജീവിതത്തെ വിരോധിച്ച് ചെല്ലൂർ
 യജ്ഞം -
 വിധിവിരോധമാക്കി തീർത്ത കാര്യമുകൾ കരുണയാ
 (നീയ)

ശിവൻ:— ഇതിനെ

33 അമരമരവരോ! പരം വിഷാദമേ -
 രഹമധുനാ യഥിഹാസ്തി സുപ്രസന്നഃ;
 അഭിസുതമഭ്യമസ്തകം സജീവം
 സപരി വിധായ ച പൂരയാമി യജ്ഞം.

ഭൂപാളം—അടൻ

34 മരണസ്തൽക്കുടമേവ ഭേഷഭിരസാ
 സംയുക്തകണ്ഠസ്ഥലം -
 സ്രൂഷാന്നഗ്രഹജീവിതേന വിധിവൽ
 സംപൂർണ്ണ യജ്ഞോത്സവം

മാണം 3—വിധിസുതൻ=ബ്രഹ്മപുത്രൻ, മോൻ. യജ്ഞ
 വിധിവിരോധം=അഗമമനുഷ്ഠിതമുടസ്സം. കരുണയാകരു
 ണയാകുക.

ശ്ലോകം 33—(മോ) അമരവരോ! മരിച്ചവരോ മോന്മാരെ
 അധുനാ=ഇപ്പോൾ. അഹം ഇഹ സുപ്രസന്നഃ അസ്തി(ഇതി)ൽ
 അൻ ഇവിടെ വളരെ സന്തുഷ്ടനായി ഇരിക്കുന്നുവെന്നാണ്.
 പരം വിഷാദമേ! അമം=വളരെ വളരെ ദുഃസന്തോഷവശാ
 മിട്ടു. അഭ്യമസ്തകം=ബ്രഹ്മപുത്രനെ, മോനെ. അഭ്യമസ്തകം സജീ
 വം വിധായ=ആടിന്റെ കൈവെച്ചു പിരിച്ചിട്ട്. സപരി യ
 ജ്ഞം പൂരയാമി=മുഹൂർത്തം തുടങ്ങിയ യജ്ഞം ആരംഭിക്കാം.

വൃത്തം—പുഷ്പിതാഗ്ര.

ശ്ലോകം 34—അർക്കം ഏവ യജ്ഞം. മോൻ
 സാ സംയുക്തകണ്ഠസ്ഥലം=ആട്ടിൻകലയാകുക ചോർച്ചപ്പെട്ട
 കഴുത്താകുക എന്നവ. സ്രൂഷാന്നഗ്രഹജീവിതം മോൻ=ശിവ
 ന്റെ അന്നഗ്രഹംകൊണ്ടു പിവിച്ചവനായ മോൻ. യജ്ഞം

മുടപാംഗാദിലസൽകരം ശൈകലാ-

ഭാസപജ്ജാമണ്ഡലം

സാമുദാംഗം പ്രണതോഷ്ഠമുഷ്ണിമമനാക്

ഇഷ്ടാവ ഏഷ്ടാരേയം.

[മാഗത്തിൽ ബലികൊടുക്കാൻ കൊണ്ടുവന്നതിനിടയിൽ
നാളികേരം തലമെടുത്തു ഗിരീശൻ ഭക്ഷണകര കഴുത്തിൽ യോജിപ്പിക്കുന്നു. തൽക്കണ്ഠം ഭക്ഷൻ ജീവിപ്പെടുണേനാം" യാഗം
മുഴമിപ്പിച്ചു" ശിവനെ സ്തുതിക്കുന്നു.]

ഖണ്ഡങ്ങൾ

- 1 ചന്ദ്രമൂഡ! നമോസ്തു ഭക്ത ജയ സന്തതം മിഗഭീരേ
സർവ്വമാ സഹനീയമേവ മമാപരായമി-
തീശ! ഹരഹര! വീരഭോ! പശുപതേ!
- 2 ഭക്തി നിമുഖലനിക്കു ഹാനി വ-
രാതെ അനീക മഹേശ!
അന്ത്ര മരം കൂവ ഏതൃതെന്നു നി-
നച്ചുകൊറുക ഗിരീശ! ഹരഹര! (വീരഭോ)

അഥാ വിധിവൽ സാമുദ്രം=യാഗത്തെ വേങ്ങാപാലമു മുഴമിപ്പിച്ചു.
മുടപാംഗാദിലസൽകരം=മുടപാംഗം (നിറമന്റേ ഭണ്ഡം
യുഗം) മുതലായവകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന കൈകൾക്കുള്ളതിനാൽ.
ശൈകലാഭാസപജ്ജാമണ്ഡലം=അച്ചുമുഷ്ണിം=ചന്ദ്രക്കലകൊണ്ടു
ശോഭിക്കുന്ന ജടശോഭകൂടിയനാൽ ആയ ഗിരീശനെ. സാമുദാംഗം
പ്രണതോഷ്ഠാമുഷ്ണിമമനാക്=നമസ്കരിപ്പിച്ചു. ഏഷ്ടാരേയം=സത്തൃപ്തനാ
യി. അതനാക്=വളരെ; വീരഭോ വീരഭോ. ഇഷ്ടാവം=സ്തുതിച്ചു.

വൃത്തം—ശാസ്തവവിളിപ്പിതം.

ഖണ്ഡം 1—നമഃ+അസ്തു ഭക്തജയത്തു സന്തതം ഭവിക്കട്ടെ. സർവ്വമാ=എല്ലാ വിധത്തിലും. സഹനീയം=സഹിക്കേണ്ടതും. മമാപരായം=എന്റെ കരം.

ഖണ്ഡം 2—ഹാനി=നാശം, കരവു. മരം=ഏതെന്നു.

- 3 ചിന്തയാശ്രയിച്ചായിട്ടും പര-
മാത്മരൂപ! ദയാലോ
നിഷഠത്വമറിഞ്ഞിട്ടെന്നതി
നിജ്ജനം പുനരാജ്ഞാ? ഹരഹര! (വീരഭാ)
- 4 മൽക്കമാരി സന്ദീ സതീ തവ
ശക്തിയെന്നറിയാതെ
ധിക്കരിച്ചതിന്നനുഗ്രഹം-
മേകിയതു കരുണാ ഭൂത ഹരഹര! (വീരഭാ)
- 5 പാണിതന്നുടെ വൃതരി വിചാ
ഭജ്ജനമകൊണ്ടു തവമർദ്ദനം
വാണിപ്പതരി മൊസ്തു തവ ഇണ-
നാമഗണസമീപനം ജയ ഹരഹര! (വീരഭാ)
- 6 ദൂരിതഹര! തവ ചരിതസുധയതു
പീബതു മമ ശുഭവണം സ്വാ
വരദ! ശങ്കര! ശിരീശ! വിഹരതു
ഭവതി മമ ഹൃദയം മുദാ ജയ ഹരഹര! (വീരഭാ)

ഖണ്ഡം 1—സതിപതിവ്രത. (ഏകൻ മകളും പതിവ്ര
തയുമാക സതി അമ്മയുടെ ശക്തിയുടെ ഭക്തിമാണെന്നു മന
സ്സിലാക്കാത്ത പുക്കു അമ്മ മറിച്ചുപിടിച്ചു" കൈഗ്രഹമായിട്ടാ
ണ്" അന്തർ കരുതുന്നു.")

ഖണ്ഡം 5—പാണി=കൈ. വിചാഭജം=കൃപയ്ക്കത്തിന്റെ
കൃപ. തവ+അർപ്പനം=അമ്മയുടെ പൂജ. വാണിപ്പതരി=വാ
ണിന്റെ ലോലി. ഇണ.....ത്തം=ഇണയ്ക്കലുകയും നാമഗണ
ത്തിന്റെയും കീർത്തനം.

ഖണ്ഡം 6—ചരിതസുധ=പരിശുദ്ധമാകുന്ന അളപ്പ്. പീ
ബതു=പാനം ചെയ്യപ്പെട്ടു. ശുഭവണം=കുമാരി. വിഹരതു=വിഹ
രിക്കപ്പെട്ടു. ഭവതി=ഭവാനിൽ; അമ്മയിൽ.

- 7 മരഗഭ്രാഷണ! സരസഭാഷണ!
 സുജനതോഷണ! പാഹി മാം
 നിരയമോചന! ശശിവീരോചന-
 ശിഖിധീരോചന! പാഹി മാം (വീരോ)
8. വിപദപാസന! വിഹഗവാഹന-
 വിധിക്രന്താർച്ചന! പാഹി മാം
 ത്രിപുരശാസന! ഗിരിശരാസന!
 വൃഷഭകേതന! പാഹി മാം ഹരഹര! (വീരോ)

ശിവൻ:—

പുറത്ത്—ചെമ്പട

ഖണ്ഡങ്ങൾ

- 1 നിരജസംഭവനനന്ദ! സുമതേ!
 നിരസഭാവമിതജന്മതീനിമേൽ
 പാശം നിന്നുടെ മ്പ്പ്നിമിത്തം
 പരിഭവമിങ്ങിനെ വന്നുവരിച്ചു.

ഖണ്ഡം 7—മാം പാഹി=എന്നെ ക്ഷീപ്താലും. നിരയം=നരകം. ശശി.....ലോകനന്ദം=ശശിയും (ചന്ദ്രനും) വീരോചന (സൂര്യ) നും ശിഖി (അഗ്നി)യും ആകുന്ന കണ്ഠകളോടുളളിയവൻ.

ഖണ്ഡം 8—വിപദപാസനൻ=വിപത്തുകളെ നശിപ്പിക്കുന്നവൻ. വിഹഗ.....ച്ചനൻ=വിഹഗവാഹന (വിജ്ഞാപി)നാലും വിധിയാ (ബ്രഹ്മാവിനാ)ലും കൃതമായ അച്ചനത്തോടുളളിയവൻ; വിജ്ഞാപിനാലും ബ്രഹ്മാവിനാലും പൂജിക്കപ്പെട്ടവൻ. ഗിരിശരാസനൻ=പർവ്വതത്തെ വില്ലാക്കിയവൻ. ശരാസനം=വില്ലു. (ത്രിപുരനാശമായുണ്ടായ യുദ്ധത്തിൽ ശിവന്റെ വില്ലായി അന്നത് മഹാമേഘപർവ്വതമാണത്രെ.)

ഖണ്ഡം 1—നിരജസംഭവനനന്ദൻ = ബ്രഹ്മാവിന്റെ പുത്രൻ. സുമതി=സൽബുദ്ധി. നിരസഭാവം=പരിഭവം. മ്പ്പ്നിമിത്തം=അവികാരംകൂടും.

2 ആത്മികളെല്ലാം തീൻ ഭവാനും
ആനന്ദന വസിക്ക നികാമം;
കീർത്തിയമാധവനാടം വിലസത്തു
കൈലാസ് ശിവകൃപയാ ഭവതു ശുഭം.

[ശിവൻ ഭക്ഷണ അനുഗ്രഹിച്ചു കൈലാസത്തിലേക്കു മടങ്ങുന്നു]

കൃതാശീർവാദേമ ത്രിപുരഭിഭി സാകം ഭയിതയാ
ഗീരീശം കൈലാസം ഭഗവതി ഗീരീശേ ഗതവതി
സുരേശൈസ്സാനന്ദൈർമുനിഭിരപി സുഗ്ദ്ധാഖീതയശാഃ
പ്രജേശോ ഭക്താപി പ്രചുരസുഖമഭ്യോസ്തു നഗരീം

വണ്ണം 2—ആത്മികൾ, ആനന്ദനംസന്ദർശനംകൊടു
കൂടി, നികാമം=പുറം, ആധ്യാത്മം=ചന്ദ്രനംസുര്യനം ഉള്ള കാ
ലത്തോളം, വിലസത്തു=ശോഭിക്കട്ടെ, ശിവകൃപയാ=ശിവന്റെ
കൃപകൊണ്ട്, ശുഭം ഭവതു=മേന്മയ്ക്കു ഭവിക്കട്ടെ; നല്ലതു വരട്ടെ.

ശ്ലോകം 35—അഥ=ചിന്തിച്ച്, ത്രിപുരഭിഭി ഭഗവതി ഗീ
രീശം=ത്രിപുരന്മാരെ നശിപ്പിച്ചവനും ഭഗവാനുമായ ശിവൻ.
കൃതാശീർവാദേ=കൃതമായ ആശീർവാദത്തോടുകൂടിയവനായി (ഭക്ഷ
ണ അനുഗ്രഹിച്ചിട്ട്) എന്നർത്ഥം.) ഭയിതയാ സാകം=ഭയത്തോ
ടുകൂടി, ഗീരീശം കൈലാസം ഗതവതി=പർവ്വതശ്രേണിയായ
കൈലാസത്തിലേക്കു പോയപ്പോൾ (വിഷ്ണുസപ്തമി). സാന
ന്ദൈഃ സുരേശൈഃ മുനിഭിഃ അപി=ആനന്ദത്തോടുകൂടിയ (സത്തു
യ്യായ) ദേവന്മാരായും മഹർഷിമാരായും, സുഗ്ദ്ധാഖീതയശാഃ
പ്രജേശാഃ ഭക്താ അപി=ദേവങ്ങളോടൊന്നിച്ച് ചുറ്റും പെട്ട കീർത്തിയാ
ടുകൂടിയ ഭക്തപ്രജാപതിയും, പ്രചുരസുഖം നഗരീം അഭ്യോസ്തു=
വർദ്ധിച്ച സുഖത്തോടുകൂടി നഗരീയിൽ താമസിച്ചു.

പുരുഷം—ശിവരീതി.

വക്ഷണം—യതിശാരിൽ തട്ടം യമനസഭയം ഗം ശിവ
രീതി.

36 അഗേന്ദ്രഭൂഷിതം ദേവമചീ നാഗേന്ദ്രഭൂഷിതം
സർവ്വമംഗളയോപേതം സർവ്വമംഗളം ഭജേ.

(ഭക്ഷണാഗമം ആട്ടക്കഥ അവസാനിച്ചു.)

ശ്ലോകം 36.—അഗേന്ദ്രഭൂഷിതം അചീ ന അഗേന്ദ്രഭൂഷിതം
=അഗേന്ദ്രഭൂഷിതനാണെങ്കിലും അഗേന്ദ്രഭൂഷിതനല്ലാത്തവനും.
സർവ്വമംഗളയാ ഉപേതം=സർവ്വമംഗള (പ്രാശ്നികി) യോക്തൃഭൂതിയവ
നും. സർവ്വമംഗളം ദേവം=എല്ലാ മംഗളങ്ങളെയും നല്ലുന്നവൻ
മായ ദേവനെ (ശിവനെ). ഭജേ=ഞാൻ ഭജിക്കുന്നു.

അഗേന്ദ്രഭൂഷിതൻ=അഗേന്ദ്രനാൽ (പർവ്വതത്താൽ) ശോഭി
ക്കുന്നവൻ. (ത്രിപുരദഹനത്തിൽ ശിവന്റെ വില്ലി മഹാമേരുപ
വൃക്ഷമായിരുന്നല്ലോ). 'അഗേന്ദ്രഭൂഷിതനാണെങ്കിലും അഗേന്ദ്ര
ഭൂഷിതനല്ലാ' എന്നു പറയുന്ന ഭിക്ഷിൽ ഉക്തിഭവൈകല്യം സ്തൂതി
ക്കുന്നു. 'ന അഗേന്ദ്രഭൂഷിതം' എന്നു മൺമായിപ്പിരിക്കാതെ 'നാ
ഗേന്ദ്രഭൂഷിതം' എന്നു മറുപുറമൊഴെടുത്തു അതിനു 'സർപ്പാ
ഭരണൻ' (നാഗേന്ദ്രൻ=സർപ്പഭരണൻ) എന്നർത്ഥം കല്പിച്ചു ആ വി
ശദായത്തെ പരിഹരിക്കുന്നു. അലങ്കാരം—വിരോധാഭാസം. ല
ക്ഷണം.—“വിരോധംതോന്നുകാരകതി വിരോധാഭാസമായിട്ടും.”

വൃത്തം—അനുഷ്ടുപ്പ്.

ഭക്ഷണാഗമമേൽപ്പത്തിൽ ഗ്രഹിക്കത്തക്കവിധത്തിൽ
മതഭജനത്തിൽക്കൂടി 'ദേവബോധിനി'യിരിക്കുന്നു.

